

L 8183

1) Despariatius, Fr.

Pellissier, Jo

2) Pellissier, Jo

3) Perotus, Nicol

frühdst., franzö,

Grammatik

R V D I M E N
T A P R I M A L A T I
N A E G R A M M A^s
T I C E S,

IOANNE PELLISSONE
CONDRIENSI
AVTORE.

Modus examinandæ Constructionis in
oratione, per eundem.

L V G D V N I A P V D S E B.
G R Y P H I V M,
1538.

IOANNES PEL

LISSO CONDRIENSIS

Claudio à Turnone bona indolis

puero S. P. D.

VANDO res ita tulit Claudi generosissima
me, ut primis in grammaticis exercitamentis
tibi & aequalibus tuis reconcinnandis, denuo
nobis repuerascendum fuerit: tua non dubie
magnopere retulerit, te in hac ipsa omnibus
neruis intendere, praesertim quum hoc literarum genus ad
etatulam tuam ita prossus attemperauerimus, ut in eo praeter-
misso nihil videamur, quod (si modò uelis) & assequi, & fa-
deliter retinere non posis. Adiecumus, qua ad pietatis elementa
percipienda aliquantum collatura nobis uisa sunt. Ab eo enim
exordiendum putauimus, quod Christianae institutioni esset aptissi-
mum, & bonis mentibus utilissimum: non alio sane spectan-
tes, quam ut tu, ceteriq; adolescentuli, iam inde a rudibus annis
literarum simul & pietatis uelut succos imbiberetis primos. Li-
bellum tibi dicau, quo tum industriam in te meam non perfun-
ctorie conferri declararem, qui me traditus es curae ab orna-
tiissimo praesule, & nullo laudum genere non adficiendo domi-
no viuariensi, abs quo ipso mea hic studia tecum aluntur: tum
uerò tibi uelut studij faces incenderem, ad rudimenta Christia-
no digna, qui tua potissimum causa me ad infima interim demitt-
tere grauatus non fuerim. Non dubium est, quin in te culpa o-
mnis hæsura sit, si, quwm nullum non mouerim lapidem, quò &
in literis & in sincera pietate proficeres, tu non pariter adni-
xus fueris, & huic studio in te meo, & praeterea expectationi
respondere, quam non concitasti paruam, imitanda Turnonio-
rum principam inclytæ nobilitatis. Eruditiss Lutetiae; nihil non
suppe

Suppeditat tibi ad istud otium beneficentissimus antistes dominus
Viuariensis : nec tibi deest preceptor, quem docti & boni non
indoctum, nec malum, nec indiligentem censem. Quot igitur no-
minibus pudendum fuerit, si uacuus, & inanis in patriam redie-
ris? Non enim causam tu unquam dices, quò minus potueris of-
ficium facere: atque ad id inutile erit omne prætextum. Quare
mi Claudi etiam atque etiam uide, ne cùm ad optimam frugem
abunde tibi suppetant omnia, ipse tibi solus defuisse uidearis.
Dominum deum nostrum I E S V M precor, ut spiritum san-
ctum suum animo tuo instillet, qui te prouehat semper ad me-
liora profcientem, & purum seruet ab omnibus inquinamen-
tis. E' Coqueretio. Prid. Calend. Ianua. anno M. D.

XXIX.

AD CANDIDISSIMI

MVM QVENQVE LVDI-

magistrum Ioannis Pellissonis Con-
driensis epistola.

A E uerisimum illud est, optime iuuentutis moderator, quod Terentianus ille Demea si-
gnificat. Si quid est, quod quo modo fiat, &
administretur, plurimum referat, nunquam ad
id curandum quenquam ita bene subducta ra-
tione esse, quin res, etas, usus, semper aliquid apportet noui, ali-
quid moneat, ut illa quæ scire credas, nescias, & quæ tu pu-
taris prima, in experiendo repudies. Hoc adeò ex hac re ue-
nit in mentem mihi. Nam quæ Progymnasmata in grammati-
cen, ante septem plus minus annos, nomine meo sum passus
edi, horum omnino me quidem pœnitit: & peccasse fateor, qui
tam multa non in loco congesserim. Nam cur hoc dissimulem?
Non (sic me deus amet) ita sum, ut culpam meam prætexere

A 2 hac

hac parte uelim, etiam si maximè queam. Præstissem autem
 qualemq; emendatorem, & superantia illa ac redundantia
 aut planè resecuissem, aut utcunque cohibussem: nisi fore spe=
 rassem, ut breui perirent, uti digna erant. Hæc enim sola cogita=
 tio usq; obstitit, quo minus id operam darem. Sed nunc tandem
 quum uiderim latius in dies euulgari, impreßis toties exemplis
 Lugduni, ac demum Piætauis & Rhotomagi, iamq; Lutetiae
 accingentibus se ad id typographis, non amplius cessandum ra=
 tus, opus deintegro reconcinnaui: quando eò iam id euase=
 rat, ut in totum abolere non quirem. Bonas horas serè perdidì,
 nisi quoad licuit, puerorum studijs inseruiui. Hoc enim eò feci
 libentius, quòd ne apud Parisiorum quidem Gymnasia, quorum
 est tanta per uniuersum orbem autoritas, inter erudiendum for=
 mandumq; adolescentulos ad bonas literas, ab eo uitio cauetur
 ubique, in quod imprudens emittendis Progymnasmatis illis
 incurreram. Ut taceam interim, quòd in multis ordinem & re=
 etam docendi rationem desideres, alicubi inepta pleraque de=
 prehendas. Nam proteruntur quædā & Gallicè & Latine scri=
 pta Principia (sic enim uocant) quibus, mea certè sententia, in=
 sulsius illepidiusq; nibil excogitari potest. Tum introductiones
 grammaticales de constructione partium orationis, scilicet
 ex eadem fidelia. Vtraque indigna, quibus os tenerum pueri
 balbumq; figuret præceptor probus & discipulorum profectus
 cupiens. Adaggeruntur alijs alijs grammatici libri, & subinde
 mutantur: ut propè nesciant pueri, quid potissimum sequi &
 tenere debeant. Imò ut clausus clauo truditur, ita memoria ex=
 cedit, quod ex uno aliquo autore traditum est, simulatque di=
 uersum aut etiam idem, dum diuerso modo, ex altero instilla=br/>
 tur. Proinde quî fiat obsecro, ut hac ratione, solida pueris ia=br/>
 ciantur fundamenta? Diceres unum hoc consilium esse magi=br/>
 stris quibusdam, ut uagentur per omnes scriptores gramma=br/>
 ticos, uel in puerilibus regulis: ne cito emergere queat & statula
 ad illa

ad illa autorum acroamata, unde certior petitur, et melior dicens facultas: magno id quidem temporis dispendio, et inge- niorum onere ac fatigacione. Meo iudicio (si quod tamen est) nihil aquae adolescentulos turbat, et eorum captum impedit, quam multiplicia, et uaria ceu tenebras illis offundere. Ergo Progymnasmata, seu potius Rudimenta in hanc nunc postremum formam redigi.

P R I M O. Quando puerilis institutio statim a pietate profici debet, complexus sum uersiculis paraphrasim in Precatio- nem dominicam, Salutationem angelicam ad uirginem matrem nudam. Duodecim fidei, quos uocant articulos, paraphrasi etiam explicatos, Decalogi præcepta, Parænesim ad ueram pietatem: hec ceu prima ad Christianismum exercitamenta.

S E C U N D O. Quam simplicissime, et breuissime potui, præscripsi, que pueros oportet in numerato habere, et in promptiu tanquam digitos: Et quasi uiam muniui ad institutio- nes gramicaticas Ioannis Despauterij. Sunt nudæ orationis par- tes cum suis accidentijs principaliibus: omisso quicquid in De- spauterianis libris continetur, ijs, quos in enchyridium contra- xi: ne usquam remoraremur discendi cupidos, quo minus statim accederent ad primam illam partem grammatices. Quorsum enim in nomine (ut reliqua omittam) adiecisem species deriuatiuorum (nam cæteras priorum, appellatiuorum, satis erit, ni fallor, si uiderint prouectiores ubilibet) quorsum, inquam, de differentijs illis deriuatorum mentionem attulisse, cum li- bro secundo Despauterius fuse tractarit de patronymicis, quarto de coparatione: præter quæ non uideo, quid negotij sit in alijs, si adsit bonus præceptor. Tum non est illuc insistendum. Ad sunt Laurentij Vallæ Elegantiarum præcepta. In quibus multum operæ ponendū, interim dum puerum assuefacis ad optimorū au- torum lectionem: et in primis, Terentij et Ciceronis. Eodem iudicio usus sum in uerbo, et cæteris orationis membris.

R V D I M E N T A

TERTIVM LOCVM fortitæ sunt preceptiunculae illæ generales ad structuram Latini sermonis, quibus Syntaxim deliniamus, quò & sine negotio ad illam maiorem descendam literarum candidati adducerentur, & iam possent respondere de toto orationis corpore, quid, cum quo, & quir sic, uel sic cohæreat: animaduerterentq; quot, & quæ uoces sententiam absolvant, & quo pacto singula singulis respondeant in serie orationis. In hoc quoq; feci, ut examen seu diatribe accederet, ubi exigo à discipulo, ut totam periodum distinguat in membra: tum ordine prouocabula enumeret, quæ sententiam perficiant, pariter & rationem reddat de re quaque, ut diximus. Quod dum facimus, simul & uiam indicamus, quam placuisse video Prisciano grammaticorum facile principi, & abs qua ne nunc quidem abhorrent exercitatiſimi pædotribæ. De his omnibus, quisquis es, candidus puerilium studiorum formator, uteris iudicio tuo: & si non disſplicerint, pueros, quibus hoc opera dedimus, sines frui. Omnino enim in tua humanitate, & candore possumus est, ut illi amplectantur, quod iſpis elaborauimus. Vale eternum, & te totum studioſe pubis usui impende. Parisijs, è Coqueretio. Cal. Ian. anno M. D. XXIX.

R V D I M E N T A A D PIETATE M.

P A R A P H R A S I S D O M I N I C A E P R E C A T O N I S.

PATER omnipotens totius conditor orbis,
Summum quod petimus nocte, dieq; bonum:
Perdiderat quondam nuseri nos culpa parentis,
Atque sibi seruos fecerat arte Satan.
Sed tamen unius meritis & munere CHRISTI

Nos

AD PIETATEM.

27

Nos tua iam soboles, progeniesq; sumus.
Ad tua nec temere coelestia regna uocamur,
Nec temere noster diceris esse parens.
Diceris in cœlis habitare, quod omnia quamvis
Plena tui, fecis nil tamen huius habes.
Imò terrenis nos subiectis undiq; rebus,
Cordaq; nostra tuus spiritus intus alit:
Vnde animis aspiramus flagrantibus istuc,
Et desiderio ducimus usq; tui.
Si rursum geniti cœlo tibi fidimus uni,
Nostra precor clemens accipe uota pater.
Redditio nos tales, ut quisquis nouerit, inde
Cogatur nomen glorificare tuum.
Scilicet immaculata tuo sit uita fauore
Nostra, sit in rebus mensq; animusq; pijs.
Atq; tuam toto queramus pectore laudem,
Sit tua, sit noster gloria sola scopus.
Adueniatq; illud florens, et amabile regnum,
Quo tremat ad uerbum uir, mulierq; tuum.
Nos rege, nos in te transforma, quæso, tuo sit
Spiritui noster spiritus unanimis.
Ac tua quod dictat, uel mandat sancta uoluntas,
Ut faciat, quisq; id curet amore tui.
Largire, in terra tibi nos pater alme geratur,
Non secus ac summi sit regione poli.
Inde salutiferis ac spiritualibus escis,
Cottidieq; sacro nos ale pane tuo.
Panis hic est sermo tuus, est ex sacra synaxis:
Hinc fac pascamur: post dato quicquid opus.
Nostraq; clementer nobis peccata remitte, ut
Qui nos offendunt, sponte danus ueni am.
Da cum fratre meo mihi sit concordia semper.

A 4

Nec

8 RUDIMENTA

Nec quenquam offendam, condoleamq; alijs.
Tota h.ec innumeris agitatur uita periclis,
Nusquam tentator non struit infidias:
Aut ne tentari, aut certe nos ne sine uinci:
Hostilis nobis impetus esto bono.
Ni tua nos foedo clementia seruet ab hoste:
Cernis, in æternum qui trahet exitium.
Nos ergo à technis illius tolle maligni:
Afferitoq; tua pro bonitate pater.

SALVTATIO ANGELICA AD VIRGINEM MATERM.

VIRGO mater aue diuino numine plena,
Cœlica quam totam gratia delibuit.
Est dominus tecum, cui sic te uirgo dedisti,
Ut sit dignatus filius esse tuus.
O felix una ante alias purissima uirgo:
Supra fœmineos tu benedicta choros:
Atq; tui fructus uentris benedictus I E S V S:
Felix uirgo tui mater es alma patris.
O felix uenter, felicia uiscera prorsum,
Quis summi templum contigit esse dei.
O MARIA æternam nobis orato salutem:
Chara deo misericis tempus in omne faue.

SYMBOLI APOSTOLORVM

PARAPHRASIS.

IN TE credo pater, rerum cui summa potestas,
Qui sine principio es, qui sine fine deus.
Omnium es et deus, et dominus, moderator, et autor,
In quo uno ipse meam spemq; fidemq; loco.
Conditor es uastæ, parientisq; omnia terræ,
Atq; tue cœli sunt bonitatis opus.
Infisiisti, pelagus spatiosum cingeret orbem,

Ac paſſim

AD PIETATEM.

9

Ac p̄sim dulces exorerentur aquæ:
Aëra fecisti, & flammis uelocibus ignem:
Omnia quæ nostro sunt elementa solo.
Tu solo nutu propter nos cuncta creasti:
Sic nos ex omni tempore semper amas.
Vnum te colimus: nam te pendemus ab uno:
Ac tibi, quicunq; est, omnia debet homo.
Tu pater es noster, requies tu certa laborum:
Te penes est, quicquid maximus orbis habet.
Si tu nos pateris desertos esse, perimus.
Tu uirtus unus, uita, salusq; hominum.
Nulla est humanis prorsum fiducia rebus.
In te uno nostram ponimus ergo fidem.
Hæc syncera fides, pater optime, maxime, si quis
Se tibi committat credulitate pia.
In te igitur credo, & confido, certior eius
Omnis, quod famulis pollicitare tuis.
Inq; tuum natum credo constanter I E S V M,
Aeternum, & equalem, consimilemq; tibi.
Hunc hominem factum seruandis omnibus, atq;
Hunc ego credo Deum de genitore Deo.
Confiteor C H R I S T V M, mundiq; agnoso monarcham,
Omnia qui teneat sub ditione sua.
Qui sit diuino conceptus numine, natus
Intacta è M A R I A uirgine uerus homo:
Quò nos æterno cœli donaret honore,
Purgatos uitijs, letiferisq; malis.
Quis memoret quantos uoluit perferrre labores?
Quām nostra causa dura, & acerba pati?
Nostra lubens in se commissa recepit, & insons
Tanquam agnus, nobis cuncta ferenda tulit.
Heu toties cœsus, toties sua membra ferinis

A 3

Iudeis

Iudeis ultro dilaceranda dedit.
 Passus inauditam, Pilato iudice, mortem,
 Adfixus sœue, probris ræq; cruci:
 Vnde salutiferum per uulnera quinq; cruem
 Fudit, eo pacto crimina nostra luens.
 Mortuus est nobis: etenim nos morte redemit:
 Inq; nouo nobis conditus est tumulo.
 Interā ut premeret Stygium uirtute tyrannum,
 Iuit in infernas, tartareasq; domos.
 Inde triumphator superas emersit ad auras,
 Tertius ut primum coepit adesse dies.
 Coram discipulis tandem super athera uectus,
 Ascendit patriam, coelica regna, domum.
 Et sedet ad patris dextram, ex dominatur Olympo,
 Cunctaq; iure suo celso uel ima regit.
 Idem olim ueniet rursum, quo iudicet omnes,
 Siue erimus, seu nos fata fuisse uolent.

C R E D O in spiritum item sanctum, qui recreat aura
 Vitali, firma pectora septa fide.
 Et te sancta Dei credens Ecclesia, quicquid
 Adstruis, ore lubens, cordeq; confiteor.
 In te Christigenæ coēunt ceu corpus in unum,
 Cuius I E S V M unum credimus esse caput.
 Hinc est sanctorum unanimis coniunctio, qua nos
 Ut fratres unit spiritualis amor.
 In te tum fateor, tum credo piacula solui,
 Quicunq; ut par est, ad tua sacra uenit.
 Postremò ut uitæ reddatur mortuus omnis,
 Spero fore, inq; sua carne resurgat homo:
 Ac deinceps uitam ducat sine fine perennem:
 Et capiat factis præmia digna suis.

Decalogi

AD PIETATEM.

81

DECALOGI PRAECEPTA.

Vnum agnosce Deum, dominumq; & amando uerere,
Inq; uno tua spes hæreat atq; fides.

Ne temere iures, domini irreuerenter habere
Nomen adorandum sit tibi religio.

Sabbata sanctifica; CHRISTI sine spiritus in te
Regnet, & impurum desine carnis opus.

Ex animo patrem & matrem cole, qui tibi presunt:
Subditus esto libens, iusq; suum tribue.

Ne sis occisor: cuiquam male uelle caueto:
Ne'ue nocens ullo sit tua lingua modo.

Ne mœchare: uoluptates fuge: castus es: atq;
Ex omni serua parte pudicitiam.

Viue labore tuo: sur ne sis, usq; caueto.
Frater eget, facito, quà potes, ipse uiues.

Candidus & dexter sis: uirtus maxima candor:
Mentire, aut falsum testificare nihil.

Mundiciam cordis summam Deus ecce requirit:
Adfectus discas ut resecare malos.

Ne captes nuptam, nec rem quam scis alienam:
Alterius quidquam concupisse nefas.

Hæc meditanda decem summi precepta tonantis,
Sunt nobis omni frater amice loco:

Vt piè & ex animo seruemus, ubiq; studentes
Tota immortali mente placere Deo.

AD CHRISTIANVM TIE

RVN C V L V M.

Quà sit iter uirtutis, habe puer, idq; teneto:
Si tibi consultum rectius esse uelis.

Desudas multum, quandoq; beatulus ut sis:
Sed tamen in totum proficis ipse nihil.

Danda opera in primis, simul hoc ardenter agendum.

Gratia

Grata sit in cunctis ut tua uita Deo.
 Huc enitentes Deus optimus adiuuat ultro:
 Consequiturq; hominum non sine laude fauor.
 Nil siquidem uel amabilius, uel pulchrius ipsa
 Virtute:hæc pueros prouehit una bonos.
 Ipse autem domino placeas,mühi crede,licebit,
 Atq; inter magnos connumerere uiros,
 Semper alexicacum si tu conabere C H R I S T U M
 Omni ope, synceris moribus exprimere.
 Huc igitur mellite puer contendito, quæso:
 Ut C H R I S T U M spires, ut sapias, referas:
 Hoc est, ut castus sis, purus, & integer omni
 Ex parte, interius mundus & exterius.
 Ad communem usum factus, tractabilis, expers
 Et fuci, atq; doli, nescius inuidiae.
 Ut mutis, patiensq; malorum, sis quoq; simplex
 In primis: gaudet simplicitate Deus.
 Semper morigerere parentibus atq; magistris:
 Semper & his præstes, quod potes, obsequium.
 Mundi contemptor, diuinis rebus inhærens,
 Sed curis animo sordidulis uacuo:
 Ut breuiter celo, mundoq; probere: ita demum
 Diuino expressus munere C H R I S T U S erit.
 Optima quæq; statim ac primo discenda: sed ut nil
 Quam C H R I S T U M studio sit didicisse prius.
 Quem nosse, est æterna, beatæq; uita. Tuum ergo
 Omne fac ut semper spectet in hoc studium.
 Litterulis incumbe bonus, amplectere linguas:
 Peruius ut tandem sit tibi sermo Dei.
 Præq; oculis C H R I S T U M consuecito semper habere,
 Scitaq; seruari queis sine nemo queat.
 Is felix, in quo rudibus grandescit ab annis

Christus

CHRISTVS, & usq; suo nomine cuncta regit.
 Hæc pueri in summa sanctæ ratio optima uitæ,
 Quam seruando, Deo proximus esse potes.
 Alleabit honos famæ diffusus honestæ,
 Hincq; Deo multi nomina sponte dabunt.

R V D I M E N T A AD DECLINATIONES.

V O T sunt partes orationis? Octo. Que?
 Nomen, Pronomen, Verbum, Participium,
 Präpositio, Aduerbiu[m], Interiectio, & Con-
 iunctio.

N O M E N , est quod declinatur per casus,
 & significat rem, non agere aliquid, Tout mot en latin qui
 signifie quelque chose quellequelle soit, uisibile ou inuisibile: &
 ne signifie point faire aucune chose, mais signifie la chose quelle
 elle est, & comme elle se nomme. Nomen enim, rerum nomencla-
 turam continet, Le nom de toutes choses.

P R O N O M I N A sunt quindecim illa indubitata, adeoq;
 cognitu facilia, quoniam certo numero constent.

V E R B U M , est quod declinatur per modos & tempora sine
 casu, & significat agere aliquid, Tout mot qui signifie faire
 quelque chose, comme aimer, enseigner, lire, ouyr, &c. Ex acti-
 uis facile cognoscuntur passiva.

P A R T I C I P I V M , est quod definens in ans, ens, tus, sus,
 xus, rus, dus, declinatione per omnia nomen, significatione uer-
 bum, à quo descendit, mutatur, Ce quil ressemble le nom adiectif,
 & est terminé en ans, ens, &c. & tousiours fault quil uienne du
 uerbe, & signifie comme le uerbe.

P R A E P O S I T I O N E S extra compositionem usu rece-
 ptæ

pte, non plures ferè sunt quinquaginta.

A D V E R B I V M , quod significationē verbi explanat , atq; implet . Le mot en Latin qui declare comme , quant , ou combien de fois , &c la chose se fait . Il e script fort bien , sribit admodum bene , ces deux mots admodum & bene , monstrant comme & en quelle maniere il e script , pource sont ils aduerbes .

I N T E R I E C T I O , vox incondita qua significatur animi affectus , helas , &c heu .

C O N I V N C T I O N E S etiam breui gyro spiri queunt , scilicet ad quinq; solum potestates redacte .

Declinantur per numeros , casus , genera , partes orationis cæsuales , Nomen , Pronomen , Participium .

Numeri sunt duo , Singularis , & Pluralis .

Casus sex : nominatiuus , genitiuus , datiuus , accusatiuus , uocatiuus , ablatiuus .

Quot sunt notæ generum apud Latinos ? Tres . Quæ ? Hic hæc hoc . Hic cuius generis ? Masculini . Hæc Fœminini . Hoc Neutri . Hic & hæc Communis . Hic & hæc & hoc Omnis . Hic uel hæc Incerti .

Cur non dixisti articulos nominum ? Quia Latini deficiunt in uniuersum articulis prepositiuis .

Quis usus , quæ uis articuli præpositiui ? Arguit & discernit genera & casus , atq; in sermone rem certam demonstrat .

In qua lingua hoc licet uidere ? Græca præsertim , & Gallica . Ostende in Gallica , le , ung , masculini generis . la , une , fœminini . le , ung , neutri : ut , Le poëte , un homme . la femme , une pucelle . le temple , ung banc .

D e c l i n a o m n e s o r d i n e .

Masculino genere . Singulariter nominatiuo le , ung , genitiuo du , dung , datiuo a , au , a ung , accusatiuo le , ung , uocatiuo o , o le . ablatiuo du , de , dung , par , par le . Pluraliter , nominatiuo les , genitiuo des , datiuo aux , accusatiuo les , ablatiuo des , par , par les .

Fœminino

AD DECLINATIONES. 15

Fœminino genere. Singulariter nominatiuo la,une, genitiuo de la,dune,datiuo a la, a une,accusatiuo la,une,uocatiuo o, o la,ablatiuo de la,dune,par la,par une. Pluraliter,nominatiuo les,genitiuo des,datiuo aux,accusatiuo les,uocatiuo o les,ablatiuo des,par les.

Neutro genere. Singulariter nominatiuo le,ung,genitiuo du,dung.datiuo au,a ung,accusatiuo le,uocatiuo o le,ablatiuo du,de,par le,dung.Pluraliter nominatiuo les,genitiuo des,datiuo aux,accusatiuo les,uocatiuo o les,ablatiuo des,par les,&c.

Declina Poëta Gallicè.Singulariter nominatiuo le Poëte,genitiuo du poëte,datiuo au poëte,accusatiuo le poëte,uocatiuo o poëte, o le poëte,ablatiuo du poëte,dung poëte,par le poëte, si que le poëte. Et pluraliter, nominatiuo les poëtes, genitiuo des poëtes, datiuo aux poëtes, accusatiuo les poëtes,uocatiuo o poëtes, o les poëtes,ablatiuo des poëtes,par les poëtes,si que les poëtes.

Cuius generis? Masculini. Quare? Quia ei præponitur articulus declinando,le. Ita de alijs. Sed iam ad formulas declinationum Latinarum.

PRIMA NOMINIS DECLINATIONE.

PRIMA declinatio habet quinq; terminaciones in nominatiuo singulari,a,as,e,es,&c am.

Singulariter nominatiuo hic poëta, genitiuo poëte, datiuo poëte, accusatiuo poëtam, uocatiuo o poëta, ablatiuo à poëta. Et pluraliter, nominatiuo hi poëte, genitiuo poëtarum,datiuo poëtis,accusatiuo poëtas,uocatiuo o poëte,ablatiuo à poëtis.

Singulariter nominatiuo hic Aeneas, genitiuo Aenee, datiuo Aenee, accusatiuo Aeneam uel Aenean, uocatiuo o Aenea,ablatiuo ab Aenea.Et pluraliter hi Aenee, genitiuo Aeneorum,&c.

Singulariter nominatiuo haec Calliope , genitiuo Calliopes, datiuo

datiuo Calliope, accusatiuo Calliopen, uocatiuo ò Calliope, &c.
Et pluraliter, nominatiuo hæ Calliopæ, genitiuo Collioparum,
&c. Vna ex nouem musis.

B S Singulariter nominatiuo hic Anchises, genitiuo Anchisæ, datiuo Anchisæ, accusatiuo Anchisen, uocatiuo ò Anchise, ablatiuo ab Anchise. Et pluraliter nominatiuo hi Anchisæ, genitiuo Anchisarum, &c. Pater Aeneæ.

A M Singulariter nominatiuo hic Adam, genitiuo Adæ, datiuo Adæ, accusatiuo Adam, uocatiuo ò Adam, ablatiuo ab Adam. Et pluraliter, nominatiuo hi Adæ, genitiuo Adarum, &c.

S E C V N D A.

S E C V N D A declinatio octo nominatiui desinentias complectitur: er, ir, ur, um, us, eus, on, & os.

E R Singulariter nominatiuo hic aper, genitiuo apri, datiuo apro, accusatiuo aprum, uocatiuo ò aper, ablatiuo ab apro. Et pluraliter, nominatiuo hi apri, genitiuo aprorum uel aprum, datiuo apris, accusatiuo apros, uocatiuo ò apri, ablatiuo ab apris. Sanglier.

I R Singulariter nominatiuo hic uir, genitiuo uiri, datiuo uiro, accusatiuo uirum, uocatiuo ò uir, ablatiuo à uiro. Et pluraliter nominatiuo hi uiri, genitiuo uirorum uel uirum, datiuo uiris, accusatiuo uiros, uocatiuo ò uiri, ablatiuo à uiris.

V R Singulariter nominatiuo satur satura saturum, genitiuo saturæ saturi, datiuo saturo saturæ saturo, accusatiuo saturum saturam saturum, uocatiuo ò satur satura saturum, ablatiuo à saturo saturæ saturo. Et pluraliter nominatiuo saturi saturæ saturæ, genitiuo saturorum saturarum saturorum, datiuo saturis, accusatiuo saturos saturas saturæ, uocatiuo ò saturi saturæ saturæ, ablatiuo ò saturis. Saoul.

V M Singulariter nominatiuo hoc templum, genitiuo templi, datiuo templo, accusatiuo templum, uocatiuo ò templum, ablatiuo à templo. Et pluraliter nominatiuo hæc templa, genitiuo templorum

plorum, datiuo templis, accusatiuo temppla, uocatiuo ò templa, ablatiuo à templis. Leglise.

Singulariter nominatiuo hic dominus, genitiuo domini, datiuo domino, accusatiuo dominum, uocatiuo ò domine, ablatiuo à domino. Et pluraliter nominatiuo hi domini, genitiuo dominorum, datiuo dominis, accusatiuo dominos, uocatiuo ò domini, ablatiuo à dominis. Seigneur.

Singulariter nominatiuo hic Orpheus, genitiuo Orphi, Orphei, uel Orpheos, datiuo Orpheo, accusatiuo Orpheum, &c. Orpheon, & Orphea, uocatiuo ò Orpheu, ablatiuo ab Orpheo. Et pluraliter nominatiuo hi Orphei, genitiuo Orpheorum, &c. Poëta nomen.

Singulariter nominatiuo hoc Ilion, genitiuo Ilij, datiuo Ilio, accusatiuo Ilion, uocatiuo ò Ilion, ablatiuo ab Ilio. Regis Troiae, Priami regia.

Singulariter nominatiuo hic logos, genitiuo logi, datiuo logo, accusatiuo logon, uocatiuo ò loge & logos, ablatiuo à logo. Et pluraliter nominatiuo hi logi, genitiuo logorum uel logon, &c. Id est, sermo.

TER T I A.

TER T I A declinatio innumeratos ferè nominatiui singularis fines ambit.

Singulariter nominatiuo hoc poëma, genitiuo poëmatis, uel poëmatos, datiuo poëmati, accusatiuo poëma, uocatiuo ò poëma, ablatiuo à poëmate. Et pluraliter nominatiuo hæc poëmata, genitiuo poëmatu, uel poëmaton, datiuo poëmatis uel poëmatibus, accusatiuo poëmata, uocatiuo ò poëmata, ablatiuo à poëmatis, uel poëmatibus. Oeuure poëticque.

Singulariter nominatiuo hoc cubile, genitiuo cubilis, datiuo cubili, accusatiuo cubile, uocatiuo ò cubile, ablatiuo à cubili. Et pluraliter nominatiuo hæc cubilia, genitiuo cubilum, datiuo cubilibus, accusatiuo cubilia, uocatiuo ò cubilia, ablatiuo à cubilibus.

B bilibus.

bilibus. Lict.

- Singulariter nominatiuo hic aquilo, genitiuo aquilonis, datiuo aquiloni, accusatiuo aquilonem, uocatiuo à aquilo, ablatiuo ab aquilone. Et pluraliter nominatiuo hi aquilones, genitiuo aquilonū, datiuo aquilonibus, &c. Ventus Septentrionalis.

Singulariter nominatiuo hic ordo, genitiuo ordinis, datiuo ordini, accusatiuo ordinem, uocatiuo à ordo, ablatiuo ab ordine. Et pluraliter nominatiuo hi ordines, genitiuo ordinum, datiuo ordinibus, &c. Ordre.

Singulariter noīatiuo hæ caro, genitiuo carnis, datiuo carni, &c. Et pluraliter noīatiuo hæ carnes, gto carniū, &c. Chair.

Singulariter nominatiuo hæc Clio, genitiuo Clius, datiuo Clio, accusatiuo Clio, uocatiuo à Clio, ablatiuo à Clio. Nomen Musæ.

Singulariter nominatiuo hic Anio, genitiuo Anienis, datiuo Aneni, accusatiuo Anienem, uocatiuo à Anio, ablatiuo ab Aniene: aut hic Anien, Anienis. Fluius.

- Singulariter nominatiuo hoc lac, genitiuo lactis, datiuo laeti, accusatiuo lac, uocatiuo à lac, ablatiuo à lacte, sine plurali. Lact.

Singulariter nominatiuo hoc halec, genitiuo halecis, datiuo haleci, accusatiuo halec, uocatiuo à halec, ablatiuo ab halece, si= ne plurali: aut hæc alec, alecis, aleci, alecem.

- ▲ L Singulariter nominatiuo hic sal, genitiuo salis, datiuo sali, accusatiuo salem, uocatiuo à sal, ablatiuo sale. Et pluraliter sales, salibus tantum. Id est, condimentum, Gallicè du sel, &c dicatum mordax.

Singulariter nominatiuo hoc animal, genitiuo animalis, datiuo animali, accusatiuo animal, uocatiuo à animal, ablatiuo ab animali. Et pluraliter noīatiuo hæc animalia, genitiuo animaliū, datiuo animalibus, accusatiuo animalia, &c. Chose animee.

- L Singulariter noīatiuo hic Daniel, Danielis, Danieli, Danielē.

Singulariter nominatiuo hoc fel, mel: gto fellis, mellis: datiuo felli,

AD DECLINATIONES.

79

felli, melli, &c. sine plurali. sed mel habet mella, nota sunt.

Singulariter nominatiuo hic mugil, genitiuo mugilis, datiuo **I** mugili, accusatiuo mugilem, uocatiuo ò mugil, ablatiuo à mugile. Et pluraliter nominatiuo hi mugiles, genitiuo mugilum, datiuo mugilibus, accusatiuo mugiles, &c. Poisson.

Singulariter nominatiuo hic & haec uigil, genitiuo uigilis, datiuo uigili, accusatiuo uigilem, uocatiuo ò uigil, ablatiuo à uigile uel uigili. Et pluraliter nominatiuo hi & haec uigiles, genitiuo uigilum, datiuo uigilibus, &c. Veillant.

Singulariter hic sol, solis, soli, sole, sol, sole. Et pluraliter hi o **L** soles, & solibus tantum.

Singulariter nominatiuo hic consul, genitiuo consulis, dati= **V** uo consuli, accusatiuo consulem, uocatiuo ò consul, ablatiuo à consule. Et pluraliter nominatiuo hi consules, genitiuo consu= lum, datiuo consulibus, &c. Conseillier.

Singulariter nominatiuo Titã, genitiuo Titanis uel Titanos, **A** **N** datiuo Titani, accusatiuo Titanem uel Titanam, uocatiuo ò Ti= tan, ablatiuo à Titanem. Et pluraliter nominatiuo hi Titanes, ge= nitiuo Titanum, datiuo Titanibus, accusatiuo Titanes uel Ti= tanas, uocatiuo ò Titanes, ablatiuo à Titanibus. Id est, Sol.

Singulariter nominatiuo hic ren, genitiuo renis, datiuo reni, **E** **N** accusatiuo renem, uocatiuo ò ren, ablatiuo à rene. Et pluraliter nominatiuo hi renes, genitiuo renum, datiuo renibus, accusati= uo renes, &c. Le rougnon.

Singulariter nominatiuo hic pecten, genitiuo pectinis, dati= uo pectini, accusatiuo pectinem, uocatiuo ò pecten, ablatiuo à pectine. Et pluraliter nominatiuo hi pectines, genitiuo pecti= num, datiuo pectinibus, &c. Pignè.

Singulariter nominatiuo hic delphin, genitiuo delphinis uel **I** **N** delphinos, datiuo delphini, accusatiuo delphinem uel delphina, uocatiuo ò delphin, ablatiuo à delphine. Et pluraliter nomi= natiuo hi delphines, genitiuo delphinum, datiuo delphinibus,

B **2** accusa

accusatiuo delphines uel delphinas, uocatiuo ò delphines, ablatiuo à delphinibus.

O N Singulariter nominatiuo hic Helicon, genitiuo Heliconis, datiuo Heliconi, accusatiuo Heliconem uel Helicona, uocatiuo ò Helicon, ablatiuo ab Helicone. Et pluraliter nominatiuo hi Helicones, genitiuo Heliconum, datiuo Heliconibus, accusatiuo Helicones uel Heliconas, &c. Mont en Beotie.

Singulariter nominatiuo hi Phaëton, genitiuo Phaëtonis, datiuo Phaëtoni, accusatiuo Phaëtonem uel Phaëtona, uocatiuo ò Phaëton, ablatiuo à Phaëton. Et pluraliter nominatiuo hi Phaëtones, genitiuo Phaëtontum, &c. Filz du Soleil.

A R Singulariter nominatiuo hic Cæsar, genitiuo Cæsaris, datiuo Cæsari, accusatiuo Cæsaré, uocatiuo ò Cæsar, ablatiuo à Cæsare. Et pluraliter nominatiuo Cæsares, genitiuo Cæsarum, datiuo Cæsaribus, &c. Empereur.

Singulariter nominatiuo hoc calcar, genitiuo calcaris, datiuo calcari, accusatiuo calcar, uocatiuo ò calcar, ablatiuo à calcari. Et pluraliter nominatiuo hac calcaria, genitiuo calcarium, datiuo calcaribus, accusatiuo calcaria, uocatiuo ò calcaria, ablatiuo à calcaribus. Esperon.

B R Singulariter nominatiuo hic anser, genitiuo anseris, datiuo anseri, accusatiuo anserem, uocatiuo ò anser, ablatiuo ab ansere. Et pluraliter nominatiuo hi anseres, genitiuo anserum, datiuo anseribus, &c. Oye.

Singulariter nominatiuo hic imber, genitiuo imbris, datiuo imbri, accusatiuo imbre, uocatiuo ò imber, ablatiuo ab imbre uel imbris. Et pluraliter nominatiuo hi imbres, genitiuo imbrum, datiuo imbribus, accusatiuo imbres, uel imbris, &c. La pluye.

Singulariter nominatiuo hic pater, genitiuo patris, datiuo patri, accusatiuo patré, uocatiuo ò pater, ablatiuo à patre. Et pluraliter nominatiuo hi patres, genitiuo patrum, datiuo patribus, &c.

Singulariter nominatiuo hic aér, genitiuo aëris, datiuo aéri, accusa

A D D E C L I N A T I O N E S. 21

accusatiuo aërem uel aëra, uocatiuo ò aér, ablatiuo ab aëre, siue plurali. Lair.

Singulariter nominatiuo hic & hæc martyr, genitiuo martyris uel martyros, datiuo martyri, accusatiuo martyré uel martyra, uocatiuo ò martyr, ablatiuo à martyre. Et pluraliter nominatiuo hi & hæc martyres, gto martyru, datiuo martyribus, accusatiuo martyres uel martyras, uctò ò martyres, &c. Id est, testis.

Singulariter nominatiuo hic amor, genitiuo amoris, datiuo amori, accusatiuo amore, uocatiuo ò amor, ablatiuo ab amore. Et pluraditer nominatiuo hi amores, genitiuo amorum, datiuo amoribus, &c. Amour.

Singulariter nominatiuo hic & hæc & hoc discolor, genitiuo discoloris, datiuo discolori, accusatiuo discolorē & discolor, uocatiuo ò discolor, ablatiuo à discolorē uel discolori. Et pluraliter nominatiuo hi & hæc discolorē & hæc discoloria, genitiuo discolorum, datiuo discoloribus, accusatiuo discolorē, discoloris & discoloria, &c. De diuerses couleurs.

Singulariter nominatiuo hic & hæc & hoc memor, genitiuo memoris, datiuo memori, &c. Et pluraliter hi & hæc memorē, &c. sine neutrō.

Singulariter nominatiuo hic uultur, genitiuo uulturis, datiuo uulturi, accusatiuo uulturem, uocatiuo ò uultur, ablatiuo à uulture. Et pluraliter nominatiuo hi uultures, genitiuo uulturum, datiuo uulturibus, &c. Autour.

Singulariter nominatiuo hoc ebur, genitiuo eboris, &c. Et pluraliter nominatiuo hæc ebora, eborum, &c. Yuoire.

Singulariter nominatiuo hic mas, genitiuo maris, datiuo mari, accusatiuo marem, uocatiuo ò mas, ablatiuo à mare. Et pluraliter nominatiuo hi mares, genitiuo marium, &c.

Singulariter nominatiuo hic adamās, genitiuo adamantis uel adamantos, datiuo adamanti, accusatiuo adamantem uel adamanta, uocatiuo ò adamās, ablatiuo ab adamante. Et pluraliter

B 3 nomina

nominatiuo hi adamantes, genitiuo adamantū, datiuo adamantibus, accusatiuo adamantes uel adamantas, &c. Adamant.

Singulariter nominatiuo hæc ciuitas, genitiuo ciuitatis, &c. Et pluraliter nominatiuo hæc ciuitates, genitiuo ciuitatum uel ciuitatum, &c. Cité.

Singulariter nominatiuo hæc lampas, genitiuo lampadis uel lampados, datiuo lampadi, accusatiuo lampadem uel lampada, uocatiuo ò lampas uel lampada, ablatiuo à lampade. Et pluraliter nominatiuo hæc lampades, genitiuo lampadum, datiuo lampadibus, accusatiuo lampades uel lampadas. Clarté.

Singulariter nominatiuo hic & hæc & hoc Arpinas, genitiuo Arpinatis, datiuo Arpinati, accusatiuo Arpinatem & Arpinas, uocatiuo ò Arpinas, ablatiuo ab Arpinate uel Arpinati. Et pluraliter nominatiuo hi & hæc Arpinates & hæc Arpinatia, genitiuo Arpinatum uel Arpinatum, datiuo Arpinatibus, accusatiuo Arpinates uel Arpinatis & Arpinatia, &c. Qui est dune uille D'italie nommee Arpinum.

L 8 Singulariter nominatiuo hæc clades, genitiuo cladis, datiuo cladi, accusatiuo cladem, uocatiuo ò clades, ablatiuo à clade. Et pluraliter nominatiuo hæc clades, genitiuo cladium, datiuo cladibus, accusatiuo clades, uel cladis, &c. Occision.

Singulariter nominatiuo hic arics, genitiuo arietis, datiuo arieti, accusatiuo arietem, uocatiuo ò aries, ablatiuo ab ariete. Et pluraliter nominatiuo hi arietes, genitiuo arietum, datiuo arietibus, &c. Mouton.

Singulariter nominatiuo hic lebes, genitiuo lebetis, uel lebetos, datiuo lebeto, accusatiuo lebetem uel lebeta, uocatiuo ò lebes, ablatiuo à lebete. Et pluraliter nominatiuo hi lebetes, genitiuo lebetum, datiuo lebetibus, accusatiuo lebetes uel lebetas, &c. Chauderon.

Singulariter nominatiuo hic Chremes, genitiuo Chremis, Chremetis, uel Chremetos, datiuo Chremi, uel Chremeti, accusatiuo

Satiuo Chremem, Chremetem, uel Chremeta, uocatiuo ò Chremes, uel Chreme, ablatiuo à Chreme, uel Chremete. Et pluraliter nominatiuo hi Chremes, uel Chremetes, genitiuo Chremium uel Chremetum, &c.

Singulariter nominatiuo hic gurges, gurgitis, &c. Et pluraliter hi gurgites, gurgitum, &c. Gouffre.

Singulariter nominatiuo hic ex hæc præses, genitiuo præsidis, datiuo præsidi, accusatiuo præsidem, uocatiuo ò præses, ablatiuo à præside. Et pluraliter nominatiuo hi ex hæc præsides, genitiuo præsidum, datiuo præsidibus, &c. President.

Singulariter hæc apes uel apis, apis, api, apē, ò apes uel apis, ab ape. Et pluraliter hæc apes, apīū, apibus, &c. Mouche a miel.

Singulariter nominatiuo hic orbis, genitiuo orbis, datiuo orbi, accusatiuo orbem, uocatiuo ò orbis, ablatiuo ab orbe. Et pluraliter nominatiuo hi orbes, genitiuo orbium, datiuo orbibus, accusatiuo orbes uel orbis, &c. Chose ronde.

Singulariter nominatiuo hic panis, genitiuo panis, datiuo pani, accusatiuo panem, uocatiuo ò panis, ablatiuo à pane. Et pluraliter nominatiuo hi panes, genitiuo panum, datiuo panibus, &c. Pain.

Singulariter hic molaris, genitiuo molaris, datiuo molari, accusatiuo molarem, uocatiuo ò molaris, ablatiuo à molari. Et pluraliter nominatiuo hi molares, genitiuo molarium, datiuo molaribus, accusatiuo molares, &c. Dent.

Singulariter nominatiuo hic amnis, genitiuo amnis, datiuo amni, accusatiuo amnem, uocatiuo ò amnis, ablatiuo ab amne uel amni. Et pluraliter nominatiuo hi amnes, genitiuo amnum, datiuo amnibus, accusatiuo amnes uel amnis, &c. Riuicre.

Singulariter nominatiuo hic Araris, genitiuo Araris, datiuo Arari, accusatiuo Ararim, uocatiuo ò Araris, ablatiuo ab Arari. La riuiere de Saune.

Singulariter nominatiuo hic Tybris, genitiuo Tybridis uel

Tybridos, datiuo Tybridi, accusatiuo Tybrim uel Tybrin, uocatiuo ò Tybri, ablatiuo à Tybri. Fleue, le Tymbre.

Singulariter nominatiuo hic Alexis, genitiuo Alexidis uel Alexidos, datiuo Alexidi, accusatiuo Alexim uel Alexin, uocatiuo ò Alexi, ablatiuo ab Alexi uel Alexide. Et pluraliter nominatiuo hi Alexides, genitiuo Alexidum, datiuo Alexidibus, accusatiuo Alexides uel Alexidas, &c. Nomen viri.

Singulariter nominatiuo hic Paris, genitiuo Paris, Paridis, uel Paridos, datiuo Pari uel Paridi, accusatiuo Parim uel Parin, Paridem uel Parida, uocatiuo ò Paris uel Pari, ablatiuo à Pari uel Paride.

Singulariter noīatiuo hic Symois, genitiuo Symoēntis uel Symoēntos, datiuo Symoēnti, accusatiuo Symoēntem uel Symoēnta, uocatiuo ò Symois, ablatiuo à Symoēnte. Fleue de Troie.

Singulariter nominatiuo hæc febris, genitiuo febris, datiuo febri, accusatiuo febrem uel febrim, uocatiuo ò febris, ablatiuo à febre uel febri. Et pluraliter hæc febres, genitiuo febrium, datiuo febribus, accusatiuo febres uel febris, &c.

Singulariter nominatiuo hæc syrtis, genitiuo syrtidis uel syrtidos, datiuo syrtidi, accusatiuo syrtim uel syrtin, uocatiuo ò syrti, ablatiuo à syrti. Et pluraliter nominatiuo hæc syrtes uel syrtis, genitiuo syrtium, datiuo syrtibus, accusatiuo syrtes uel syrtis, &c. Lieu en la mer perilleux.

Singulariter nominatiuo hæc tigris, genitiuo tigridis, uel tigridos, datiuo tigri uel tigridi, accusatiuo tigrim, uocatiuo ò tigri, ablatiuo à tigri uel tigride. Et pluraliter nominatiuo hæc tigres uel tigrides, genitiuo tigrum uel tigridum, &c. Animal.

Singulariter nominatiuo hæc syntaxis, genitiuo syntaxis uel syntaxeos, datiuo syntaxi, accusatiuo syntaxim uel syntaxin, uocatiuo ò syntaxis uel syntaxi, ablatiuo à syntaxi. Et pluraliter nominatiuo hæc syntaxes, genitiuo syntaxiū uel syntaxeon, &c, Id est, constructio.

Singular

Singulariter nominatiuo hic flos, genitiuo floris, datiuo flo- o s
ri, accusatiuo florem, uocatiuo ò flos, ablatiuo à flore. Et pluræ-
liter nominatiuo hi flores, genitiuo florum, datiuo floribus, &c.
Fleur.

Singulariter nominatiuo hic & hæc sacerdos, genitiuo sac-
cerdotis, datiuo sacerdoti, accusatiuo sacerdotem, uocatiuo ò sa-
cerdos, ablatiuo à sacerdote. Et pluraliter nominatiuo hi & hæ-
sacerdotes, genitiuo sacerdotum, datiuo sacerdotibus, &c.

Singulariter nominatiuo hic heros, genitiuo herois uel he-
roos, datiuo heroi, accusatiuo heroëm uel heroa, uocatiuo ò he-
ros, ablatiuo ab heroë. Et pluraliter nominatiuo hi heroës, ge-
nitiuo herou, datiuo heroibus, accusatiuo heroës uel heroas, &c.
Homme uaillant & digne quon parle de luy a iamais.

Singulariter nominatiuo hoc os, genitiuo oris uel ossis, dati-
uo ori uel osi, accusatiuo os, uocatiuo ò os, ablatiuo ab ore uel
osse. Et pluraliter nominatiuo hæc ora uel ossa, genitiuo orium
uel ossium, datiuo ossibus, &c. Os, oris, bouche:os, ossis, os.

Singulariter nominatiuo hic & hæc bos, genitiuo bouis, da-
tiuo boui, accusatiuo bouem, ablatiuo à boue. Et pluraliter no-
minatiuo boues, genitiuo boum, datiuo bobus uel bubus, &c.

Singulariter nominatiuo hic mus, genitiuo muris, datiuo mu-
ri, accusatiuo murem, uocatiuo ò mus, ablatiuo à mure. Et plus
raliter nominatiuo hi mures, genitiuo murium, datiuo muribus,
accusatiuo mures uel muris, &c. Rats, soris.

Singulariter nominatiuo hic Oedipus, genitiuo Oedipodis
uel Oedipodos, datiuo Oedipodi, accusatiuo Oedipodem uel
Oedipoda, uocatiuo ò Oedipu, ablatiuo ab Oedipode. Et pluræ-
liter nominatiuo hi Oedipodes, genitiuo Oedipodium, datiuo
Oedipodibus, accusatiuo Oedipodes uel Oedipodas.

Singulariter nominatiuo hæc palus, genitiuo paludis, dati-
uo paludi, accusatiuo paludem, uocatiuo ò palus, ablatiuo à
palude. Et pluraliter nominatiuo hæc paludes, genitiuo palua-

B 5 dum,

dum, &c. Marest, & boue.

Singulariter nominatiuo hæc uirtus, genitiuo uirtutis, datiuo uirtuti, accusatiuo uirtutem, uocatiuo ò uirtus, ablatiuo à uirtute. Et pluraliter nominatiuo hæc uirtutes, genitiuo uirtutū, &c.

Singulariter nominatiuo hæc Venus, genitiuo Veneris, datiuo Veneri, accusatiuo Venerem, uocatiuo ò Venus, ablatiuo à Venere. Et pluraliter nominatiuo hæc Veneres, genitiuo Venerum, &c.

Hic & hæc sus, suis, hi & hæc sues, suum, &c.

Singulariter nominatiuo hæc Amathus, genitiuo Amathuntis uel Amathuntos, datiuo Amathunti, accusatiuo Amathuntem uel Amathunta, uocatiuo ò Amathus, ablatiuo ab Amathunte. Cité de Cypre.

Singulariter nominatiuo hoc crus, genitiuo cruris, datiuo cruri, accusatiuo crus, uocatiuo ò crus, ablatiuo à crure. Et pluraliter nominatiuo hæc crura, genitiuo crurum, &c. Hoc ius, iuris, hæc iura, iurium, &c.

Singulariter nominatiuo hoc tempus, genitiuo temporis, datiuo tempori, accusatiuo tempus, uocatiuo ò tempus, ablatiuo à tempore. Et pluraliter nominatiuo hæc tempora, genitiuo temporum, datiuo temporibus, &c.

A B S Singulariter nominatiuo hic præs, genitiuo prædis, datiuo prædi, accusatiuo prædem, uocatiuo ò præs, ablatiuo à præde. Et pluraliter hi prædes, genitiuo prædum, datiuo præibus, &c. Pleige, fiance. Hoc æs, eris, æri, æs, ò æs, ab ære, æra tantum.

A V S Singulariter nominatiuo hæc laus, genitiuo laudis, datiuo laudi, accusatiuo laudem, uocatiuo ò laus, ablatiuo à laude. Et pluraliter nominatiuo hæc laudes, genitiuo laudum, &c.

A B S Singulariter nominatiuo hic Arabs, genitiuo Arabis, datiuo Arabi, accusatiuo Arabem, uocatiuo ò Arabs, ablatiuo ab Arabe. Et pluraliter nominatiuo hi Arabes, genitiuo Arabum, datiuo Arabibus, &c. Homme Darabic.

Singula

Singulariter nominatiuo hæc plæbs, genitiuo plæbis, datiuo e b s
plæbi, accusatiuo plæbem, uocatiuo ò plæbs, ablatiuo à plæbe,
sine plurali. Vilior pars populi.

Singulariter nominatiuo hic libs, genitiuo libis, datiuo libi, i b s
accusatiuo libem, uocatiuo ò libs, ablatiuo à libe. Et pluraliter
nominatiuo libes, genitiuo libium, datiuo libibus, &c. Vent
D' aphrique.

Singulariter nominatiuo hæc scobs, genitiuo scobis, datiuo o b s
scobi, accusatiuo scobem, &c. Et plurdliter nominatiuo hæ sco-
bes, genitiuo scobium, &c. Minutissimum quiddam cadens fo-
rando uel secando, Comme de Bresil.

Singulariter nominatiuo hæc urbs, genitiuo urbis, datiuo ur- v r b s
bi, &c. Et pluraliter nominatiuo hæ urbes, genitiuo urbiū, da-
tiuo urbibus, accusatiuo urbes, uel urbis, &c. Lieu clos de murs.

Singulariter nominatiuo hæc puls, genitiuo pultis, datiuo v l s
pulti, accusatiuo pultem, &c. Et pluraliter nominatiuo hæ pul-
tes, genitiuo pultium, datiuo pultibus, accusatiuo pultes uel
pultis, &c. Cibus quidam.

Singulariter nominatiuo hæc hyems, genitiuo hyemis, dati-
uo hyemi, &c. Et pluraliter nominatiuo hæ hyemes, genitiuo
hyenum, datiuo hyemibus, accusatiuo hyemes, &c. Hyuer.

Singulariter nominatiuo hic quadrans, genitiuo quadrantis, A n s
datiuo quadranti, accusatiuo quadrantem, uocatiuo ò quadrās,
ablatiuo à quadrante. Et pluraliter nominatiuo hi & hæ quadran-
tes, genitiuo quadrantum, datiuo quadrantibus, ac-
cusatiuo quadrantes uel quadratis, &c. Le pois de troys onces.

Singulariter nominatiuo hic & hæ parens, genitiuo pa- e n s
rentis, datiuo parenti, accusatiuo parentem, uocatiuo ò parens,
ablatiuo à parente. Et pluraliter nominatiuo hi & hæ paren-
tes, genitiuo parentum, datiuo parentibus, accusatiuo paren-
tes, &c. Pere & mere.

Singulariter nominatiuo hic Tyrins, genitiuo Tyrintis uel i n s
Tyrintos

Tyrintos, datiuo Tyrinti, accusatiuo Tyrintem uel Tyrinta,
uocatiuo ò Tyrins, ablatiuo à Tyrinte. Sic pro fluui : sed pro
urbe, est fœmininum.

O N S Singulariter nominatiuo hic fons, genitiuo fontis, &c. Et plus
raliter nominatiuo hi fontes, genitiuo fontium, &c. Fontaine.

V N S Singulariter nominatiuo Aruns, genitiuo Aruntis, datiuo
Arunti, accusatiuo Aruntem, &c. Proprium hominis.

A P S Singulariter nominatiuo lelaps, genitiuo lelapis, datiuo lela-
pi, accusatiuo lelapem uel lelapa, uocatiuo ò lelaps, ablatiuo à
lelace. Et pluraliter nominatiuo hi lelaces, genitiuo lelapum,
datiuo lelapibus, accusatiuo lelaces uel lelapas. Nom de chien,
apud Ouidium.

E P S Singulariter nominatiuo hic et hæc municeps, genitiuo mu-
nicipis, datiuo municipi, &c. Et pluraliter nominatiuo hi et
hæ municipes, genitiuo municipum, &c. Citoien.

I P S Singulariter nominatiuo hæc stips, genitiuo stipis, datiuo
stipi, accusatiuo stipē, &c. Et pluraliter nominatiuo hæ stipes,
genitiuo stipium, &c. Denier.

O P S Singulariter nominatiuo hic cyclops, genitiuo cyclopis, da-
tiuo cyclopi, accusatiuo cyclopē uel cyclopā, &c. Et pluraliter
nominatiuo hi cyclopes, genitiuo cyclopum, datiuo cyclopibus,
accusatiuo cyclopes uel cyclopas. Gygas unoculus.

I R P S Stirps stirpis, &c. Stirpes, stirpium, stirpibus, &c. Progenies.
Pro trunco, incerti generis est.

A R S Singulariter nominatiuo hac pars, genitiuo partis, datiuo
parti, accusatiuo partem, uocatiuo ò pars, ablatiuo à parte. Et
pluraliter nominatiuo hæ partes, genitiuo partium, datiuo par-
tibus, &c. Partie.

E R S Singulariter nominatiuo hic et hæc et hoc solers, genitiuo
solertis, &c. Et pluraliter nominatiuo hi et hæ solertes, et hæ
solertia, genitiuo solertium. Ingenieux.

C O R S Singulariter nominatiuo hic et hæc et hoc concors, geni-
tiuo

tiuo concordis, datiuo concordi, accusatiuo concordem et con-
cors, uocatiuo à concors, ablatiuo à concorde uel concordi. Et
pluraliter nominatiuo hi et ha concordes et hæc concordia,
genitiuo concordium, et c. Concordant.

Singulariter nominatiuo hic thorax, genitiuo thoracis, dati- A X
uo thoraci, accusatiuo thoracem uel thoraca, uocatiuo à tho-
rax, ablatiuo à thorace. Et pluraliter nominatiuo hi thoraces,
genitiuo thoracum, datiuo thoracibus, accusatiuo thoraces uel
thoracas, et c. Poictrine, et cuirasse.

Singulariter nominatiuo hic ueruex, genitiuo ueritecis, et c. B X
Et pluraliter nominatiuo hi uerueces, genitiuo ueruecum, et c.
Mouton chastré.

Singulariter nominatiuo hic apex, genitiuo apicis, datiuo I X
apici, accusatiuo apicem, et c. Et pluraliter nominatiuo hi api-
ces, genitiuo apicum, datiuo apicibus, et c. Le sommet de quel-
que chose.

Singulariter nominatiuo hic fornix, genitiuo fornicis, datiuo O X
fornici, et c. Et pluraliter nominatiuo hi fornices, genitiuo for-
nicum, datiuo fornicibus, et c. Larc de la porte ou de la uoulte.

Singulariter nominatiuo hæc uox, genitiuo uocis, datiuo
uoci, et c. Et pluraliter nominatiuo hæ uoces, genitiuo uocum,
et c. Voix.

Singulariter nominatiuo hæc nux, genitiuo nucis, datiuo nu- V X
ci, et c. Et pluraliter nominatiuo hæ nuces, genitiuo nucū, et c.
Tout fruit ayant lescorce dure.

Singulariter nominatiuo hæc falc, genitiuo falcis, et c. Et A L X
pluraliter nominatiuo hæ falces, genitiuo falcium, et c. Faucille.

Singulariter nominatiuo hæc lance, genitiuo lancis, et c. Et A N X
pluraliter nominatiuo hæ lances, genitiuo lancium, et c. Escuelle
large et ronde.

Hæc phalanx, phalangis uel phalangos. Compaignie de
gensd'armes.

Singu

I N X Singulariter nominatiuo hæc sphinx, genitiuo sphingis uel sphingos, datiuo sphungi, accusatiuo sphingem uel sphinga, &c. Et pluraliter nominatiuo hæc sphinges, genitiuo sphingum, datiuo sphingibus, accusatiuo sphinges uel sphinges. Est quoddam monstrum.

V N X Singulariter nominatiuo hic quicunx, genitiuo quicuncis, &c. Et pluraliter nominatiuo hi quicunxes, genitiuo quicuncium, &c. Le pois de cinq onces.

Singulariter nominatiuo hic & hæc coniux, genitiuo coniugis, &c. Et pluraliter nominatiuo hi & hæc coniuges, genitiuo coniugum, &c. Le mary & la femme.

A R X Singulariter nominatiuo hæc arx, genitiuo arcis, &c. Et pluraliter nominatiuo hæc arces, genitiuo arcium, accusatiuo arces uel arcis, &c. Chasteau, forteresse.

B R X Singulariter nominatiuo hæc merx, genitiuo mercis, &c. Et pluraliter nominatiuo hæc merces, genitiuo mercium, &c. Marchandise.

ADIECTIVORVM INFLEXVS.

A Diectiva nomina aut sunt primæ & secundæ declinatio-
nis: aut sunt tertiae: quia per quartam & quintam nullum
adieictiuum declinatur. Quæ sunt primæ & secundæ declina-
tionis, declinantur per tres diuersas uoces absq; notis generum:
& primam positionem mittunt in us, uel in er:ut,

Singulariter nominatiuo bonus, bona bonum, genitiuo boni
bonæ boni, datiuo bono bonæ bono, accusatiuo bonum bonam
bonum, uocatiuo ò bone bona bonum, ablatiuo à bono bona
bono. Et pluraliter nominatiuo boni bonæ bona, genitiuo
bonorum bonarum, datiuo bonis, accusatiuo bonos
bonas bona, uocatiuo ò boni bonæ bona, ablatiuo à bonis.

Singulariter nominatiuo tener tenera tenerum, genitiuo te-
neri tenere teneri, datiuo tenero teneræ tenero, accusatiuo te-
nerum teneræ tenerum, uocatiuo ò tener tenera tenerum, ablatiuo

tineo

tiuo à tenero tenera tenero. Et pluraliter nominatiuo teneri tenera tenera, genitiuo tenerorum tenerarum tenerorum, datiuo teneris, accusatiuo teneros teneras tenera, uocatiuo à teneri tenera tenera, ablatiuo à teneris.

Adiectiuia tertiae declinationis tribus modis uariantur. Primo per tres notas generis & unam terminationem: ut, hic & hæc & hoc prudens. Secundo per tres notas generis & duas desinencias: ut, hic & hæc breuis & hoc breue. Tertio per tres notas generis & tres positiones: ut, hic acer hæc acris & hoc acre.

Singulariter nominatiuo hic & hæc & hoc elegans, genitiuo elegantis, datiuo eleganti, accusatiuo elegantem & elegans, uocatiuo à elegans, ablatiuo ab elegante uel eleganti. Et pluraliter nominatiuo hi & ha elegantes & hæc elegantia, genitiuo elegantium uel elegantum, datiuo elegantibus, accusatiuo elegantes uel elegantis & elegantia, uocatiuo à elegantes & elegantia, ablatiuo ab elegantibus. Beau, ioly, coind.

Singulariter nominatiuo hic & hæc & hoc felix, genitiuo felicis, datiuo felici, accusatiuo felicem & felix, uocatiuo à felix. ablatiuo à felice uel felici. Et pluraliter nominatiuo hi & ha felices & hæc felicia, genitiuo felicum, datiuo felicibus, accusatiuo felices uel felicis & felicia, uocatiuo à felices & felicia, ablatiuo à felicibus. Eureux, riche.

Singulariter nominatiuo hic & hæc breuis & hoc breue, genitiuo breuis, datiuo breui, accusatiuo breuem & breue, uocatiuo à breuis & breue, ablatiuo à breui. Et pluraliter nominatiuo hi & ha breues & hæc breuia, genitiuo breuum, datiuo breuibus, accusatiuo breues uel breuis & breuia, uocatiuo à breues & breuia, ablatiuo à breuibus. Brief.

Singulariter nominatiuo hic & hæc breuiter & hoc breuius, genitiuo breuioris, datiuo breuiori, accusatiuo breuiores & breuius, uocatiuo à breuior & breuius, ablatiuo à breuiores & breuiori. Et pluraliter nominatiuo hi & ha breuiores & hæc

R V D I M E N T A

et hæc breuiora, genitio breuiorum, datiuo breuioribus, accusatiuo breuiores et breuiora, uocatiuo ò breuiores et breuiora, ablatiuo à breuioribus.

Breuis breuior breuisimus, breuis breuior breuissima, breue breuius breuissimum, breuis breuioris breuissimi, &c. Bonus melior optimus, bona melior optima, bonum melius optimum. Et in aduerbio, bene melius optimè. Malus peior pessimus, mala peior pessima, malum peius pessimum. Et in aduerbio, male peius pessime. Pius, magis pius, pessimus : pia, magis pia, pessima : pium, magis pium, pessimum. Et in aduerbio, pie, magis pie, pessime.

Singulariter nominatiuo hic acer, hæc acris, et hoc acre, genitio acris, datiuo acri, accusatiuo acrem, et acre, uocatiuo ò acer, acris, et acre, ablatiuo ab acri. Et pluraliter nominatiuo hi et hæc acres, et hæc acria, genitio acrium, datiuo acribus, accusatiuo acres uel acris, et acria, uocatiuo ò acres, et acria, ablatiuo ab acribus. Fort et uaillant.

Q V A R T A D E C L I N A T I O
N O M I N I S.

Q V A R T A declinatio nominis duos singularis nominatiui positus habet: us, et u.

v s Singulariter nominatiuo hic sensus, genitio sensus, datiuo sensui, accusatiuo sensum, uocatiuo ò sensus, ablatiuo à sensu. Et pluraliter nominatiuo hi sensus, genitio sensuum, datiuo sensibus, accusatiuo sensus, uocatiuo ò sensus, ablatiuo à sensibus. Ses.

Singulariter nominatiuo hic artus, genitio artus, datiuo artui, accusatiuo artum, &c. Et pluraliter nominatiuo hi artus, genitio artuum, datiuo artubus, accusatiuo artus, uocatiuo ò artus, ablatiuo ab artibus. Id est, membrum.

Singulariter nominatiuo hic I E S V S, genitio I E S V, datiuo I E S V, accusatiuo I E S V M, uocatiuo ò I E S V, ablatiuo à I E S V.

Singula

AD DECLINATIONES. 33

Singulariter nominatiuo hoc cornu, genitiuo cornu, datiuo v
cornu, accusatiuo cornu, uocatiuo ò cornu, ablatiuo à cornu.
Et pluraliter nominatiuo hæc cornua, genitiuo cornuum, dati-
uo cornibus, accusatiuo cornua, uocatiuo ò cornua, ablatiuo à
cornibus. Corne.

QVINTA DECLINATIO.

QVINTA declinatio unius tantum exitus est in no-
minatiuo singulare, quæ est es.

Singulariter nominatiuo hæc acies, genitiuo aciei, datiuo **es**
aciei, accusatiuo aciem, uocatiuo ò acies, ablatiuo ab acie. Et
pluraliter nominatiuo hæc acies, genitiuo acierum, datiuo acie-
bus, accusatiuo ò acies, uocatiuo ò acies, ablatiuo ab aciebus.

Le taillant.

Singulariter nominatiuo hic uel hæc dies, genitiuo diei, dati-
uo diei, accusatiuo diem, uocatiuo ò dies, ablatiuo à die. Et plu-
raliter nominatiuo hi dies, genitiuo dierū, datiuo diebus, accu-
satiuo dies, uocatiuo ò dies, ablatiuo à diebus. Sic, hic meridies.

DECLINATVS ALI QVOT NO- MINVM IRREGVLARIVM.

Singulariter nominatiuo hæc domus, genitiuo domi uel do-
mus, datiuo domui, accusatiuo domum, uocatiuo ò domus, abla-
tiuo à domo. Et pluraliter nominatiuo hæc domus, genitiuo do-
morum uel domuum, datiuo domibus, accusatiuo domos, uocati-
uo ò domus, ablatiuo à domibus.

Singulariter nominatiuo hæc ficus, genitiuo fici uel ficus, &c.
Pro arbore. Pro fructu, hæc ficus, fici, uel ficus: aut hic ficus, fici,
fico, &c. Pro morbo, hic ficus, fici, fico, &c.

Pluraliter nominatiuo duo duæ duo, genitiuo duorum uel
duûm, duarum, duorum uel duûm, datiuo duobus duabus duo-
bus, accusatiuo duos uel duo, duas duo, uocatiuo ò duo duæ duo,
ablatiuo à duobus duabus duobus. Sic ambo: sed sine syncopæ
in genitiuo.

C Plurale

Pluraliter nominatiuo hi & hae tres & hæc tria, genitiuo trium, datiuo tribus, accusatiuo tres & tria, uocatiuo o tres & tria, ablatiuo à tribus.

Pluraliter nominatiuo hi & hae & hac quatuor, genitiuo quatuor, datiuo quatuor, &c. aptotum est. Item à quatuor usq; ad centum numeridia omnia, omnis generis sunt, & pluralis numeri, & indeclinabilia.

Singulariter nominatiuo hoc plus, genitiuo pluris, datiuo caret, accusatiuo plus, uocatiuo o plus, ablatiuo à pluri. Et pluraliter nominatiuo hi & hae plures & hæc plura uel pluria, gto plurium, datiuo pluribus, accusatiuo plures uel pluris & plura uel pluria, uel o plures & plura uel pluria, ablatiuo à pluribus.

P R I M A I N F L E X I O P R O= N. O M I N I S.

Primæ inflexionis tria tantum sunt pronomina: ego, tu, sui.

Singulariter nominatiuo ego, genitiuo mei uel mis, datiuo mihi, accusatiuo me, ablatiuo à me. Et pluraliter nominatiuo nos, genitiuo nostrum uel nostri, datiuo nobis, accusatiuo nos, ablatiuo à nobis.

Singulariter nominatiuo tu, genitiuo tui uel tis, datiuo tibi, accusatiuo te, uocatiuo o tu, ablatiuo à te. Et pluraliter nominatiuo uos, genitiuo uestrum uel uestri, datiuo uobis, accusatiuo uos, uocatiuo o uos, ablatiuo à uobis.

Singulariter genitiuo sui uel sis, datiuo sibi, accusatiuo se, ablatiuo à se. Et pluraliter similiter.

S E C V N D A P R O N O M I N I S V A R I A T I O.

Secundæ declinationis quinque sunt pronomina: ille, ipse, si, hic, & is.

Singulariter nominatiuo ille illa illud, genitiuo illius, datiuo illi, accusatiuo illum illam illum, ablatiuo ab illo illa illo. Et pluraliter

raliter nominatiuo illi illæ illa, genitiuo illorum illarum illorum,
datiuo illis, accusatiuo illos illas illa, ablatiuo ab illis.

Singulariter nominatiuo ipse ipsa ipsum, genitiuo ipsius, da-
tiuo ipsi, accusatiuo ipsum ipsam ipsum, ablatiuo ab ipso ipsa
ipso. Et pluraliter nominatiuo ipsi ipsæ ipsa, genitiuo ipsorum
ipsarum ipsorum, datiuo ipsis, accusatiuo ipsos ipsas ipsa, abla-
tiuo ab ipsis.

Singulariter nominatiuo iste ista istud, genitiuo istius, datiuo
isti, accusatiuo istum istam istud, ablatiuo ab isto ista isto. Et plu-
raliter nominatiuo isti istæ ista, genitiuo istorū istarum istorum,
datiuo istis, accusatiuo istos ista, ablatiuo ab istis.

Singulariter nominatiuo hic hæc hoc, genitiuo huius, datiuo
huic, accusatiuo hunc hanc hoc, ablatiuo ab hoc ab hac ab hoc.
Et pluraliter nominatiuo hi hæc, genitiuo horū harum ho-
rum, datiuo his, accusatiuo hos has hæc, ablatiuo ab his.

Singulariter nominatiuo is ea id, genitiuo eius, datiuo ei, ac-
cusatiuo eum eam id, ablatiuo ab eo ea eo. Et pluraliter nomi-
natiuo ei uel ij eæ ea, genitiuo eorum earum eorum, datiuo eis
uel ijs, accusatiuo eos eas ea, ablatiuo ab eis uel ijs.

Nomina per secundam declinationem pronominis inclinata,
sunt, unus, ullus, uter, nullus, solus, alter, totus, aliis, & quis cum
compositis.

Singulariter nominatiuo unus una unum, genitiuo unius, da-
tiuo uni, accusatiuo unum unā unum, uocatiuo ò une una unum,
ablatiuo ab uno una uno. Et pluraliter nominatiuo uni una
una, genitiuo unorum unarum unorum, datiuo unis, accusatiuo
unos unas una, uocatiuo ò uni una una, ablatiuo ab unis.

Sic totus, solus, & reliqua, nisi quòd uocatiuo carét. Et aliis,
quod aliud habet in neutro genere, & alij in datiuo.

Singulariter nominatiuo quis uel qui, quæ uel qua, quod uel
quid, genitiuo cuius, datiuo cui, accusatiuo quem quā quod uel
quid, ablatiuo à quo uel à qui, à qua uel à qui, à quo uel à

C 2 qui.

qui. Et pluraliter nominatiuo qui, quæ, quæ uel qua, genitiuo quorum quarum quorum, datiuo queis uel quibus, accusatiuo quos, quas, quæ uel qua, ablatiuo à queis uel à quibus.

Composita à quis & qui.

Singulariter nominatiuo ecquis ecqua ecquod uel ecquid, genitiuo eccuius, datiuo eccui, accusatiuo ec quem ecquam ecquod uel ecquid, ablatiuo ab ecquo ecqua ecquo. Et pluraliter nominatiuo ecqui ecqua ecqua, &c.

Sic nequis, aliquis, nunquis, si quis.

Quisquis, quicquid, a quoquo, quaqua, tantum habet.

Singulariter nominatiuo quisnam, quænam, quodnam, uel quidnam, genitiuo cuiusnam, datiuo cuioram, accusatiuo quemnam, quannam, quodnam uel quidnam, &c.

Sic quisq, sed sine ḡto plurāli: quispiā, quisputas, &c quisnā.

Singulariter nominatiuo quidam, quædam, quoddam uel quiddam, genitiuo cuiusdam, datiuo cuioram, &c. Sic quiuis, quicunque quilibet.

T E R T I A P R O N O M I N I S I N C L I N A T I O.

Tertiae inclinationis sunt alia quinque pronomina: meus, tuus, suus, noster, & uester.

Singulariter nominatiuo meus mea meum, genitiuo mei meæ mei, datiuo meo meæ meo, accusatiuo meum meam meum, uocatiuo ò mi mea meū, ablatiuo à meo mea meo. Et pluraliter nominatiuo mei meæ mea, genitiuo meorum mearū meorum, datiuo meis, accusatiuo meos meas mea, uocatiuo ò mei meæ mea, ablatiuo à meis. Sic tuus, suus: sed sine uocatiuo.

Singulariter nominatiuo noster nostra nostrum, genitiuo nostri nostræ nostri, datiuo nostro nostræ nostro, accusatiuo nostrum nostram nostrum, uocatiuo ò noster nostra nostrum, ablatiuo à nostro nostra nostro. Et pluraliter nominatiuo nostri nostræ nostra, genitiuo nostrorum nostrarum nostrorum, datiuo

AD DECLINATIONES. 37

datiuo nostris, accusatiuo nostros nostras nostra, uocatiuo ò nostri nostræ nostra, ablatiuo à nostris. Sic uester: sed sine uocatiuo.

QVARTAE DECLINATIONIS.

Q Vartæ declinationis sunt duo: nostras, & uestras.

Singulariter nominatiuo hic & hac & hoc nostras, genitiuo nostratis, datiuo nostrati, accusatiuo nostratem & nostras, uocatiuo ò nostras, ablatiuo à nostrate uel nostrati. Et pluraliter nominatiuo hi & haec nostrates & haec nostratia, genitiuo nostratum uel nostratum, datiuo nostratis, accusatiuo nostrates & nostratia, uocatiuo ò nostrates & nostratia, ablatiuo à nostratis. Sic uestras: sed sine uocatiuo.

DE PARTICIPIIS.

P ARTICIPA modo nominum declinantur: aut per primam & secundam simul, aut per tertiam declinacionem solum.

Primæ & secundæ declinationis simul.

Singulariter nominatiuo amatus amata amatum, genitiuo amati amata amati, datiuo amato amata amato, accusatiuo amatum amatum amatum, uocatiuo ò amate amata amatum, ablatiuo ab amato amata amato. Et pluraliter nominatiuo amati amata amata, genitiuo amatorum amatarum amatorum, datiuo amatis, accusatiuo amatos amatas amata, uocatiuo ò amati amata amata, ablatiuo ab amatis.

Sic doctus, uifus, lectus, auditus, percussus, pexus, secutus, & huiusmodi.

Singulariter nominatiuo amaturus amatura amaturū, genitiuo amaturi amaturæ amaturi, datiuo amaturo amature amaturo, accusatiuo amaturum amaturam amaturum, uocatiuo ò amature amatura amaturū, ablatiuo ab amaturo amatura amaturo. Et pluraliter nominatiuo amaturi amature amatura, ge-

nitiuo amaturorum amaturarum amaturorum , datiuo amatus,
accusatiuo amaturos amaturas amatura, uocatiuo ò amatu-
ri amatura amatura, ablatiuo ab amaturis.

Sic docturus, uisurus, lecturus, auditurus, & similia.

Singulariter nominatiuo amandus amanda amandum, geni-
tiuo amandi amanda amandi, datiuo amando amanda amando,
accusatiuo amandum amandam amandum, &c. Et pluriditer
nominatiuo amandi amanda amanda, genitiuo amandorum a-
mandarum amandorum, datiuo amandis, &c. Sic docendus, le-
gendus, audiendus, &c.

Tertiæ declinationis.

Singulariter nominatiuo hic & hæc & hoc amans, genitiuo
amantis, datiuo amanti, accusatiuo amantem & amas, uocatiuo
ò amans, ablatiuo ab amante uel amanti. Et pluraliter nomina-
tiuo hi & hæc amantes & hæc amantia, genitiuo amantium uel
amantum, datiuo amantibus, accusatiuo amantes uel amanteis
& amantia, uocatiuo ò amantes & amantia, ablatiuo ab aman-
tibus. Sic docens, legens, audiens, & cetera talia.

At iens & quiens cum compositis, faciūt euntis : præter am-
biens ambientis, & superbens superbientis.

Singulariter nominatiuo hic & hæc & hoc iens, genitiuo
euntis, datiuo eunti, accusatiuo eūtem & iens, uocatiuo ò iens,
ablatiuo ab eunte uel eunti. Et pluraliter nominatiuo hi & hæ
eentes & hæc euntia, genitiuo euntium uel euntum, datiuo
euntibus, accusatiuo eentes uel eunteis & euntia, uocatiuo
ò eentes & euntia, ablatiuo ab euntibus.

V E R B O R U M C O N I V G A T V S.

Verbum declinatur per modos, tempora, numeros, &
personas.

Modi uerborum sunt quinque : Indicatiuus, Imperatiuus,
Optatiuus, Subiunctiuus, & Infinitiuus.

Tempora quinq; præsens, præteritum imperfectum, præte-
ritum

vitum perfectum, præteritum plusquam perfectum, & futurum.

Numeri duo, &c.

Personæ tres : prima, secunda, tertia, tam in singulari, quam
in plurali.

Verbum substantiuum, Sum.

Indicatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, *Sum*, ie suis.
es, tu es, est, il est. Et pluraliter, *sumus*, nous sommes. *estis*, nous
estes. sunt, ils sont. Præterito imperfecto, singulariter, *eram*,
ie estoie, *eras*, tu estois, erat, il estoit. Et pluraliter, *eramus*, nous
estions, *eratis*, nous estiés, erant, ils estoient. Præterito perfe-
cto, singulariter, *fui*, iay este, *fuis*t**, tu as este. fuit, il a este. Et
pluraliter, *fui*m**, nous auons este, *fuis*t*s*, nous aués este. fuerūt,
uel fuere, ils ont este. Præterito plusquam perfecto, singulariter,
fueram, iauoie este, *fueras*, tu auois este, fuerat, il auoit este.
Et pluraliter, *fueramus*, nous auions este, *fueratis*, nous auies
este. fuerant, ils auoient este. Futuro, singulariter, *ero*, ie seray,
eris, tu seras, erit, il sera. Et pluraliter, *erimus*, nous serons, eritis,
nous ferēs, erunt, ils seront.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, *tu es uel*
sis, soies, ille fit, il soit. Et pluraliter, *simus*, soions, este uel sitis,
soies, sint, ils soient. Futuro, singulariter, *tu esto*, soies, ille esto,
il soit au temps aduenir. Et pluraliter, *simus*, soions au temps
aduenir, estote, soiés, sunto, soient.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto,
singulariter, utinam essem, ie seroie, ou pleust a Dieu que ie
fuisse, esses, que tu fusses, esset, que il fust. Et pluraliter, utinam
essemus, nous serions, ou pleust a Dieu que fussions, essetis, que
fussiés, essent, que ils fussent. Præterito perfecto & plusquam
perfecto, singulariter, utinam fuisse, a pleust a Dieu que ie
euisse este, fusses, que tu eusses este, fuisse, que il eust este. Et plus-
pluraliter, utinam fuissemus, pleust a Dieu que eussions este, fuisse-
tis, que eussiés este, fuisse, que ils eussent este. Futuro, singula-
ritate

Laliter, utinā sim, a plaise a dieu que ie soie. sis, que tu soies. sit,
que il soit. Et pluraliter utinā simus, a plaise a dieu que soions.
sitis, que soiés. sint, que ils soient.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, singulariter cum sim,
comme ainsi soit que ie soie, ou ueu que ie suis. sis, que tu es. sit,
que il est. Et pluraliter, cum simus, comme ainsi soit que soions,
ou ueu que sommes. sitis, que estes. sint, que ils sont. Præteri-
to imperfecto, singulariter, cum essem, comme ainsi soit que
ie fusse, ou ueu que ie estoie. esses, que tu estois. esset, que il
estoit. Et pluraliter, cum essemus, comme ainsi soit que fussions,
ou ueu que nous estions. essetis, que uous estiés. essent, que ils
estoirent. Præterito perfecto, singulariter, cum fuerim, ueu que
iay este, ou comme ainsi soit que iay este. fueris, que tu aies
este. fuerit, que il ait este. Et pluraliter cum fuerimus, ueu que
auons este, ou comme ainsi soit que aions este. fueritis, que aïés
este. fuerint, que ils aient este. Præterito plusquam perfecto,
singulariter, cum fuisse, ueu que auoie este, ou comme soit que
ieusse este. fuisse, que tu eusses este. fuisse, que il eust este. Et
pluraliter cum fuissemus, ueu que auions este, ou comme ainsi
soit que eussions este. fuissestis, que eussiés este. fuissest, que ils
eussent este. Futuro, singulariter, cum fuero, quant iauray
este. fueris, tu auras este. fuerit, il aura este. Et pluraliter cum
fuerimus, quant nous aurons este. fueritis, uous aurez este. fue-
rint, ils auront este.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfec-
to, esse, estre. Præterito perfecto & plusquam perfecto, fuisse,
auoir este.

Futuro caret: sed loco eius utimur infinitiuo fore: ut cum
dicimus: Scio illum amicum meum fore: seu, scio illum amicum
mihi futurum. le scay quil sera mon amy. Gerundijs & supi-
nis caret.

Duo participia trahuntur ab hoc uerbo substantiuo, alterum
præsentis

AD CONIVGATIONES. 41

presentis & præteriti imperfecti, in ns, quod est ens, id est, qui est, uel qui erat, qui est, ou qui estoit: alterum futuri in rus, quod est futurus, id est, qui erit, cest a dire, qui sera.

Quatuor coniugationum indices.

Actiuorum.

Præmæ, o, as, abo, a, are.

Secundæ, eo, es, ebo, e, ere.

Tertiæ, o, is, e, ere.

Quartæ, io, is, i, ire.

Passiuorum.

Præmæ, or, aris uel are, ari.

Secundæ, eor, eris uel ere, eri.

Tertiæ, or, eris uel ere, i.

Quartæ, ior, iris uel ire, iri.

A C T I V A P R I M A E C O N I U G A T I O N I S.

Indicatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, amo, iayme, amas, tu aimes, amat, il aime. Et pluraliter, amamus, nous aimons, amatis, uous aimés, amant, ils aiment.

Præterito imperfecto, temps passé non du tout accompli: singulariter, amabam iaimoie, amabas, tu aimois, amabat, il aimoit. Et pluraliter, amabanus, nous aimions, amabatis, uous aimés, amabant, ils aimoient. Præterito perfecto, temps passé et accompli: singulariter, amauï, iay aime, amauisti, tu as aime, amauit, il a aime. Et pluraliter, amauimus, nous auons aime, amauistis, uous aués aime, amauerunt uel amaucre, ils ont aime. Præterito plusquam perfecto, temps passé ja pieca accompli: singulariter, amaueram, iauoie aime, amaueras, tu auois aime, amauerat, il auoit aime. Et pluraliter, amaueramus, nous auions aime, amaueratis, uous auies aime, amauerant, ils auoient aime. Futuro, temps aduenir: singulariter, amo, iaimeray, amabis, tu aimeras, amabit, il aimera. Et plur-

C 5 liter

litter, amabimus, nous aimerons, amabitis, vous aimerez, amabunt, ils aimeront.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiam personā, temps præsent, parlant a la secunde & a la tierce personne, singulariter, ama, aime, amet, quil aime. Et pluraliter, amemus, aimons, amate, aimés, ament, quils aiment. Futuro, singulariter, amato tu, uel ille, fais que tu aimes au temps advenir, ou face quil aime. Et pluraliter, amemus, aimons au temps aduenir, amatote, aimés, amanto, quils aiment.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, singulariter, amarem, uouentier iaimeroie : aut utinam amarem, pleust a Dieu que iaimasse, amares, tu aimasses, amaret il aimast. Et pluraliter, utinam amaremus, a la mienne uouente que aimassions, amaretis, que aimassies, amarent, que ils aimassent. Præterito perfecto & plusquam perfecto, singulariter, utinam amauissem, a la mienne uouente que ieusse aime, amauisses, que tu eusses aime, amauisset, que il eust aime. Et pluraliter, utinam amauissemus, a la mienne uouente que eussions aime, amauissetis, que eussies aime, amauissent, que ils eussent aime.

Futuro, singulariter, utinam amem, plaise a Dieu que iai me, ames, que tu aimes, amet, que il aime. Et pluraliter, utinam amemus, plaise a Dieu que nous aimons, ametis, que uous aimés, ament que ils aiment.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, singulariter, cum amem, ueu, ou comme ainsi soit que iai me, ames, que tu aimies, amet, que il aime. Et pluraliter, cum amemus, ueu, ou comme ainsi soit que nous aimons, ametis, que uous aimés, ament, que ils aiment. Præterito imperfecto, singulariter, cum amarem, ueu, ou comme ainsi soit que iaimoit, amares, que tu aimois, amaret, que il aimoit. Et pluraliter, cum amaremus, ueu, ou comme ainsi soit, que nous aimons, amaretis, que uous aimés, amarente

rent, que ils aimoient. Præterito perfecto, singulariter, cum amauerim, cōme ainsi soit que iaye aime, amaueris, que tu aies aime, amauerit, que il ait aime. Et pluraliter, cum amauerimus, cōme ainsi soit que nous aions aime, amaueritis, que nous aies aime, amauerint, quils aient aime. Præterito plusquam perfecto, singulariter, cum amauissem, comme ainsi soit que ieuse, ou que iauoie aime, amauisses, que tu eusses aime, amauisset, que il eust aime. Et pluraliter, cum amauissemus, comme ainsi soit que eussions, ou ueu que auions aime, amauissetis, que eussies aime, amauissent, quils eussent aime.

Futuro, singulariter, cum amauero, quant iauray aime, amauis, tu auras aime, amauerit, il aura aime. Et pluraliter, cum amauerimus, quant nous aurons aime, amaueritis, uous aures aime, amauerint, ils auront aime.

Infinitiu modo, tempore præsenti, et præterito imperfeto, sine numeris & personis, temps present & temps passé, non du tout accompli, sans nombres, ne personnes, amare, aimer. Præterito perfecto et plusquam perfecto, amauisse, auoir aime. Futuro, amatum ire uel amaturum esse, exponitur grammaticè & uulgò per futurum indicatiui, adijcendo particular quòd: ut, Spero Ioannem amatum ire. Ie espere que Iehan sen ua aimer, Spero Ioannem amaturum esse. Iespere que Iehan aimera.

Gerundia, les gerundifs, amandi, pour aimer, comme, Gratia amandi Deum, pour aimer Dieu: amando, en aimant, comme, Amando Deum letus est homo, en aimant Dieu lhomme est ioyeulx. Cantando rumpitur anguis, la couleure est rompue en l enchantant: amandum, eo ad amandum, ie men uois aimer, ou pour aimer.

Supina, amatum, aller aimer. Eo lotum pedes, ie men uois lauer les pieds. Amatu, destre aime. Dignus amat u, digne

Digne d'estre aime.

Participia, amans, laimant ou qui aimoit, amaturus qui aimera.

P A S S I V A P R I M A E C O N-
I V G A T I O N I S.

Indicatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, amor, ie suis aime, amaris uel amare, tu es aime, amatur, il est aime. Et pluraliter, amamur, nous sommes aimés, amamini, uous estes aimés, amantur, ils sont aimés. Præterito imperfecto, singulariter, amabar, ic estoie aime, amabar, uel amabare, tu estois aime, amabatur, il estoit aime. Et pluraliter, amabamur, nous estoions aimés, amabamini, uous estoiez aimés, amabantur, ils estoient aimés. Præterito perfecto, singulariter, amatus sum uel fui, iay este aime, amatus es uel fuisti, tu as este aime, amatus est uel fuit, il a este aime. Et pluraliter, amati sumus uel fuimus, nous auons este aimés, amati estis uel fuistis, uous aués este aimés, amati sunt, fuerunt uel fuere, ils ont este aimés. Præterito plusquam perfecto, singulariter, amatus eram uel fueram, iauoie este aime, amatus eras uel fueras, tu auoies este aime, amatus erat uel fuerat, il auoit este aime. Et pluraliter, amati eramus uel fueramus, nous auions este aimés, amati eratis uel fueratis, uous auiez este aimés, amati erant uel fuerant, ils auoient este aimés.

Futuro, singulariter, amabor, ie seray aime, amaberis uel amabere, tu seras aime, amabitur, il sera aime. Et pluraliter, amabimur, nous serons aimés, amabimini, uous serés aimés, amabuntur, ils seront aimés.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam et terciam personam, singulariter, amare, fais que tu sois aime, ametur, il face quil soit aime. Et pluraliter, amemur, faisons que soions aimés, amanini, que soiez aimés, amentur, quils soient aimés. Futuro, singulariter, amator tu uel ille, fais que tis sois

Sois aime au temps aduenir, il face quil soit aime. Et pluraliter,
amemur, faisons que soions aimés au temps aduenir, amemunor,
que soies aimés, amantor, quils soient aimés.

Optatius modo, tempore presenti, et præterito imperfecto,
singulariter, utinam amarer, uouentiers ie seroie ou fuisse
aime, amareris uel amarere, que tu fusses aime, amaretur, que il
fust aime. Et pluraliter, utinam amaremur, a la mienne uouente
que fussions aimés, amaremini, que fuſſiēs aimés, amarentur,
que ils fuffent aimés. Præterito perfecto et plusquam perfe-
cto, singulariter, utinam amatus essem uel fuſſem, a la mienne
uouente que ieuſſe este aime, amatus esſes uel fuſſes, que tu
euſſes este aime, amatus esſet uel fuſſet, que il eufſt este aime.
Et pluraliter utinam amati esſemus uel fuſſemus, a la mien-
ne uouente que euſſions este aimés, amati esſetis uel fuſſetis,
que euſſiēs este aimés, amati esſent uel fuſſent, que ils euſſent
este aimés. Entro, singulariter, utinam amer, a la mienne uou-
lente que ie soie aime, ameris uel amere, que tu soies aime, ame-
tur, quil soit aime. Et pluraliter, utinam amemur, a la mienne
uouente que soions aimés, amemini, que soiēs aimés, amentur,
quils soient aimés.

Subiunctiuo modo, tempore presenti, singulariter, cum a-
mer, ueu que suis, ou comme ainsi soit que soie aime, ameris uel
amere, que tu es aime, ametur, que il est aime. Et pluraliter, cum
amemur, ueu que sommes, ou comme ainsi soit que soions aimés,
amemini, que estes aimés, amentur, quils sont aimés.

Præterito imperfecto, singulariter, cum amarer, ueu que
ieſtoie, ou comme ainsi soit que euſſe este aime, amareris uel a-
marere, que tu estois aime, amaretur, que il estoit aime. Et plu-
raliter, cum amaremur, ueu que nous esſions, ou comme ainsi
soit que fussions aimés, amaremini, que uous esſiēs aimés, amae-
rentur, quils estoient aimés. Præterito perfecto, cum amaa-
tus sim uel fuerim, comme ainsi soit que iaye este aime, amatus
sis uel

sis uel fueris, que tu ayes este aime, amatus sit uel fuerit, que il ait este aime. Et pluraliter, cum amati erimus uel fuerimus, comme ainsi soit que nous aions este aimés, amati sitis uel fueritis, que aies este aimés, amati sint uel fuerint, que ils aient este aimés. Præterito plusquam perfecto, singulariter, cum amatus essem uel fuisse, comme ainsi soit que ieusse, ou ueu que iauoie este aime, amatus essem uel fuisse, que tu eusses este aime, amatus esset uel fuisse, que il eust este aime. Et pluraliter, cum amati essemus uel fuissemus, comme ainsi soit que eussions, ou ueu que auions este aimés, amati essetis uel fuissestis, que eussies este aimés, amati essent uel fuisserent, que ils eussent este aimés. Futuro, singulariter, cum amatus ero uel fuero, quant iauray este aime, amatus eris uel fueris, tu auras este aime, amatus erit uel fuerit, il aura este aime. Et pluraliter, cum amati erimus uel fuerimus, quant nous aurons este aimés, amati eritis uel fueritis, quant nous aurés este aimés, amati erunt uel fuerint, ils auront este aimés.

Infinitiu modo, tempore presenti, & præterito imperfecto, sine numeris & personis, amari, estre aime. Præterito perfecto & plusquam perfecto, amatum esse uel fuisse, auoir este aime. Futuro, amatum iri, que il sera aime. Spero Ioannem amatum iri à patre. Je espere que Iehan sera aime de son pere.

Participia, amatus, qui est aime, ou qui a este aime: amandus, qui sera aime.

A C T I V A S E C V N D A E C O N= I V G A T I O N I S.

Indicatiuo modo, tempore presenti, singulariter, doceo, ie nseigne, doces, docet. Et pluraliter, docemus docetis docent. Præterito imperfecto, singulariter, docebam docebas docebat. Et pluraliter, docebamus docebatis docebant. Præterito perfecto, singulariter, docui docuisti docuit. Et pluraliter,

Liter, docuimus docuistis docuerunt uel docuere. Præterito plusquam perfecto, singulariter, docueram docueras docuerat. Et pluraliter, docueramus docueratis docuerant. Futuro, singulariter, docebo docebis docebit. Et pluraliter, docebimus docebitis docebunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, tu doce ille doceat. Et pluraliter, doceamus docete doceant. Futuro, singulariter, tu doceto, ille doceto. Et pluraliter, doceamus docete docento.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, singulariter, utinam docerem doceres doceret. Et pluraliter, utinam doceremus doceretis docerent. Præterito perfecto & plusquam perfecto, singulariter, utinam docuissim docuisses docuisset. Et pluraliter, utinam docuissimus docuissetis docuissent. Futuro, singulariter, utinam doceam doceas doceat. Et pluraliter, utinam doceamus doceatis doceant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, singulariter, cum doceam doceas doceat. Et pluraliter, cum doceamus doceatis doceant. Præterito imperfecto, singulariter, cum docerem doceres doceret. Et pluraliter, cum doceremus doceretis docerent. Præterito perfecto, singulariter, cum docuerim docueris docuerit. Et pluraliter, cum docuerimus docueritis docuerint. Præterito plusquam perfecto, singulariter, cum docuissim docuisses docuisset. Et pluraliter, cum docuissimus docuissetis docuissent. Futuro, singulariter, cum docero docueris docuerit. Et pluraliter, cum docuerimus docueritis docuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, docere. Præterito perfecto & plusquam perfecto, docuisse. Futuro, doctum ire, uel docturum esse.

Gerundia, docendi docendo docendum.

Supina, doctum doctu.

Participia, docens docturus.

PASSI

P A S S I V A.

Indicatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, doceor, doceris uel docere, docetur. Et pluraliter, docemur, docemini, docentur. Præterito imperfecto, singulariter, docebar, docebatur uel docebare, docebatur. Et pluraliter, docebamus, docebantur, docebamus, docebantur. Præterito perfecto, singulariter, doctus sum uel fui, doctus es uel fuisti, doctus est uel fuit. Et pluraliter, docti sumus uel fuimus, docti estis uel fuistis, docti sunt, fuerunt uel fuerere. Præterito plusquam perfecto, singulariter, doctus eram uel fueram, doctus eras uel fueras, doctus erat uel fuerat. Et pluraliter, docti eramus uel fueramus, docti eratis uel fueratis, docti erant uel fuerant. Futuro, singulariter, docebatur, docebatur uel docebere, docebatur. Et pluraliter, docebimur, docebimini, docebuntur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, tu docere, ille doceatur. Et pluraliter, doceamur, doceamini, doceantur.

Futuro, singulariter, docet tu, docet ille. Et pluraliter, doceamur, docemino, docentur.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, singulariter, utinam docerer, docereris uel docerere, doceretur. Et pluraliter, utinam docerenur, doceremini, docerentur.

Præterito perfecto & plusquam perfecto, singulariter, utinam doctus essem uel fuisse, doctus essem uel fuisse, doctus esset uel fuisse. Et pluraliter, utinam docti essemus uel fuisse, docti essemus uel fuisse, docti essetis uel fuisse, docti essent uel fuisse. Futuro, singulariter, utinam docear, docearis uel doceare, doceatur. Et pluraliter, utinam doceamur, doceamini, doceantur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, singulariter, cum docear, docearis uel doceare, doceatur. Et pluraliter, cum doceamur, doceamini, doceantur. Præterito imperfecto, singulariter, cum docerer, docereris uel docerere, doceretur. Et pluraliter, cum docerenur, doceremini, docerentur. Præterito perfecto

perfecto, singulariter, cum doctus sim uel fuerim, doctus sis uel fueris, doctus sit uel fuerit. Et pluraliter, cum docti simus uel fuerimus, docti sitis uel fueritis, docti sint uel fuerint. Præterito plusquamperfecto, singulariter, cum doctus essem uel fuisset, doctus essem uel fuisses, doctus esset uel fuisset. Et pluraliter, cum docti essemus uel fuissetemus, docti essetis uel fuissetis, docti essent uel fuissent. Futuro singulariter, cum doctus ero uel fuero, doctus eris uel fueris, doctus erit uel fuerit. Et pluraliter cum docti erimus uel fuerimus, docti eritis uel fueritis, docti erunt uel fuerint.

Infinitiu modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, doceri. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, doctum esse uel fuisse. Futuro, doctum iri uel docendum esse.

Gerundia, docendi, docendo, docendum.

Supina, doctum doctu.

Participia, doctus & docendus.

ACTIVA TERTIAE CONIVGATIONIS.

Indicatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, lego legis legit. Et pluraliter, legimus legitis legunt. Præterito imperfecto, singulariter, legebam legebas legebat. Et pluraliter, legebamus, legebatis legebant. Præterito perfecto, singulariter, legisti legit. Et pluraliter, legimus, legistis, legerunt uel legere. Præterito plusquamperfecto, singulariter, legeram legeras legerat. Et pluraliter, legeramus legeratis legerant. Futuro, singulariter, legam leges leget. Et pluraliter, legemus legetis legent.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, tu lege, ille legat. Et pluraliter, legamus legitte legant. Futuro, singulariter, legito tu, ille legito. Et pluraliter, legamus legitote legunto.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, singulariter, utinam legerem legeres legeret. Et pluraliter, utinam

D legeremus

legeremus legeretis legerent. Præterito perfecto & plusquamperfecto, utinam legiſſem legiſſes legiſſet. Et pluraliter, utinam legiſſemus, legiſſetis legiſſent. Futuro, singulariter, utinam legam legas legat. Et pluraliter, utinam legamus legatis legant.

Subiunctivo modo, tempore præsenti, singulariter, cum legas legat. Et pluraliter, cum legamus legatis legant. Præterito imperfecto, singulariter, cū legerem legeres legeret. Et pluraliter, cum legeremus legeretis legerent. Præterito perfecto, singulariter, cū legerim legeris legerit. Et pluraliter, cum legerimus legeritis legerint. Præterito plusquamperfecto, singulariter, cum legiſſem legiſſes legiſſet. Et pluraliter, cum legiſſemus legiſſetis legiſſent. Futuro, singulariter, cum legero legeris legerit. Et pluraliter, cum legerimus legeritis legerint.

Infinitivo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, legere. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, legiſſe. Futuro, lectum ire uel lecturum eſſe.

Gerundia, legendi legendo legendum.

Supina, lectum lectu. Participia, legens & lecturus.

P A S S I V A.

Indicatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, Legor, legeris uel legere, legitur. Et pluraliter, legitimur, legitimini, leguntur. Præterito imperfecto, singulariter, legebar, legebaris uel legebare, legebatur. Et pluraliter, legebamur, legebanini, legebantur. Præterito perfecto, singulariter, lectus sum uel fui, lectus es uel fuisti, lectus est uel fuit. Et pluraliter, lecti sumus uel fuimus, lecti esisti uel fuistis, lecti sunt fuerunt uel fuerere. Præterito plusquamperfecto, lectus eram uel fueram, lectus eras uel fueras, lectus erat uel fuerat. Et pluraliter, lecti eramus uel fueramus, lecti eratis uel fueratis, lecti erant uel fuerant. Futuro, singulariter, legar, legēris uel legēre, legetur. Et pluraliter, legemur, legemini, legentur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, tu lege, ille

AD CONIVGATIONES. 51

re, ille legatur. Et pluraliter, legamur legimini legantur. Futuro, singulariter, tu legitor, ille legitor. Et pluraliter, legamur, legimino, leguntor.

Optatiuo modo, tempore praesenti, et præterito imperfecto, singulariter, utinam legerer, legereris uel legerere legeretur. Et pluraliter, utinam legeremur legeremini legerentur. Præterito perfecto et plusquamperfecto, singulariter, utinam lectus essem uel fuisset, lectus esses uel fuisses, lectus esset uel fuisset. Et pluraliter, utinam lecti essemus uel fuissetis, lecti essetis uel fuissetis, lecti essent uel fuissent. Futuro, utinam legar legaris uel legare legatur. Et pluraliter, utinam legamur legamini legantur.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, singulariter, cum legar legaris uel legare legatur. Et pluraliter, cum legamur legamus legantur. Præterito imperfecto, singulariter, cum legerer legereris uel legerere legeretur. Et pluraliter, cum legeremur legeremini legerentur. Præterito imperfecto, singulariter, cum lectus sim uel fuerim, lectus sis uel fueris, lectus sit uel fuerit. Et pluraliter, cum lecti simus uel fuerimus, lecti sitis uel fueritis, lecti sint uel fuerint. Præterito plusquamperfecto, singulariter, cum lectus essem uel fuisset, lectus esses uel fuisses, lectus esset uel fuisset. Et pluraliter, cum lecti essemus uel fuissetis, lecti essetis uel fuissetis, lecti essent uel fuissent. Futuro, singulariter, cum lectus ero uel fuerio, lectus eris uel fueris, lectus erit uel fuerit. Et pluraliter cum lecti erimus uel fuerimus, lecti eritis uel fueritis, lecti erunt uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, et præterito imperfecto, legi. Præterito perfecto et plusquamperfecto, lectum esse uel fuisse. Futuro, lectum iri, uel legendum esse.

Gerundia, legendi legendendo legendum.

Supina, lectum lectu.

Participia, lectus et legendus.

D 2 ACT

RUDIMENTA
ACTIVA QVARTAE CON-
IVGATIONIS.

Indicatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, audio audis audit. Et pluraliter, audimus auditis audiunt. Præterito imperfecto, singulariter, audiebam audiebas audiebat. Et pluraliter, audiebamus audiebatis audiebant. Præterito perfecto, singulariter, audiui audiusti audiuit. Et pluraliter, audiūmus audiūstis audiuerunt uel audiuerere. Præterito plus quamperfecto, singulariter, audiueram audiueras audiuerat. Et pluraliter, audiueramus audiueratis audiuerant. Futuro, singulariter, audiam audies audiet. Et pluraliter, audiemus audies audient.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, tu audi, ille audiat. Et pluraliter, audiamus audite audiunt. Futuro, singulariter, tu audito, ille audito. Et pluraliter, audiamus auditote audiunto.

Optatiuo modo, tempore præsenti et præterito imperfecto, singulariter, utinam audirem audires audiret. Et pluraliter, utinam audiremus audiretis audirent. Præterito perfecto et plus quamperfecto, singulariter, utinam audiuissem audiuissest audiuisset. Et pluraliter, utinam audiuissemus audiuissestis audiuisserent. Futuro, singulariter, utinam audiam audias audiat. Et pluraliter, utinam audiamus audiatis audiunt.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum audiam audias audiat. Et pluraliter, cum audiamus audiatis audiunt. Præterito imperfecto, singulariter, cum audirem audires audiret. Et pluraliter, cum audiremus audiretis audirent. Præterito perfecto, singulariter, cum audiuerim audiueris audiuerit. Et pluraliter, cum audiuerimus audiueritis audiuerint. Præterito plus quamperfecto, singulariter, cum audiuissem audiuissest audiuisset. Et pluraliter, cum audiuissemus audiuissestis audiuisserent. Futuro, singulariter, cum audiereo audiueris audiuerit. Et pluraliter, cum

ter, cum audiuerimus audiuteritis audiuerint.

Infinitiu modo, tempore praesenti & præterito imperfecto, audire. Præterito perfecto & plusquamperfecto, audiisse. Futuro, auditum ire, uel auditurum esse.

Gerundia, audiendi audiendo audiendum.

Supina, auditum auditu.

Participia, audiens auditurus.

P A S S I V A.

Indicatiuo modo, tempore praesenti, singulariter, audior, audiris uel audire auditur. Et pluraliter, audimur audimini audiuntur. Præterito imperfecto, singulariter, audiebar audiebaris uel audiebare audiebatur. Et pluraliter, audiebamur audiebantur audiebantini audiebantur. Præterito perfecto, singulariter auditus sum uel fui, auditus es uel fuisti, auditus est uel fuit. Et pluraliter, auditi sumus uel fuimus, auditi estis uel fuistis, auditii sunt, fuerunt uel fuere. Præterito plusquamperfecto, singulariter, auditus eram uel fueram, auditus eras uel fueras, auditus erat uel fuerat. Et pluraliter, auditi eramus uel fueramus, auditi eratis uel fueratis, auditi erant uel fuerant. Futuro, singulariter, audiar audieris uel audiere audietur. Et pluraliter, audiemur audiemini audiuntur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, singulariter, tu audire, ille audiatur. Et pluraliter, audiamur audiamini audiantur. Futuro, singulariter, tu auditor, ille auditor. Et pluraliter, audiamur audimino(u)r audiuntor.

Optatiuo modo, tempore praesenti & præterito imperfecto, singulariter, utinam audirer, audireris uel audire audiretur. Et pluraliter, utinam audiremur audiremuni audirentur. Præterito perfecto & plusquamperfecto, singulariter, utinam auditus essem uel fuisset, auditus esses uel fuisses, auditus esset uel fuisset. Et pluraliter, utinam auditi essemus uel fuissetis, auditii essetis uel fuissetis, auditi essent uel fuissent. Futuro, singulariter,

D 3 ter,

ter, utinam audiar audiaris uel audiare audiatur. Et pluraliter, utinam audiamur audiamini audiantur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, singulariter, cum audiari audiaris uel audiare audiatur. Et pluraliter, cum audiamur audiamini audiantur. Præterito imperfecto, singulariter, cum audirer audireris uel audire audiretur. Et pluraliter, cum audiremur audiremini audirentur. Præterito perfecto, singulariter, cum auditus sim uel fuerim, auditus sis uel fueris, auditus sit uel fuerit. Et pluraliter, cum auditii simus uel fuerimus, auditii sitis uel fueritis, auditii sint uel fuerint. Præterito plusquamperfecto, singulariter, cum auditus essem uel fuisset, auditus esses uel fuisses, auditus eset uel fuisset. Et pluraliter, cum auditii essemus uel fuisset, auditii essetis uel fuissetis, auditii essent uel fuissent. Futuro, singulariter, cum auditus ero uel fuero, auditus eris uel fueris, auditus erit uel fuerit. Et pluraliter, cum auditii erimus uel fuerimus, auditii eritis uel fueritis, auditii erunt uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti & præterito imperfecto, audiiri. Præterito perfecto & plusquamperfecto, auditum esse uel fuisse. Futuro, auditum iri uel audiendum esse.

Gerundia, audiendi audiendo audiendum.

Supina, auditum auditu.

Participia, auditus audiendus.

Fero.

Indicatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, fero fers fert. Et pluraliter, ferimus fertis ferunt. Præterito imperfecto, singulariter, ferebam ferebas ferebat. Et pluraliter, ferebas mus ferebatis ferebant. Præterito perfecto, singulariter, tuli tulisti tulit. Et pluraliter, tulimus tulisti tulerunt uel tulere. Præterito plusquamperfecto, singulariter, tuleram tuleras tulerat. Et pluraliter, tuleramus tuleratis tulerant. Futuro, singulariter, feram feres feret. Et pluraliter, feremus feretis ferent.

Imper

Imperatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, tu fer, ille ferat. Et pluraliter, feramus fert ferant. Futuro, singulariter, tu fert ille fert. Et pluraliter, feramus fertote ferunto.

Optatiuo modo tēpore præsenti, & præterito imperfecto, singulariter, utinam ferrem ferres ferret. Et pluraliter, utinam feremus ferretis ferrent. Præterito perfecto & plusquamperfecto, singulariter, utinam tulissem tulisses tulisset. Et pluraliter, utinam tulissimus tulissetis tulissent. Futuro, singulariter, utinam feram feras ferat. Et pluraliter, utinam feramus feratis ferant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, singulariter, cum feram feras ferat. Et pluraliter, cū feramus feratis ferant. Præterito perfecto, singulariter, cum ferrem ferres ferret. Et pluraliter cum ferremus ferretis ferrent. Præterito perfecto, singulariter, cū tulerim tuleris tulerit. Et pluraliter, cum tulerimus tuleritis tulerint. Præterito plusquamperfecto, singulariter, cum tulissem tulisses tulisset. Et pluraliter, cum tulissimus tulissetis tulissent. Futuro, singulariter, cum tulero tuleris tulerit. Et pluraliter, cum tulerimus tuleritis tulerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, ferre. Præterito perfecto, & plusquamperfecto tulisse. Futuro, latum ire, uel laturum esse.

Gerundia, ferendi ferendo ferendum. Supina, latum latu.

Participia, ferens & latus.

Feror.

Indicatiuo modo, tempore præsenti, singulariter. Feror ferris uel ferre, fertur. Et pluraliter, ferimur ferimini feruntur. Præterito imperfecto, singulariter, ferrebar ferrebaris uel ferebare, ferebatur. Et pluraliter, ferebamur ferebamini ferebantur. Præterito perfecto, singulariter, latus sum uel fui, &c. Præterito plusquamperfecto, singulariter, latus eram uel fueram, &c. Futuro, singulariter, ferar fereris uel ferere feretur, &c.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, tu ferre, ille feratur. Et pluraliter, feramur ferimini ferantur. Futuro, singulariter, tu fertor, ille fertor. Et pluraliter, feramur feriminor feruntur.

Optatiuo modo, tempore præsenti, ex præterito imperfecto, singulariter, utinam ferrer, ferreris uel ferrere, ferretur, &c. Præterito perfecto ex plusquamperfecto, singulariter, utinam latus eſem uel fuſſem, &c. Futuro, singulariter, utinam ferar, feraris uel ferare, feratur. Et pluraliter, utinam feramur, feramini, ferantur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, singulariter, cum ferar, feraris uel ferare, feratur, &c. Præterito imperfecto, singulariter, cum ferrer, ferreris uel ferrere, ferretur, &c. Præterito perfecto, singulariter, cum latus sim uel fuerim, &c. Præterito plusquamperfecto, singulariter, cum latus eſem uel fuſſem, &c. Future, singulariter, cum latus ero uel fuerio, &c.

Infinitiuo modo, tempore præsenti et præterito imperfecto, ferri. Præterito perfecto ex plusquamperfecto, latum eſe uel fuſſe. Futuro, latum iri, uel ferendum eſſe.

Gerundia, ferendi ferendo ferendum.

Supina, latum latu.

Participia, latus, et ferendus.

Volo.

Indicatiuo modo, tempore præsenti, singulariter, uolo uis uult. Et pluraliter, uolumus uultis uolunt. Præterito imperfecto, singulariter, uolebam uolebas uolebat, &c. Præterito perfecto, uolui uolueristi, &c. Præterito plusquamperfecto, singulariter, uoluerā uolueras, &c. Futuro, singulariter, uolā uoles uollet, &c.

Imperatiuo caret.

Optatiuo modo, tempore præsenti et præterito imperfecto, singulariter, utinā uelle uelles uellet. Et pluraliter, utinā uellemus uelletis uellent. Præterito perfecto ex plusquamperfecto, singulariter,

Iariter, utinam uoluissim, &c. Futuro, singulariter, utinam uelim uelis uelit. Et pluraliter, utinam uelimus uelitis uelint.

Subiunctiuo, cum uelim, uellem, uoluerim, uoluissim, uoluero.

Infinitiuo, uelle, uoluisse, sine futuro.

Gerundia, uolendi uolendo uolendum. Supinis caret.

Participium, uolens, tantum.

Sic malo. At Nolo, in imperatiuo habet noli, nolite: nolito, nolitote.

Edo.

Indicatiuo modo, tempore praesenti, singulariter, Edo es Iest. Et pluraliter, edimus editis edunt. Præterito imperfecto, singulariter, edebam edebas edebat, &c. Præterito perfecto, singulariter, edi edisti, &c. Præterito plusquamperfecto, singulariter, ederam ederas, &c. Futuro, singulariter, edam edes, &c.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, singulariter, tu es, uel ede, ille edat. Et pluraliter edamus, este uel edite, edant. Futuro, singulariter, tu esto uel edito, ille esto uel edito. Et pluraliter, edamus, estote uel editote, edunto.

Optatiuo modo, tempore praesenti & præterito imperfecto, singulariter, utinam essem esses esset. Et pluraliter, utinam essemus essetis essent. Præterito perfecto & plusquamperfecto, singulariter, utinam edissem edisses edisset. Et pluraliter utinam edissemus, &c. Futuro, singulariter, utinam edam edas edat. Et pluraliter, utinam edamus, &c.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, singulariter, cum edam edas, &c. Præterito imperfecto, singulariter, cum essem esses, &c. Præterito perfecto, singulariter, cum ederim, &c. Præterito plusquamperfecto, cum edissem, &c. Futuro, singulariter, cum edero, &c.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & præterito imperfecto, esse. Præterito perfecto & plusquamperfecto, edisse. Fua

D 5 turo

turo, eſum ire, uel eſurum eſe.

Gerundia, edendi edendo edendum.

Supina, eſum eſu. Eſum autem exoleuit.

Participia, edens eſurus.

Edor.

Indicatiuo modo, tempore praesenti, singulariter, edor, ederis,
uel edere, editur uel estur. Et pluraliter, edimur, &c. Præterito
imperfecto, singulariter, edebar, edebaris uel edebare, &c. Præ-
terito perfecto, singulariter, eſus sum uel fui, &c. Præterito plus-
quamperfecto, eſus eram uel fueram, &c. Futuro, singulariter,
edar, ederis uel edere, edetur.

Imperatiuo modo, tēpore praesenti, tu edere, ille edatur. Et plu-
raliter, edamur, edamini, edantur. Futuro, singulariter, tu estor,
uel editor, &c.

Optatiuo modo, utinā ederer, eſus eſem uel fuſſem, edar, eda-
ris uel edare, &c.

Subiunctiuo modo, cum edar, ederer, eſus sim uel fuerim, eſus
eſem uel fuſſem, eſus ero uel fuero.

Infinitiuo, edi, eſum eſe uel fuſſe, eſum iri uel edendum eſe.

Gerundia, edendi edendo edendum.

Supina, eſum eſu. Participia, eſus & edendus.

Eo.

EO, ibam, iui, iueram, ibo. I, ito. Utinam irem, iuifſem, eam.
Cum eam, irem, iuerim, iuifſem, iuero. Ire, iuifſe, ituru eſſe. Eundi,
eundo, eundum. Itum, itu. Iens, iturus.

Gaudeo.

G A V D E O, gaudebam, gauſus sum uel fui, gauſus era-
uel fueram, gaudebo. Gaude, gaudeto. Utinam gauderem, gau-
ſus eſem uel fuſſem, gaudeā. Cum gaudeam, gauderem, gauſus
sim uel fuerim, gauſus eſem uel fuſſem, gauſus ero uel fuero.
Gaudere, gauſum eſe uel fuſſe. Gaudendi gaudendo gauden-
dum. Gauſum gauſu. Gaudens, gauſus, & gauſurus.

Fio

Fio.

FIO, fieram, factus sum uel fui, factus eram uel fueram, fiam.
Fias, fito. Utinam fierem, factus essem uel fuissim, fiam. Cum
 fiam, fierem, factus sim uel fuerim, factus essem uel fuissim, factus
 ero uel fuero. Fieri, factum esse uel fuisse, factum iri, uel facien-
 dum esse. Gerundijs, supinis, et participijs caret.

Væneo.

VA E N E O, uenibam, ueniui, ueniuera, uenibo. Væni,
 uenito. Utinam uenirem, ueniuissim, ueneam. Cum ueneam,
 uenirem, ueniuera, ueniuissim, ueniuero. Vænire, ueniuisse,
 uenum ire. Gerundijs caret. Supinum uenum tantum, et sine
 participijs.

Memini.

Indicatiuo modo, tempore presenti et præterito perfecto,
 singulariter, memini meministi meminit. Et pluraliter, memi-
 nimus meministis meminerunt uel meminere. Præterito imper-
 fecto et plusquamperfecto, singulariter, memineram memine-
 ras meminerat. Et pluraliter, memineramus memineratis memi-
 nerant.

Imperatiuo modo, tempore presenti, et futuro, singulariter,
 memento tu, ille memento. Et pluraliter, uos mementote.

Optatiuo modo, tempore presenti et præterito imperfecto et
 perfecto ac plusquamperfecto, utinam meminisse, meminisses.
 Et pluraliter, utinam meminissimus, &c.

Subiunctiuo modo, tempore presenti, et præterito perfecto,
 singulariter, cum meminerim memineris, &c. Præterito im-
 perfecto et plusquamperfecto, singulariter, cum meminisse memi-
 nisses, &c. Futuro indicatiui, et subiunctiui, singulariter,
 cum meminero memineris, &c.

Infinitiuo modo, tempore presenti et præterito imperfecto,
 perfecto et plusquamperfecto, meminisse. Ceteris caret.

Sic Cœpi, Noui, Pepigi, Odi: sed sine imperatiuo.

Imperso

R V D I M E N T A
I M P E R S O N A L E A C T I S
V A E V O C I S.

Indicatiuo modo, tempore præsenti, oportet, il fault. Præterito imperfecto, oportebat, il falloit. Præterito perfecto, oportuit, il a fallu. Præterito plusquamperfecto, oportuerat, il auoit fallu. Futuro, oportebit, il fauldra.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, oporteat, quon face quil faille.

Optatiuo modo, tempore præsenti & præterito imperfecto, utinam oporteret, a la mienne uolunte que il fallust. Præterito perfecto & plusquamperfecto, utinam oportuisset, a la mienne uolunte que il eust fallu. Futuro, utinam oporteat, a la mienne uolunte que il faille.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum oporteat, ueu que il fault, ou comme ainsi soit quil faille. Præterito imperfecto, cum oporteret, ueu que il falloit, ou comme ainsi soit quil fallust. Præterito perfecto, cum oportuerit, ueu que il a fallu. Præterito plusquamperfecto, cum oportuisset, ueu quil auoit fallu, ou comme ainsi soit que il eust fallu. Futuro, cum oportuerit, quant il aura fallu.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, oportere, falloir. Præterito perfecto & plusquamperfecto, oportuisse, auoir fallu.

I M P E R S O N A L E P A S S I V A E V O C I S.

Indicatiuo modo, tempore præsenti, amatur, on aime. Præterito imperfecto, amabatur, on aimoit. Præterito perfecto, amatum est uel fuit, on a aime. Præterito plusquamperfecto, amatum erat uel fuerat, on auoit aime. Futuro, amabitur, on aimera.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiam personā, ametur, quon face quon aime. Futuro, amator, quon face que on aime le temps aduenir.

Optatiuo

AD CONIVGATIONES. 62

Optatiuo modo, tempore præsentí, & præterito imperfecto, utinam amaretur, a la mienne uolunte que on aimest. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam amatum esset uel fuisse, a la mienne uolunte que on eust aimé. Futuro, utinam ametur, a la mienne uolunte que on aime.

Subiunctiuo modo, tempore præsentí, cum ametur, ueu, ou comme ainsi soit que on aime. Præterito imperfecto, cum amaretur, ueu que on aimoit, ou comme ainsi soit que on aimest. Præterito perfecto, cum amatum sit uel fuerit, comme ainsi soit quon ait aime. Præterito plusquamperfecto, cum amatum esset uel fuisse, comme ainsi soit que on eusse, ou ueu que on auoit aime. Futuro cum amatum erit uel fuerit, quant on aura aime.

Infinitiuo modo, tempore præsentí & præterito imperfecto, sine numeris & personis, amari, que on aime: Quū uideam amari, ueu que ie uois que on aime. Præterito perfecto & plusquamperfecto, amatum eſſe uel fuisse, que on a aimé. Futuro, amatum iri, que on aimera.

Contingit.

Indicatiuo modo, tempore præsentí, contingit. Præterito imperfecto, contingebat. Præterito perfecto, contigit. Præterito plusquamperfecto, contigerat. Futuro, continget.

Imperatiuo modo, tempore præsentí, contingat, sine futuro.

Optatiuo modo, tempore præsentí & præterito imperfecto, utinam contingere. Præterito perfecto & plusquamperfecto, utinam contigisset. Futuro, utinam contingat.

Subiunctiuo modo, tempore præsentí, cum contingat. Præterito imperfecto, cum contingere. Præterito perfecto, cum contigerit. Præterito plusquamperfecto, cum contigisset. Futuro, cum contigerit.

Infinitiuo modo, tempore præsentí, contingere. Præterito perfecto & plusquamperfecto, contigisse. Ceteris caret.

Itus

Itur.

Indicatiuo modo, tempore præsenti, itur, ibatur, itum est uel fuit, itum erat uel fuerat, ibitur.

Imperatiuo, eatur, tantum.

Optatiuo, utinam iretur, itum esset uel fuisset, eatur.

Subiunctiuo, cum eatur, iretur, itum sit uel fuerit, itum esset uel fuisset, itum erit uel fuerit.

Infinitiuo, iri, itum esse uel fuisse, itum iri, &c.

DE OCTO PAR TIBVS ORATIONIS. DE LITERIS.

VO T sunt literæ, quibus Latini utuntur? Viginti due. Quæ? a, b, c, d, e, f, g, i, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, x, y, z.

Quotuplices sunt literæ? Duplices.

Quomodo? Vocales & Consonantes.

Quot sunt vocales? Quinque. Quæ? a, e, i, o, u, & una Græca y psilon.

Quot sunt consonantes? Sedecim, reliqua à vocalibus, b, c, d, f, g, k, l, m, n, p, q, r, s, t, x, z.

Quotuplices sunt consonantes? Duplices. Quomodo? Mutæ & semiuocales.

Quot sunt mutæ? Nouem, b, c, d, f, g, k, p, q, t.

Quot sunt semiuocales? Septem, l, m, n, r, s, x, z.

Quotuplices sunt semiuocales? Duplices. Quomodo? Liquidae & duplae.

Quot sunt liquidae? Due, l, & r.

Quot sunt duplae? Due, x, & z.

Quot sunt diphthongi? Quatuor. Quæ? æ, œ, au, eu; & in nonnullis a Græca. Ut Aeneas, coena, audio, euge, tres.

Partes

PArtes orationis quot sunt? Octo. Quæ? Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Præpositio, Aduerbiu[m], Interiectio, & Coniunctio.

Quot ex his declinantur? Quatuor. Quæ? Nomen, Pronomen, Verbum, & Participium.

Quot non declinantur? Quatuor etiam. Quæ? Præpositio, Aduerbiu[m], Interiectio, & Coniunctio.

Ex his quæ declinantur, quot sunt principales? Due. Quæ? Nomen & Verbum.

Quot casu[m]es? Tres. Quæ? Nomen, Pronomen, & Participium.

N O M E N.

Nomen quid est? Pars orationis, quæ declinata casibus, proprie, communiter u[er]e, corpus aut rem significat.

Quotuplex est nomen? Duplex. Quomodo? Substantiu[m], & adiectiu[m].

Quod est nomen substantiu[m]? Quod adiectiu[m] subst[itu]t, & declinatur per unā generis notā tantū, aut per duas ad summum, ut hic uir, hæc fœmina, hoc mancipiu[m], hic & hæc sacerdos.

Quod est nomen adiectiu[m]? Quod substantiu[m] adiicitur, sine quo non confidit in oratione, & declinatur per tres generis notas, uel per tres diuersas uoces sine notis generum, ut hic & hæc & hoc felix, bonus bona bonum.

Nomini quot accidunt? Sex. Quæ? Qualitas, species, genus, numerus, figura, casus, cum declinatione.

Quot sunt qualitates nominū? Due. Quæ? Propria & appellatiua. Propria, quæ uni tantum conuenit, ut Vergilius. Appellatiua, quæ pluribus, ut poëta.

Quot sunt uniuersim species nominū? Due. Quæ? Primitiua, & deriuatiua. Primitiua, quæ non aliunde deriuatur, ut poëta. Deriuatiua, quæ aliunde deriuatur, ut poëticus.

Genera nominū quot sunt? Septem. Quæ? Masculinum, fœminum

ninum, neutrū, cōmune, omne, promiscuū, & incertū. Masculinū, quod declinatur cum hic, ut hic poēta. Fœmininum, quod declinatur cum hæc, ut hæc poëtria. Neutrum, quod declinatur cum hoc, ut hoc poëma. Commune quod declinatur cum hic & hæc, ut hic & hæc sacerdos, hic & hæc coniuua. Omne, quod declinatur cum hic & hæc & hoc, ut hic & hæc & hoc felix, expers. Promiscuum, quod sub una generis nota marem & fœminam significat, ut hic olor, hæc aquila. Incertum, quod declinatur cum hic uel hæc, ut hic uel hæc finis, hic uel hæc cortex.

Numeri nominum quot sunt? Duo. Singularis & pluralis. Poëta, utrius est numeri, singularis ne an pluralis? Singularis. Quid ita? Quia singulariter declinatur. Poëtarum? Pluralis, quia pluraliter declinatur.

Figure nominum quot sunt? Duæ. Quæ? Simplex & composita. Simplex, quæ non potest diuidi in partes significativas, & prioris sensus capaces, ut animus. Composita, quæ potest diuidi in partes significativas, & prioris sensus capaces, ut magnanimus, ex magnus & animus.

Casus nominum quot sunt? Sex. Qui? Nominatiuus, genitiuus, datiuus, accusatiuus, uocatiuus, & ablatiuus.

Qui casus dicuntur recti? Nominatiuus & uocatiuus. Qui obliqui? Genitiuus, datiuus, accusatiuus, & ablatiuus.

Poëta cuius casus est? Nominatiuui, seu uocatiuui, seu ablatiuui. Quia in his casibus declinando reperitur, & per eorum articulum Gallicè interpretatur, ut Poëta, le poete, o le poete, du poete, & deuers le poete.

Poëta cuius casus? Genitiui, uel datiuui, singulari numero: aut nominatiuui seu uocatiuui, plurali numero: hoc uel Gallico articulo indicante: ut Poëta, du poete, genitiuui. Poëta, au poete, datiuui est casus, singularis numeri. Poëta, les poetes, nominatiuui casus, pluralis numeri, o Poëta, o les poetes, uocatiuui eiusdem numeri.

Quot

Quot sunt declinationes nominum? Quinque. Quæ: Prima, se-
cunda, tertia, quarta, & quinta.

Prima, cuius genitius singularis definit in *e*, diphthongum,
ut poëta, poëta.

Secunda, cuius genitius singularis definit in *i*, ut dominus,
domini.

Tertia, cuius genitius singularis definit in *is*, ut pater, patris.

Quarta, cuius genitius singularis definit in *us*, ut uisus, uisus.

Quinta, cuius genitius singularis definit in *ei*, ut res, rei.

PRONOME N.

Pronomen quid est? Pars orationis quæ declinata casibus,
pro nomine proprio cuiusque accipitur, personasque fini-
tas recipit.

Quot sunt pronomina indubitata? Quindecim. Quæ: Ego,
tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, uester, nostras,
uestras.

Pronomini quot accident? Sex. Quæ: Species, genus, nume-
rus, figura, persona, casus, cum declinatione.

Species pronominum quot sunt? Due, similiter ac nominum:
Primitiva, ut ego: deriuativa, ut meus.

Quot sunt pronomina primitiva speciei? Octo. Quæ: Ego, tu,
sui, ille, ipse, iste, hic, & is.

Quot sunt pronomina deriuativa speciei? Septem. Quæ: Meus,
tuus, suus, noster, uester, nostras, uestras.

Vnde hæc deriuantur? A' genitiis trium primitiorum ego,
tu, sui. Quomodo? A' genitio mei uel mis, deriuatur meus mea
meum. A' genitio tui uel tis, tuus. A' genitio sui uel sis, suus. A'
genitio nostrum uel nostri, noster & nostras. A' genitio ue-
strum uel uestri, uester & uestras.

Quot sunt genera pronominum? Quatuor. Quæ: Masculi-
num, ut ille: Foemininum, ut illa: Neutrum, ut illud: Omne, ut
ego, nostras.

Ille cur est generis masculini? Quia nomini generis masculini applicatur, ut ille puer. Ego, quare est omnis? Quia nominibus cuiusq; generis applicatur, ut ego vir, ego mulier, ego mancipium, ego coniuua, ego felix. Nostras, cur est omnis generis? Quia cum hic & haec & hoc declinatur: ut hic & haec & hoc nostras, hic & haec & hoc uestras.

Numeri pronominum quot sunt? Duo. Singularis, ut ego: Pluralis, ut nos.

Figure pronominum quot sunt? Due. Simplex, ut is, ego: Composita, ut idem, egomet.

Quot sunt pronomina simplicia? Omnia illa quindecim.

Quot sunt personæ pronominum? Tres. Quæ? Prima, quæ significat rem de se loquentem, ut ego. Secunda, quæ significat rem, ad quā dirigitur sermo, ut tu. Tertia, quæ significat rem, de qua sermo habetur, ut ille.

Quot sunt pronomina prime personæ? Vnum. Quod? Ego.

Quot sunt secundæ? Vnum. Quod? Tu, cum uocatiuus à meus, noster, & nostras.

Quot sunt tertiae? Reliqua omnia. Nam regula est:

Omnia nomina, pronomina, & participia sunt tertie personæ: exceptis ego, quod est prima: tu, quod est secunda: & omni uocatio, qui semper est secundæ personæ.

Casus pronominum quot sunt? Sex. Qui? Nominatiuus, ut meus, genitiuus, ut mei: datiuus, ut meo: accusatiuus, ut meū: uocatiuus, ut oī mirablatiuus, ut à meo. Carent tamen uocatio omnia pronomina, praeterquam tu, meus, noster, & nostras. Caret etiam nominatiuus & uocatio sui.

Declinationes pronominum quot sunt? Quatuor. Quæ? Prima, cuius genitiuus singularis definit in i, ut ego mei, tu tui. Secunda, cuius genitiuus singularis definit in ius, syllabam, uel in ius, diuisas syllabas: ut hic huius, ille illius. Tertia, cuius genitiuus singularis definit in i, &, i, ut meus mea meum, me

me

mæ *mei*. Quarta, cuius genitius singularis definit in atis, ut nostras nostratis.

Quot sunt pronomina primæ declinationis? Tria. Quæ? Ego, tu, sui. Quot sunt secundæ? Quinque. Quæ? Ille, iste, ipse, hic, & is.

Quot nomina declinantur per secundam declinationem pro nominis? Octo. Quæ? Vnus, ulla, solus, alter, aliis, totus, quis, uter, cum suis compositis.

Quot sunt pronomina tertiae declinationis? Quinque. Quæ? Meus, tuus, suus, noster, & uester.

Quot sunt quartæ? Duo. Quæ? Nostras, & uestras.

VERBVM.

VERBVM quid est? Pars orationis, quæ declinata modis & temporibus, aliquid agere, aut pati, aut neutrum significat.

Quotuplex est uerbum? Duplex. Personale & impersonale.

Quod est uerbum personale? Quod habet certos numeros & personas, ut singulariter, amo, amas, amat. Et pluraliter, amamus, amatis, amant.

Quod est impersonale? Quod nec numeros nec personas habet certas, ut oportet, il fault, amatur, on aime.

Quotuplex est uerbum impersonale? Duplex: Actiue uocis, & passiuæ uocis.

Quod est impersonale actiue uocis? Quod definit in t, & dicitur Gallicè per il, ut oportet, il fault.

Quod est impersonale passiuæ uocis? Quod definit in tur, & dicitur Gallicè per on, ut amatur, on aime.

Quot accidentia uerbo? Octo. Quæ? Genus, modus, tempus, numerus, persona, species, figura, coniugatio.

Quot sunt genera uerborum? Quinq;. Quæ? Actiuum, passiuum, neutrum, deponens, commune.

Quod est uerbum actiuum? Quod definit in o, facit ex se

E = passi

passiuum in or, ut amo, amor.

Passiuum, quod definens in or, fit ab actiuo, ut amor ab amo.

Neutrum, quod definens in o, non facit ex se passiuum in or,
ut sto, curro: non enim dicimus, stor, curror.

Deponens, quod definens in or, nec descendens ab actiuo, ha-
bet actiu significationem, ut loquor, ie parle: nascor, ie nes.

Commune, quod definens in or, nec descendens ab actiuo, ha-
bet actiu et passiu significationem, ut ueneror, ie honore, et
suis honore.

Quot sunt modi uerborum? Quinq; Qui? Indicatiuus, impe-
ratiuus, optatiuus, subiunctiuus, et infinitiuus.

Indicatiuus, quo quid agitur, indicamus: ut amo.

Imperatiuus, quo ut aliquid fiat, imperamus, ut ama.

Optatiuus, quo aliquid fieri optamus, ut utinam amarem.

Subiunctiuus, qui, ut absoluta sententiam, alterum sibi subiun-
git uerbum: ut, si legeris, audiam.

Infinitiuus, qui nec numerum nec personam definit, cum una
uoce utrung; complectatur, et eget aliquo aliorum modorum,
ut aliquid determinatum significet: ut, cupio legere.

Quot sunt tempora uerborum? Quinq; Quæ? Præsens, præ-
teritum imperfectum, præteritum perfectum, præteritum plus-
quamperfectum, et futurum.

Præsens, quod re nunc esse, uelgeri significat, ut amo, ie aime.

Præteritum imperfectum, quod rem fuisse quidem inceptam, sed
nondum tamen perfectam significat, ut amabam, ie aimoye.

Præteritum perfectum, quod rem factam esse, et omnino ab-
solutam significat, ut amavi, iay aime.

Præteritum plusquamperfectum, quod respectu præteriti im-
perfecti perfecti ue, rem longe præterisse significat, ut amauerā,
iauoye aime.

Futurum, quod rem futuram, aut in futurum gerendam signi-
ficat, et quasi promittit, ut amabo, iaimeray.

Numi

Numeri uerborum quot sunt? Duo. Singularis, qui de uno loquitur, ut amo: Pluralis, qui de pluribus, ut amamus.

Personæ uerborum quot sunt? Tres. Quæ: Prima ut amo, secunda ut amas, tertia ut amat.

Amo, cur est prime personæ? Quia tribuitur rei de se loquenti. Amas, cur est secundæ? Quia tribuitur rei, ad quā dirigitur sermo. Amat, cur est tertiae? Quia tribuitur rei, de qua fit sermo.

Quot sunt species uerborum? Due. Primitiua, ut ferueo: Deriuatiua, ut feruesco.

Quot sunt figure uerborum? Due. Simplex, ut amo: Composita, ut peramo.

Coniugationes uerborum quot sunt? Quatuor.

Prima, quæ terminat secundam personam singularem præsentis temporis indicatiui modi, as, syllaba producta, in uoce actiua: & aris, uel are, producta penultima in uoce paſſiua, ut amo amas, lætor lætaris uel lætare.

Secunda, que secundam personam singularem præsentis temporis indicatiui modi terminat es, syllaba producta, in uoce actiua: & eris, uel ere, producta penultima in uoce paſſiua, ut doceo doces, medeor mederis uel medere.

Tertia, quæ secundam personam singularem præsentis temporis indicatiui modi terminat is, syllaba correpta in uoce actiua: & eris, uel ire, correpta penultima in uoce paſſiua, ut lego legis, loquor loqueris uel loquere.

Quarta, quæ secundam personam singularem præsentis temporis indicatiui modi terminat is, syllaba producta in uoce actiua: & iris, uel ire, producta penultima in uoce paſſiua, ut audio audis, largior largiris uel largire.

P A R T I C I P I V M.

PArticipium quid est? Pars orationis quæ declinatione per omnia nomen, temporibus & significatione, citra modorum ex personarū discrimen uerbum, à quo descendit, imitatur.

E 3 Parti

Participio quot accidentuntur? Sex. Quae tempus, significatio, genus, numerus, figura, casus, cum declinatione.

Quot sunt tempora participiorum? Quinque. Præsens et præteritum imperfectum simul: preteritum perfectum et plus quamperfectum simul: et futurum per se.

Quae participia sunt præsentis et præteriti imperfecti temporis? Quæcunq; exeunt in ans, uel in ens, ut amans, legens.

Quae participia sunt præteriti perfecti et plusquamperfecti temporis? Quæcunq; exeunt in tus, uel sus, uel xus, ut amatus, uisus, nexus.

Quae participia sunt futuri temporis? Quæcunq; exeunt in rus uel dus, ut amaturus, amandus.

Quot sunt significations participiorum? Totidem quot sunt uerborum. Actiua, ut amans. Passiua, ut amatus. Neutra, ut sedens, profectus. Quae participia sunt actiuae significationis? Omnia in ans, et in ens: item in rus, à uerbis actiuis, ut amans, legens, amaturus, lecturus: à neutrī actionem significantibus, ut seruiens, seruiturus: à uerbis deponentibus, ut loquens, loquaturus: et à uerbis communib; ut criminans, criminaturus.

Quae participia sunt passiuae significationis? Omnia à uerbis passiuis, ut amatus, amandus: à neutrī passionem significantibus, ut uapulans, uapulaturus: à deponentibus quæcunq; futuri in dus, reperiuntur, ut loquendus, sequendus: à communib; in tus, et in xus, item in dus, ut ueneratus, uenerandus, amplexus, amplectendus.

Quae sunt participia actiuae et passiuae significationis? Omnia in tus, uel xus, à uerbis communib; ut criminatus, qui accusavit, et accusatus est. Nonnunquam et à uerbis deponentibus, ut comitatus, pro eo qui deduxerit, et pro eo qui deductus est, sic imitatus, et quædam alia.

Quae sunt participia neutrae significationis? Quæcunq; ducentur à uerbis omnino neutrae significationis, siue o, siue orfinit

DE PARTICIPIIS.

71

finitis, ut sedens, sessurus, proficisciens, profectus, profecturus.

Quot tempora participij trahuntur à uerbo actiuo? Duo:
Quæ: præsens in ans, uel in ens, ut amans, uel legens: & futu=rum in rus, ut amaturus, lecturus.

Quot tempora participij trahuntur à uerbo paſſiuo? Duo:
Quæ: Præteritū in tus, uel in sus, uel in xus, ut amatus, Iesus, ne=xus: & futurum in dus, ut amandus, legendus.

Quot tēpora participij trahuntur à uerbo neutro? Duo. Quæ:
Præsens in ans, uel in ens, ut stans, currens: & futurum in rus, ut staturus, sessurus.

Quot tēpora participij trahuntur à uerbo deponenti? Tria.
Quæ: Præsens in ans, uel in ens, ut piscans, loquens: præteritum in tus, uel sus, ut loquutus, orsus: & futurum in rus, ut piscaturus, loquuturus. Sed huic accedit nonnunquam alterum futurum in dus, ut loquendus, imitandus.

Quot tempora participij trahuntur à uerbo communi? Qua=tuor. Duo ex actiuia significatione. Præsens in ans, uel in ens, ut criminans, largiens, futurum in rus, ut criminaturus, largiturus. Vnum ex paſſiuia significatione, futurum in dus, ut criminandus, hortandus. Vnum ex utraq; præteritum in tus, uel xus, ut criminatus, amplexus.

Genera participiorum quot sunt? Tria. Masculinum, ut amatu=tus, femininum, ut amata: neutrum, ut anatum.

Amatus cur est masculini generis? Quia est prima uox adiectivi. Amata cur est feminini generis? Quia est secunda uox adiectivi.

Numeri participiorū quot sunt? Duo, singularis, & pluralis.

Amans utrius est numeri? Singularis. Quare? Quia singula=riter declinatur.

Figure participiorum quot sunt? Due. Simplex, ut amans, le=gens: Composita, ut adamans, negligens.

Casus participiorum quot sunt? Sex. Nominatiuus, ut amans: genitiuus, ut amatis: datiuus, ut amati: accusatiuus, ut amantem:

E 4 uoca

uocatiuus, ut o amans: ablatiuus, ut ab amante uel amanti.

Quot sunt declinationes participiorum? Tres. Quæ? Prima & secunda simul, ut amatus amata amatum, amati amata amati. Tertia, per se: ut amans amantis. Nam omnia participia præteriti & futuri temporis, sequuntur primam & secundam nominis declinationem. Præsentis uero temporis omnia sequuntur tertiam. Atque hæc declinantur per tres generis notas, ut hic & hæc & hoc amans. Illa per tres diuersas uoces sine generum notis, ut amatus amata amatum, amaturus amatura amaturum, amandus amanda amandum. Nempe omne participium propriè est adiectuum.

P R A E P O S I T I O.

PRÆPOSITION quid est? Pars orationis indeclinabilis, quæ alijs partibus orationis præponitur, aut per appositionem, aut per compositionem.

Præpositioni quot accidentiæ? Vnum. Quod? Seruire casibus. Et hoc est, præpositionem alijs partibus orationis præponi per appositionem.

Quot casibus seruit præpositio? Duobus. Quibus? Accusatiuo, & ablativo.

Quæ seruiunt accusatiuo? Ad, aduersus, aduersum, contra, erga, cis, citra, ultra, trans, circiter, circu, circa, extra, intra, inter, ob, propter, penes, apud, per, secus, ante, post, pone, super, supra, infra, prope, iuxta, procul, secundum, uersus, uersum, usque.

Quæ seruiunt ablativo? A, ab, abs, absq; cum, coram, clam, de, e, ex, pro, præ, palam, sine, absq; tenus.

Sunt' ne quæ utrique casui præseruant? Sunt. Quæ? In, sub, super, & subter.

Quid est præpositionem alijs partibus orationis præponi per compositionem? Præpositionem cū alijs partibus orationis componi, ut adduco, pertingo.

Ergo omnis præpositio nunc apponitur casui suo, nunc adhaeret.

hæret composito. Minimè uero: sed quædam hoc possunt, ut ad, per, preter. Quædam semper habent casum suum, nec ullo modo componi possunt, ut apud, & penes. Quædam semper sunt in compositione, & nusquam in appositione: ut sunt haec, di, dis, re, se, am, con: ut, diduco, distraho, recipio, semoueo, ambio, congregior.

ADVERBIVM.

ADuerbiu[m] quid est? Pars orationis indeclinabilis, quum nomine, tum uerbo uelut circumstantiam adiiciens.

Circumstantia est, ut quando, ubi, quantum, qualiter, quomodo, & huiusmodi: ut, semper honoratus, heri laetus, hodie tristis, ubique puer, nusquam uir, parum uehemens, multum grauis, eleganter doctus, egregie candidus, scripsit aliquando, passim se iactat, plurimum ualeat, satis scio, pulchre loquitur.

Aduerbio quot accidentunt? Tria. Quæ? Significatio, species, & figura.

Quot sunt significaciones aduerbiorum? Ferè innumere, ut in tanta circumstantiarum uarietate, temporis, loci, quantitatis, & ceterarum.

Da temporis, ut quando, heri, hodie, cras, pridie, postridie, quandiu, tantisper, paulisper, aliquantisper, quoties, sæpe, raro, subinde, nunquam, quo usq[ue], hac tenus.

Da loci, ut hic, illuc, inibi, nusquam, passim, ubique, intus, foris.

Da quantitatis, ut parum, minimè, maximè, summum, longissimum, omnino, plurimum, satis, tantum, quantum, aliquantum.

Da numeri, ut semel, bis, ter, quater, quinquies.

Da ordinis, ut primo, deinde, dehinc, deinceps, postremo, deum, denique, tandem.

Da qualitatis, ut docte, pulchre, scite, apposite, fortiter, bene, male.

Da interrogandi, ut quir, quare, quamobrem, quapropter, quid ita, quin pro quir non.

E 3 Da dñ

- Da dubitandi, ut forsitan, fortassis, & fortasse.
 Da separandi, ut seorsum, priuatim, speciatim, egregie, non minatim.
 Da cōgregandi, ut simul, una, pariter, uniuersim, coniunctim.
 Da uocandi, ut o, heus.
 Da negandi, ut non, haud, nequaquam.
 Prohibitiuum est, ne.
 De affirmatiue respondendi, etiam, certe, n*ae*, sic, ita, quidni.
 Da confirmandi, ut profecto, sanè, planè, nempe, utique, nimirum.
 Da iurandi, ut hercle, pol, & depol, mediussidius.
 Da eligendi, ut potius, satius, potissimum, imo.
 Da hortandi, ut cia, agè, agite.
 Da optandi, ut utinam, o, osi.
 Da demonstrandi, ut en, ecce.
 Da comparandi, ut magis, minus, maximè, minimum.
 Da similitudinis, ut quasi, ceu, tanquam, ut, uti, uelut, ueluti, sicut, sicuti.
 Da euentus, ut fortè, fortuitò, fortefortuna.
 Da intendendi, ut ualde, magnopere, impense, longè, prorsus, omnino.
 Da remittendi, ut sensim, paulatim, uix, egrè, penè, ferè, temere pro ferè.
 Species aduerbiorū quot sunt? Due. Primitiua, ut sepe, clam.
 Deriuatiua, ut sapicule, clanculum.
 Figuræ aduerbiorum quot sunt? Due. Simplex, ut diu. Composita, ut interdiu.

INTERIECTIO.

Interiectioni quid est? Pars orationis indeclinabilis, mentis affectum uoce incondita significans.
 Interiectioni quot accidunt? Vnū tantū. Quod? Significatio.
 Significationes interiectionū quot sunt? Complures. Ostende.
 Admiran

Admirantis, ut pape.	Exultantis, ut euax.
Dolentis, ut heu, hei, hoi, ah.	Blandientis, ut amabo, sodes.
Ex improviso aliquid deprehendentis, ut atat.	
Vitantis, ut apagesis.	Laudantis, ut euge.
Exclamantis, ut pro, o.	Execrantis, ut uae, uah.
Irascentis, ut nefas, malum, infandum.	
Minantis, ut ueh.	Vocantis, ut ehodum.
Silentium iniungentis, ut au, si, st.	

CONIUNCTIONE.

Coniunctionio quid est? Pars orationis indeclinabilis, adnectes
Cordinansq; orationis partes ex sententias.

Coniunctioni quot accidunt? Tria. Quæ: Potestas, ordo, &
figura.

Potestas coniunctionis quot species habet? Sex. Quas? Copu-
latiuam, disiunctiuam, aduersatiuam, expletiuam, causalem, &
collectiuam.

Da copulatiuas, ut, &, que, atq;, ac etiam, simul, quum, tum.

Da disiunctiuas, ut, aut, uel, uic, nec, neq;, siue, seu.

Da aduersatiuas, ut, at, sed, ceterum, uero, porro, atqui, tamen,
ueruntamen, licet, quanquam, quamuis, et si, etiam si, tamet si, sal-
tem.

Da expletiuas, ut quidem, equidem, sed enim, atenim, enimue-
ro, autem.

Da causales, ut nam, nãq;, enim, etenim, quia, quod pro quia,
quoniam, quando, quandoquidem, si, siquidem, nisi, ni, propter-
ea, quod, quippe, ut pote, siquidem, quin, quinetiam, sin, preser-
tim, alioqui, quatenus, præterea.

Da collectiuas, ut ergo, ideo, igitur, itaq;, idcirco, quare, quæ-
obrem, quo circa, proinde, ideoq;.

Quot sunt ordines coiunctionum? Tres. Qui? Prepositius,
subiunctius, & communis.

Quæ sunt coniunctiones prepositi ordinis? Et, ac, atque,
at, ast,

76 DE CONSTR VCT I O N E.

at, &st, aut, nec, &c, si, quin, quatenus, sin, seu, siue, nisi, ni.

Quae sunt coniunctiones subiunctiui ordinis? **Q**ue, ne, ue,
quidem, quoq; autem, uero.

Quae sunt communis? Ferè reliqua, ut equidem, igitur, tamen,
ergo, &c.

Quot sunt figurae coniunctionum? Due. Simplex, ut nam:
Composita, ut nanque.

D I S T I C H O N .

Sunt levia, at rudibus prodeesse utcunq; uolebam.

Quid morer, his saltē dum nihil obfuerim?

DE CONSTR V CTIONE OCTO PARTIV M ORATIONIS.

A C T E N V S de singulis partibus orationis extra complexum: nunc de ijsdem coniunctis: id est, de ipsa oratione, querendum uideatur.

Igitur ex his partibus, quænam est orationis faciundæ ratio? Per Syntaxin.

D E S Y N T A X I .

Quid est Syntaxis? Orationis partium quasi structura quadam, & inoffensa copulatio, ad explicandam aliquam animi conceptionem, hoc est, ad formandam atque edendam orationem.

Quid est inoffensa? Id est, recta & congruens, ac sine uitio, & in qua nusquam impactum sit in peccatum.

Vnde figuratum est nomen Syntaxis? A secunda persona singularis preteriti perfecti indicatiui, uerbi passivi συντάξεω, id est, coordinor; est enim illuc συντάξεω, unde σύνταξις, id est,

id est, coordinatio.

Omnis ne orationis partes necesse est simul ordinari & construi, ut istud opus exædificetur, hoc est, ut struatur, & fiat oratio? Duas quidem semper, Nomen & Verbum, que ob eam causam principes loquendi partes sunt, quod in huiusmodi constructione sententiam uel solae absoluunt. Reliquas non item semper adesse oportet: sed tantum ubi significandarum rerum series id postulat. Nam ut sensus in animo dicturi, aut dicentis erit: ita haec ad nomen & uerbum aliás plures, aliás pauciores adiungentur, quo sensum illum eadem uel impleant, uel expressius declarent: uel quo etiam dictionem ipsam, ac loquendi formam lepidius exornent: alioqui ad sermonem prorsus iniustiles futurae, absq; superiorum nominis & uerbi sensui accommodato complexu.

Quod hic sermonem dicas, non id etiam uocas orationem?
Verò.

Id ergo quid est? Quævis rerum series dictione explicata.

Quam mihi dictionem narras? Illum ipsum, de quo dixi, rectum & congruentem uocum, seu uerborum contextum, quo certus de re aliqua animi sensus idoneè profertur, atque enuntiatur.

Iustum ipsum uocum cōtextum, non'ne iam Syntaxin, seu orationis constructionem appellasti? Prorsus.

Dic igitur, Syntaxis, seu partium orationis coordinatio, seu maius orationis contextus & series, hoc est, Orationis constructione, quot & quibus rebus constat? Duabus, Congruentia, & Exactione.

DE CONGRVENTIA.

Quid est Congruentia? Declinabilium orationis partium in aliquot accidentibus, certus inter ipsas consensus.

Quot partium est is consensus? Duarum earundem illarum principalium, nominis, & uerbi.

In quot

76 DE CONSTRUCTIONE.

In quot accidentibus est? Quatuor: Numero, Casu, Genere, Persona.

DE CONGRVENTIA NOMINIS.

Et nominis congruentia qui cum est? Cum altero nomine, sed bipartita est. Est enim congruentia Adiectui cum substantiuo, & Relatiui cum antecedente.

DE CONGRVENTIA ADIECTIVI
ET SUBSTANTIIVI.

Adiectuum cum substantiuo in quot accidentibus cōsentire debet? In tribus. In quibus? Numero, casu, genere; ut, vir bonus, uxor casta, mancipium uile.

DE CONGRVENTIA RELATIVI.

Relatiuum cum antecedente in quot accidentibus concordare debet? In tribus. In quibus? In numero, genere, & persona. ut, urbem quam dicunt Romam Melibœe putauit. Huic nostræ similem.

DE RELATIVIS.

Quid est Relatiuum? Quod refert & repetit antecedens.

Quid est antecedens? Id sine cuius intellectu non consistit relatiuum: ut, Deus omnia condidit, & idem omnia subiecit homini. Quid enim esset illud, Idem, nisi subaudieris, Deus: ut sit, Idem, scilicet Deus?

Quotuplex est Relatiuum? Duplex. Quomodo? Substantia, & Accidentis.

Quod est Relatiuum substantiae? Quod refert antecedens substantiuum: ut, filius Veneris, is cui nomen est Cupido: non is, quem illa peperit ex Anchise, qui dictus est Aeneas.

Da Relatiua substantiae. Qui, quae, quod, sui, ille, ipse, iste, hic

hic, is, idem, suus, aliis, alter, reliquus, cætera, ceterum, quia cæter non dicitur.

Quod est relativum accidentis? Quod refert antecedens adiectuum; ut, virgo candida, qualis est nix: procerus, quantus est gigas.

Darelia accidentis. Qualis, quantus, quot, quotus, quanto tenus, quotuplex, quotuplus, cuius, cuias, aliismodi, alteriusmodi.

Vtrum horum esse oportet relativum, quod cum antecedente conformandum est? Nempe relativum substantiae. Quodlibet ne? Non, sed tantum qui, que, quod, sui, ille, iste, ipse, hic, & is.

Habent ne cætera cum aliquo congruere? Cum consequente, ut adiectua cum substantiis.

Addit quod aliis, alter, reliquus, cætera, ceterum, præter hoc, etiam ad genus & rem antecedentis respiciunt. Nam dum dico, Diligo te & ceteros discipulos: necesse est, te esse discipulum: alioqui uitiosa esset oratio.

Illud etiam memineris, qui, que, quod, & ipse, ipsa, ipsum, omnem personam recipere.

DE INTERROGATIVIS.

Vlla ne alia obseruatur congruentia? Verum. Quæ? Interrogatiui & responsiui: nam Demonstratiui & demonstrati convenientia omnino simili est ei, quæ Adiectua substantiis admetit & apponit.

Interrogatiuum & responsium in quo accidentibus debent conuenire? In uno. In quo? In casu, nisi quid forte prohibet, atque impedit diversa earundem partium orationis exigentia.

Nihil præterea requiritur in consensu interrogatiui & responsiui? Illud scilicet, ut interrogatio sui accommodetur responsiu: ut,

Quem

Quem queritis? Iesum Nazarenum: non Nazarenum tantum.
 Quis uocare? Claudius. Cuius est liber? Ioannis. Cui, beneficias?
 Egredi. Qualis est preceptor? Non indoctus. Quantus erat Ae-
 neas? Magnus. Quatus Iulus? Parvus. Quot domos habes? Duas,
 tres. Quotus uis cenare? combien uoules uous estre a souper?
 Secundus, aut tertius: deux ou trois. Quoteni ibant? Bini, terni,
 &c. Quotuplum reddit tuus fundus? Decuplum, &c. Quotup-
 ple est uestis? Duplex. Cuius est genere? Gallus. Cuius es pa-
 tria? Lugdunensis. Cuius professione? Grammaticus, in qui-
 bus omnibus responsua cum interrogatiuis conueniunt in si-
 gnificatione.

Quar in consensu interrogatiui et respōsiui excepisti, si for-
 te prohiberet diuersa orationis exigentia? Quia percontanti,
 quanti quipiam emeris: respondere non posis scutati, sed scu-
 tato tantum: idq; necessariò, ob diuersitatem constructionis, que
 in eo genere est. Rursum querenti, cuius sit atramentariū quod-
 piam, non tui, sed tuum, dici oportebit: atq; hoc itidem quadam
 uelut neceſſitate.

DE CONGRVENTIA VERBI.

Verbi autem conuenientia quotuplex? Vnica & simplex:
 nempe solius uerbi personalis finiti modi, cum nominatiuo, que
 id ante se requirit.

Quar soli uerbo personali finiti modi congruentiam tri-
 buis? Quia quæcumque uerba nec finitas personas, nec certos
 numeros habent, ea sola exactione contenta sunt: nec possunt
 non concorditer satis congruere cum omni persona & utrouis
 numero.

Verbum ergo personale finiti modi, in quot
 accidentibus cōsentire debet cum suo nominatiuo? In duobus. In quibus? Numero & perso-
 na, ut ego lego, tu audis: ille docet, nos profici-
 mus

mus, uos tacetis, illi nugantur.

DE CONCEP TIONE
PERSONARVM.

Possunt' ne complures nominatiui uerbo præponi? Admodum. Sed tunc numeri pluralis ut uerbum sit, necesse fuerit. Ut enim singularem unus nominatiuus, ita pluralem numerum flagitant, qui plures uno sunt.

Verum quotæ personæ oportuerit esse uerbum? Quotæ fucrit nominatiuus is, quo præstantior demonstrabitur persona: ut quoties aderit prima persona, semper intelligatur præstantior: alioqui secunda præualebit. Iam ego & tu efficiunt, nos: Tu & ille, uos: Ego & tu, & ille, nos: ut, ego & tu uni doctori operam damus: uous & moy sommes soubz ung regent. Tu & ille mibi traditi estis in disciplinam: uous & luy maués este baillés pour estre mes escoliers.

DE CONCEP TIONE
GENERV M.

Ac simile quiddam fit in consensu adiectiu, ex substantiis: itemq; relatiu, & antecedentis: quum duo tria'ue substantia diuersorum generum accommodantur uni adiectiu aut relatiuo. Primum enim oportet hoc esse numeri pluralis, quia multis respondet: deinde generi adformari, quod cæteris præstat. Iam masculinum præstat foeminino, & neutro: rursus neutrum foeminino: ut, uir & mulier religiosi, qui pro eo ac debent, conditorem suum reverentur. Lena & scortum sunt reipublicæ pernicioса.

Quomodo substantiis, uel cuiuslibet generis res animatas significantibus, & adiectuum, & relatiuum ad neutrum genus transferri ex usu omnium Latinè dicentium constat: ut, urbs & templum dedicata sunt. Labor & uoluptas, quæ natura diſtin- lima uidentur, tamen societate quadam inter se naturali sunt in- nixa. Et, ferè ira & concitatio furori sunt affinia.

F Habemus

Habemus de Congruentia. Iam percontemur de Exactione.
DE EXACTIONE.

Exactio quid est? Partium orationis uis quedam, et natura, qua in certo casu, aut modo alia aliam sibi adiungi postulat.

Ista uis ac natura in quot orationis partibus inest? In omnibus.

Omnibus ne ex aequo sine distinctione aut exceptione? Hoc quidem mihi non ita uidetur. Quoniam ut non aliud, certè hoc interest, quod uerbum in quo ipso est tota uis sermonis, quodque orationis totam constructionem gubernat, et à fronte, et à tergo sibi aut casum, aut aliud quippiam loco casus adstrui uult, atque exigit: reliquæ orationis partes tantummodo certum sibi quempiam casum post se adsciscunt: quippe uerbo subiecte, ut sine quo nihil prorsus effecture sint. Quo etiâ nunc clarius appareat, quam merito dicatur uerbum in oratione dominari, et caput esse. Tum excipienda est coniunctio, quia cæteras orationis partes ad sui declarationem hæc nusquam exigunt, sed eis tantum prouinculo adhibetur, ut copulet, et connectat nunc uerba, et sensus, nunc uerba tantum, nunc sensus tantum. Nam quod similes casus, et modos uerbi exigere dici possit coniunctio, hoc eo intellectu accipiendum est, ut quecunq; alia orationis pars casum aut modum uerbi explanandi sui causa sibi adsciuerit, huic casui aut modo, si opus erit, aliud que aut casum, aut modum adnectere, per coniunctionem id quidem fit, sed ita, ut necesse sit, hunc eundem casum aut modum omnino similem esse ei, quem ea pars sibi prius in constructionem adiunxerit: quo fit, ut casus per coniunctionem copulati, aliunde, non ex ipsa coniunctione pendeant, nec eam declarant, sed eam duntat partem, abs qua (ut sic dicam) reguntur, seu adsciti sunt. Iam hic Exigentiam vocamus, quum partes orationis aliae alias certis rationibus, et modis assumunt, ad explanandam, atque implendam

plendam significationem suam, quomodo substantium sibi adiungit adiectuum, si uidelicet absque eo non satis, aut non adeo expresse, aut eleganter intelligatur. Et uerbum exigit adverbium: atque item prapositionem cum suo casu: immo & alterum uerbum, id est alius modi, si aliter sensus perfici non queat.

Quotuplicem facis exactionem? Duplicem: Vnam à priore, alteram à posteriore.

Exactionem à priore, quibus tribuis? Soli uerbo. Quibus posteriorem? Reliquis omnibus (ut dixi) extra unam coiunctionem.

DE EXIGENTIA VERBI PERSONALIS A' PRIORE.

Verbum personale quid exigit ante se?

Omne uerbum personale finiti modi exigit ante se nominativum eiusdem secum numeri & personæ, expressum, uel subauditum, aut quipiam pro nominativo, puta uel infinitivum, uel aliud quem modum cum sua constructio ne: ut, Non hic hæreo, ie ne marreste pas icy. Albus sis ater nescio, ie ne scay qui tu es. Velle suum cuique est. Quod uales, bene est, il ua bien, que uous uous portes bien. Non est quod agas gratias, il ny a pas de quoy uous me debués remercier.

Quem uocas modum finiti? Vnum quenam è quatuor primis.

Quem infinitum? Solum quintum.

Quid uero impersonale uerbum exigit ante se? Obliquum aliquem casum,

Quem uocas obliquum casum? Omnem eum, qui rectus non sit.

Quot sunt recti? Duo: Nominativus, & Vocativus.

Quar Nominativus dicitur rectus? Quia hic aliunde non deflegetur: unde usurpatum etiam dicitur casus, cum aliunde non cadat. Tu à

F 2 fronte

fronte uerbi in oratione collocatus, in faciem eiusdem uerbi directo intuetur, & ante illud stat rectus.

Et Vocatius? Hic etiam rectus appellari solet, opinor, quia nominatiuo ferè similis est, & quia etiam precedit uerbum.

Quot sunt obliqui? Quatuor: Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Ablatiuus.

Quarum dicuntur obliqui? Quia à recto deflexi sunt omnes, nec ante finita uerba consistere queunt: itaque ad uerba, cum quibus construuntur, non nisi oblique respiciunt.

Traditur ne ullus generalis canon, de anteriore uerbi impersonalis exactione? Nullus. Est enim multiplex & varia impersonalis uerbi anterior exactio, nihil securius ac posterior. Proinde de ea nihil semel atque in uniuersum præcipi potest: sed tractanda est simul cum posteriore: id quod infra commodius suo loco fit.

In exigētia anteriore uerbi personalis quid requisisti? Congruentiam ipsius uerbi cum suo recto in numero, & persona.

Quid in exigentia anteriore impersonalis uerbi, ullam ne congruentiam? Nullam: quia illic nec in numero, nec in persona errari potest.

Agè uero circa posteriorem exigentiam utriusque horum, ecquid spectandum, atque obseruandum censes? Ante omnia delectum.

DE ELECTV.

Quem mihi delectum narras? Ne uidelicet quemcumque causum uerbo exigentie regula cocesserit, hunc illi continuo subiectendum putemus. Quin iuxta Latinæ linguae idiotismos accusatam singularum dictionum electionem ad nostri sermonis texturam adhibeamus. Nam, Ago tibi gratias, recte dicimus: quod Gallicè est, Ie uous remercie. Facio tibi gratias, non item: etsi utrumque horum actuum uerbum est, admittens post se transitivè accusatiū. Itidem, Dare uerba, Latinis tritum est, pro eo quod est fal-

est fallere, atq; eludere. Tradere, seu, Præbere uerba, pro eodem, inauditum. Eiusmodi ergo sunt ea, in quibus haberi delectum præcipimus. Neq; enim protinus, quicquid ex præscripto grammaticorum canonum dicitur, ob eam modò causam rectum existimari debet. Alioqui scire gratiam, scauoir gre: & facere honore, faire honneur: que planè Gallica sunt, Latina defendi possent: quum habere gratiam, & habere honorem, apud Latinos dicere sit moris. Verborum igitur electione diligēti opus est, & iudicio, ne Latinitatem quasi obtorto collo ad linguae nobis uenaculæ consuetudinē trahamus: quod Notarij publici, & Legulei, & rabulæ forenses, & Theologi, ac Philosophastri, & ceteri eiusdem farinæ Gothici pleriq; omnes facere solent. Sed uerè Romano patrium sermonē potius seruire cogamus: dūtaxat ubi Latinē dicere uelimus. Quanquā in multis esse linguarū cognatio quædā uidetur. Recte enim Græcē dixero, ὅτι τῇ Χαρᾶ: ubi Gallicē dicam: Scio tibi gratiam: ac Latinē quidē rursum, Nolle tam multam in eo operam ponere: similiter ut Gallicē protulero, ie ne uouldroye pas tant mestre de peine en cela. Sed quoniam hoc perpetuum nō est, nec usu paſsim euénit, id dādam esse operam dixi, ut sic interpretētur ac conferantur lingue, ne ullius earum proprietati uis auferatur: sed sua cuiq; integra seruētur dicensi generā. Huius autē rei copiā faciet & dabit diligens auditorū lectio, & tractatio, cū sollicita ac prudenti obseruatione.

Non etiam in alijs constructionibus postulabitur delectus: Quidni? vel in coniunctionibus requiretur, non modo in reliquis partibus orationis, quarū propria est casuum exactio: nam, neq; uero, age uerò, at uero dicimus: neq; autem, at autem, age autem, non dicimus. Cum ē diuerso, non uerò, haud dicamus, siicut non autem: quia hoc usitatū, illud receptum nō est. Ergo his quoq; constructionibus necessaria est uerborū elec̄tio, ut dici licet in summa, Latinæ orationis elegantiā in diligēti uerborum electione, aptaq; eorundē collocatione, & structura totam cōfīdere,

sterre. Sed harum rerum pleni sunt libri elegantiarum Vallae.

Ad sentior. Cæterum eandem istam à posteriore exigendi rationem, quoniam ad omnes orationis partes extra unam coniunctionem pertinere etiam dixisti, agendum liceat de his ordine querere. Interroga, ut lubet.

De exigentia posteriore singularum partium orationis, ac primum nominis.

Quot casus exigit nomen à posteriore? Quatuor: Genituum, Datuum, Accusatuum, & Ablatiuum.

Quæ nomina exigit Genituum: Substantia, & Adiectua.
Tenes regulam de Substantiis? Teneo. Cedò.

Vbicunq; in sermone Gallico, post unum aliquod substantiuū nomen, cuiuscunq; generis, & numeri & casus id fuerit, atq; adeo undecunq; idem pep̄ederit: Quoties inquam, post id nullo intermedio statim sequetur alterum diuersæ rei substantiuū, cū articulo Gallico genitiui casus, sibi ex ipsius Gallici sermonis p̄prietate & usu præposito, cuiuscunq; etiam generis ac numeri nomen hoc substantiuū sequens fuerit, ipsum in sermone Latino genitiui casus esse oportebit: ut, La chemise du garson, subucula pueri: La boutique dung marchant, taberna mercatoris: L'imprimerie dung imprimeur, officina typographi: Les armes de noblesse, nobilitatis insignia: Le manche d'une espée, capulus ensis: Vng tonneau de uin, dolium uini: Vng uerre de eaue, cyathus aquæ: Vng boisseau de sel, modius salis: Vne paire de gants, par manicarum: Vne paire de chausses, par tibialium: Le chasict dung liet, fulcrum lecti: Le bout dung baston, extremum baculi.

Qui sunt articuli Gallici genitiui casus? Du, de, dez, dung, dunc.

dune, dunez, &c.

Atqui idem hi sunt etiam ablatiui casus. Quo discrimine alteros ab alteris secerni atque internosci licet? Quando non repugnante uerborum sensu genitiuus is resolui poterit in nominatum, cum uerbo habet, seu possidet, mutato substantiuo illo, unde idem genitiuus pependerit, in accusatiuū nominis relativi substantiae: hoc erit signi, Gallicum illum articulum eidem genitiuo Gallice prepositum haberet, & esse oportere genitiui casus: ut, Le compaignon de Vlysses, comes Vlyssis: quia Vlysses habet comitem. Les anches dung lieure, clunes leporis: quia lepus habet clunes. Vne espaule de mouton, armus arietis: quia aries habet armum: & sic resolutur, Armus arietis, id est, armus quem habet aries. Le moeul dung oeuf, Luteum oui, id est, luteum quod habet ouum: atque item in alijs.

Quando uero non poterit fieri talis resolutio, obstante sermonis sensu, aut quando per articulum dabatur intelligi, rem esse, quae ab aliqua re alia dici ac denonunari, fieri, aut haberet significetur, argumento id erit, articulum esse potius ablatiui casus: ut, Lhomme du cheual, que uous marchandiés, homo ab equo, quem licitabare: non homo equi: sicut, Mercenarij à uilla, les manouuries & gents loués de la grange. Eius famulus à pedibus, son homme de pied: non eius famulus pedum. Minister eius à cubiculis, son uarlet de chambre. Homo à prælectionibus, à studijs, & memoria rerum excolendarum: homme de lecture, homme destude, & de lettres. Hinc dicimus, Erat ei à prælectiōnibus, il luy lisoit: il estoit son liseur. Sum tibi à studijs, ie uous sers a leſtude. Sum tibi à memoria rerum excolendarum, ie uous sers a ueoir & entendre les bons liures & auteurs. Ioannes à taberna, Iean de la bouticque: alioqui tabernæ administrator, pro famulo qui merces in taberna tractat, le uarlet de la bouticque, rectum erit; habet enim & taberna suum admīstrat

nistratorem. Item, Petrus à Lugduno: non Lugduni. Franciscus à Turnone: non Turnonis: nec dicitur, Est Turnonis, il est de Turnon: sed, Est à Turnone. Ita, Frāscus à Claromonte, nō Clāmontis. Ioannes à Prato, nō Prati. In quibus de, articulus Gallicus planè ac sine controversia est ablatiui casus, & ad ablatiūm pertinet, nisi uidelicet, quum hæc Latinis eleganter transfigurantur in epitheta: ut, Franciscus Clarimontanus: Petrus Lugdunensis: Turnonius heros: quemadmodum dicimus, à manib[us], & amanuens[is]: secretarius, & à secretis: quæ omnia multo latius ac fusiū dispersa sunt ac diſcipata, quam ut una aliqua præceptione astringi, & concludi possint: sed diligenti obseruatione opus est, propterea quod in eis paſsim uulgò peccatur.

Est tamen ubi interim genitium construere licet, aut ablatiu[m] cum præpositione de, è, uel ex, absq[ue] discrimine, nempe casum materiei, ex qua aliquid esse seu cōſtare significetur: ut, aceruu[s] lapidum, & ex lapidibus. Vergilius: Monte sub hoc lapidum tegitur Balista sepultus.

Crater argenti, apud Persium: & Crater ex argento, aut etiam, Crater argenteus. Vas è uitro, aut uitreum, aut uitri. Subucula lini, aut è lino. Vestis è serico, aut sericā seu sericea. In quibus omnibus etiam exprimitur Gallicus articulus de.

Partitiua. Atq[ue] hoc referri licet partitiuorum naturam: optimus plebis, & optimus de plebe: corū unus, & ex eis unus. Alius autem cuiusdam rationis, & forme sunt, Omniū horarum homo, homme qui est a tout. Et, Per paucorum hominum homo, homme qui ne conuient pas avec toutes gents.

Alicubi magis cōuenit loqui per ablatiu[m] cum præpositione; ut in exprimenda origine,
aut

aut efficiente, atq; autore causa: ut, Ex illustri familia
 uir:homme de noble maison, gentilhomme: sic enim accommo= =
 datius dicitur ad id, quod significatur, quam, uir illustris fami= =
 liae: nam alioqui uir illustris familiae eadem ratione dicitur, qua,
 uir incertæ originis, id est, cuius origo incerta est. Similiter, Vir= =
 go è diuite ac potenti domo, fille de riche & puissante maison:
 potius quam, prædiuitis ac potentis domus: quasi uidelicet sub= =
 audias illuc, nata, seu orta. Sic omnino, uir ex Deo, significan= =
 tius etiam, quam, uir Dei, quasi etiam tu dicas uirum, qui to= =
 tus à Deo effectus ac compositus sit ad ea, quæ sunt ipsius Dei:
 alioqui dubium non est, quin Dei simus omnes. Sic Opt. Max.
 præceptor, & dominus noster C H R I S T V S, Vos, inquit, ex
 patre diabolo estis, potius quam patris diaboli. Sic & Terent.
 (ut miscam sacra prophanis) Ea primum ab illo animaduer= =
 tenda iniuria est. Iniuria ab illo, inquit, significantius omnino,
 quam si dixisset, iniuria illius: id quod uel cæco appareat. Nam
 in illo, ab illo, nulla subesse potest amphibologia: in, illius,
 subesset: quippe quum is genitiuus, & actiuè, & passiuè signi= =
 ficare possit, ut sit, iniuria illius, uel quam fecerit, uel quam
 passus sit. Sicut in Eunicho: Vbi uis adsunt tibi dona à Phæ= =
 dria. Nam si Phædria dona dixisset, dubium erat, utrum dice= =
 ret, dona ne quæ Phædria alicunde accepisset, & ut sua habe= =
 ret: an quæ is ad Thaidem mitteret. Ergo, adsunt tibi hic à
 Phædria dona, rectius etiam dixit, quam, adsunt tibi hic Phæ= =
 dria dona. Simile est Ciceronianum illud de Orato. A ceteris
 silentium, ab oratoribus solitudo, nempe quod & ceteri file= =
 rent, & oratores solam reliquissent, id est, deseruissent, curiam.
 Vitanda est enim ubique, quoad eius fieri potest, amphibologia.
 Alioqui indifferenter dici poterit, hoc tuum esse credebam, &
 hoc esse à te credebam: ie crois que tu fusses lauteur & lin= =
 uiteur de cecy. Hoc Plauti est, seu è Plauto, seu Plautinum.
 Quanquam etiam, amicus ex animo, magis mihi quidem arri= =

F 5 deat

deat, quām amicus cordis: et, è schola Socratis aut Platonis disci-
pulus, quām scholæ Socratis aut Platonis.

Nec omnino diuersa erit constructio, ubi
Gallicè dicitur, de chez, et deuers; ibi enim abla-
tiuo cū præpositione à, uel ab, aptior ferè (mea
quidem sentētia) locus est, quām genitiuo: nam
genitiuo inibi etiā locū esse, nō sum qui negem.
Terent. Quis à me tam grauiter pepulit fores? id est, meas,
seu, domus meæ: Qui a hurte si fort à mon huyse qui à pousse
si fort ma porte? ou, la porte de chez moy. Alibi: A' me ne-
scio quis exit: ie ne scay qui sort de chez moy. Alibi: Concre-
puit à Glycerio hostium: quum, hostium Glycerij sine uitio
dicere potuisset, sicut M. Ciccr.lib. i. de Oratore: Testis est,
inquit, Q. Mutij ianua, & uestibulum. Item alibi idem Te-
rent. Ab Andria est ancilla haec: quum, Andria ancilla dicere
potuisset: Ceste chambriere est deuers, ou de chez Landrien-
ne. Rursum alibi idem: A' uobis est, inquit, de puero loquens:
Il est de chez nous: quum, uester est, etiam ibi dicere potu-
set. Sic, A' me tibi dabo chlamydem: Ie te bailleray ung man-
teau de chez nous, ou de chez moy. Aut, à me, id est, meam.
Haec sine dubio latissime patent etiam extra hunc sensum: ut,
A' Laurentio Valla Eleganticarum præceptiones: &, Lauren-
tij Vallæ Eleganticarum seu de Elegantijs præceptiones. Quin-
tiliani Oratorie institutiones: &, A' Quintiliano Oratoria in-
stitutiones.

Non etiam construi possunt substantiua no-
mina cum ablatiuo sine præpositione: Non per
se. Quid est, non per se: Nam quòd construan-
tur cum ablatiuo sine præpositione, similiter ac
cum genitiuo, quum tribuimus cuipiā aliquid
in

in laudem, aut uituperium, id efficitur adiecti-
uo, seu epitheto ipsius laudis, aut uituperij: ut,
Puer ingenij summi, et ingenio summo: homo ualentissimi cor-
poris, et ualentissimo corpore: mulier perfrictæ frontis, et per-
fricta fronte: femme effrontee, et sans honte.

Nec alios casus admittunt substantiua: Non. Quid ergo fit
reliquis obliquis? Eos adiectiua sibi adsciscunt. Non haec etiam
genituum sibi adsciscunt? Quid nisi pleraque singularem et plu-
ralem genituum nullo discrimine: quædam pluralem tantum.

Quæ adiectiua utrūuis genitium flagitant?
Expers belli: qui ne scait que fest de guerre: Peritus rerum:
Fidens animi: Cupiens lucri: Fugitans litium, qui hait proces
et noises: Tolerans laboris, qui endure bien la peine: Patiens
inediae, qui endure bien de ne menger rien: Profusus sui, qui est
prodigue du sien. Participialia ferè sunt, et uerbalia, et actiue
significant.

Quæ adiectiua genitiuū multitudinis tatum
admittunt: Partitiua, id est cum generis cōsensu.
Vterque nostrum: Alter Aiacum: Sodalium Franciscanorū qui-
uis: Quidam tuorum: Si quisquā horum: Quicunq; ciuium: Hu-
ius nationis quispiam: Vnus uirorum: Primus auditorum. Item
gradus comparationis. Nigræ lanarū: Fortior manuū: Omnia
præstantissimus: et hoc genus cetera.

Quir genitium multitudinis, quām pluralem maluisti? Ut
singularem genitium collectiu nominis cōpletecer, qui tametsi
uoce singularis est, tamen de multis dicitur: ideo etiam genitius
est multitudinis.

Quænam uero adiectiua nomina partitiua dicuntur? Ea per
qua pars à toto abduci significatur.

Quo pacto? Nam quum dico, Omnia præstantissi-
mus: in illo omnium, dico totum: in præstantissimus, par-
tam

tem eius totius:quam inde, id est, ex illo eodem toto abduco & separo : significo enim unum aliquem ex illis omnibus. Atque itidem quum dico: Vterq; nostrum: in genitivo nostrum, est totum, ut hoc loco accipitur totum. Vterque, id est, ego & tu, sanguini partes sumus illius eiusdem totius.

Referuntur in numerum partitiuorum gradus comparationis? Maximè.

Quot sunt gradus comparationis? Tres. Qui? Positiuus, ut fortis: fort. Comparatiuus, ut fortior : plusfort. Superlatiuus, ut fortissimus:plusfort, ou tresfort.

Equis de his in uniuersum tradi potest canon? Videtur posse. Quisnam? cedò. Siquidem ad hunc modum precipitatur: ut,

Quod Gallicè dicitur, le plus, ou la plus des, aut les plus des: Si duo tantum sint, dicendum sit per comparatiuum cum genitivo multitudinis: ut, fortior manuum, la plus forte des mains:& fortior Aiacum, le plus fort de deux Aiax.

Si plura duobus sint, oratio fiat per superlatiuum , itidem cum genitivo multitudinis: ut, Gracorum fortissimus est Achilles : Achille est le plus fort dez Grecz. Prudentissimi ciuitatis qui tacent, les plus sagez de la uille sont ceulz qui ne sonnent mot. Virginum pulcherrima, la plus belle des uierges.

Nec mihi quidem probandum uidetur, quod uulgs hic dicere solet, la tresbelle dez, le tresfort dez, &c. nam Gallicum illud tres, tum demum in superlatiuum competit & quadrat, quum is absolute, id est, sine casu ponitur: ut, illud est optimum, cela est tresbon. Quod uero Gallicè dicitur, plus que, hoc tantum dicatur per comparatiuum cum ablatiuo sine prepositione: ut, Achilles erat fortior Hector: Achille estoit plus

plus fort que Hector. Qui quidem ablatiuus resolui potest in casum similem ipsi comparatiuo intercedente particula quam: ut, Hectorem perhibent fortiorem quam Achillem. Atque hoc est, quod de his rebus in genere tradi posse reor. Nam Gallico illo, le plus des, la plus des, les plus dez, quarum rerum fiat comparatio, eas eiusdem generis esse: illo uero plus que, non item esse oportere intelligi satis datum est. Addamus tamen, si uideatur, illud quoq; obseruandum esse, quod à comparisonis ipsius natura comparatum est, & de eadem regula intelligi potest, ubi ad sunt res, ut dicimus, similis generis, si dua tantum erunt: uel in sola adiectiu cum substantiu congruentia, & citra genitiū exactionem, ut comparatiuo utamur. Si uero plures, superlatiuo: ut, certior polus est antarcticus, non certissimus: quia tantum duo sunt poli. Item, sol est planeta maximus, idemq; optimus ac saluberrimus.

Audio, & fateor.

Iam datiuum quae adiectiu sibi adsciscunt? Datiuum uel genitiū recipiunt, Affinis criminis, uel criminī. Nec dicam reus criminis, qui est coupable du crime. Similis domini, uel domino. Proprium uirtutis, uel uirtuti. Commune omnium, uel omnibus. Amicus illius uel illi. Finitimus, uicinus, propinquus, conscius, conformis, conterminus, &c.

Quae adiectiu datiuum tantum postulant? Quæcunq; commodum aut incōmodum significant; ut, Fidus amico. Perfidus regi, qui rompt sa foy au Roy. Omnibus acceptus, aggreadble a tous. Suis malus, alienis bonus, mauluais au siens, bon aux estrangiers.

Huc pertinet opus, quod cum datiuo & ablatiuo sine præpositione construitur, intermedio quidem

Opus.

quidem uerbo substantiuo Sum, es, est; ut, Mihi uiatico opus est: ubi Plautus etiam dicere solet, usus, pro opus, Il me fault de quoy passer mon chemin. Senectutis subsidio aliquo tibi opus erit. Tu auras besoing de quelques baston de uicelleisse. Dicimus etiam, Non sum tibi opus, ie ne te fais pas besoing : id est, non eges mei. Mihi opus non fuit. Et, Mihi te opus non fuit: id est, tui non egebam: te seu tui facile carui, le me suis bien passe de toy.

Quæ adiectiuia accusatiuum sibi uendicant? Quæ ad aliquem dimensionem spectant; ut, Cau lis palmum altus : le tronc dune herbe dung espant hault. Septem pedes longus. Crassus tres digitos. Latus ulnam, large dune aulne.

Quæ adiectiuia ablatiuum sine præpositione uolunt? Contentus paruo: Præditus uirtute : Dives agris; Ne ligula quidem dignus: Genere Andria: Integer pudore & dignitate: de qui l'honneur nest en rien diminue.

Quæ adiectiuia ablatiuum sibi cum præpositione à, uel ab, subiiciunt? Animo est à literis alieno. Hoc ab eius sententia diuersum est. Hic est alter ab illo. A' me puda est, quasi soror mea sit : quant à moy, ie ne lay touchee, non plus, que si elle estoit ma seur. Terent. Narratq; ut virgo à se integra etiam tum sit. Item, Ab animo ager sum, et si à morbo satis ualeo. Tu ab animo otiosus es : Tu te donnes de bon temps: Tu ne prens point les matieres a cuer: Tu nas souci daulcune chose. Illi sunt ab ingenio improbi: Ceulx la sont de mauluaise engeance, & de maligne nature. Ab equitatu firmus: Fort de gentz a cheual.

DE EXIGENTIA PRO NOMINIS.

Quis

Quis à pronomine exigitur casus? Genitius pluralis, sed hac lege, ut accedat consensu*s* generis; ut, Aiacum hic Telamonius, ille Oilei filius fuit.

Quot sunt pronomina Demonstrativa? Omnia. Nullum enim pronomen est, quod vim demonstrandi non habeat.

Quot sunt Gentilia, seu Patria? Duo, Nostras, et Vestrás.

Quarum ita vocantur? Quia per ea gentem, et patriam, aut etiam professionem significamus.

Quot sunt relativa? Octo, ille, ipse, iste, hic, is, sui, suus, idem.

Quot sunt reciproca? Duo. Quae? Sui, et Suus.

Quarum dicuntur reciproca? Quia in seipsa reflectuntur: ut, sciolis ferè sibi placent.

Quot sunt possessiva? Quinque: Meus, tuus, suus, noster, uester.

Quarum vocantur possessiva? Quia per ea possideri aliquid significamus.

Vtrum dicendum est, mei'ne liber, an meus? Liber meus. Quid ita? Quia mei cum similibus passiuè, non possessiuè seu actiuè significant: ut, amor, desiderium, cura, solicitude, memoria, copia, dolor, potestas, utilitas, usus, uis, fastidium, fauor, mei, tui, sui, nostri, uestri, passiuè significant, quòd haec ab alijs de nobis habeantur. At desiderium, fastidium, cura, solicitude, memoria, copia, dolor, potestas, utilitas, usus, amor, meus, tuus, suus, noster, uester, actiuè seu possessiuè significant, quòd ea penes nos sint, neque aliunde ad nos emanent atque influant. Vehe- menter tua sui memoria delectatur: Il a grand plaisir de la souuenance que vous auez de luy. Sic ornate etiam dicimus, Mea unius opera liberatus es: Tu as este deliuré par le moy de moy

de moy tout seul. Ex tuo ipsius animo conieeturam feceris, an grauer ita accipi: Par la ffection de uous mesmes uous pourez presumer ou imaginer, si me greue de stre ainsi traicté. Noster duorum conatus nihil efficiet, nisi manū ipse admouerit: Efforcement de nous deux ne fera rien, si luy mesmes ny meect la main. Item, Mei solius es immemor: De moy seul tu nas point de souuenance. Sui conueniendi omnibus potestatem facit: Il permet facilement chascung de paler a soy.

DE EXIGENTIA POSTERIORIS VERBI.

Quot casus exigit uerbum à posteriore? Quinq;: Nominatiuum, genitium, datiuum, accusatiuum, & ablatiuum.

Quæ uerba exigunt à posteriore nominatiuum?

Verbum substantiuum, uerbum uocatiuum, & quodcunq; eorū uim obtinet, exigit à posteriore nominatiuum, qui ad idem pertinet, quod significat nominatiuuus à priore: ut, sum pius, uocor Aeneas, salutor poëta.

Quot sunt uerba substantiuas? Vnum tantum, sum, est.

Quot sunt uerba uocatiua? Quinque, Appellor, dico, nominor, nuncupor, & uocor.

Dic horū uim habentia. Fio, euado, existo, sto, uenio, uideor, iudicor, cognomino, inscribor, & similia ferè ex omni genere personaliū: ut, Obscurus fio. Hodie intelligentes, & boni uidentur stulti. Dormit securus. Bibo ieunus. It cubitum incœnatus.

DE GENITIVO.

Quæ uerba exigunt genitiuum?

Omnia uerba cuiuscunq; generis sint, quorū quidē significatio ad aliquid precium attinere potest

potest, admittunt post se hos genitiuos, tanti,
quanti, tantidem, quantiuis, quantilibet, quan-
ticunq; pluris, & minoris, substantiuè quidem
acceptos. Nam si adiectiuè ponūtur cū substanz-
tiuis, abeunt in ablatiuos; quemadmodum cæ-
tera pretij nomina, quæ omnia in ablatiuo po-
nuntur sine ulla præpositione.

*Non est mihi copia tati, Ut fieri seruus uentris amore uelim.
Quanti virtutem pendas, facies, habebis, æstimabis, tantidem apud
homines pendēris, fies, habeberis.*

Quanti pransus es? Combien as tu paye pour ton disner?

*Quanti constant tibi semel duodeni panes? Combien te couste
une douzaine de pains?*

Tanti emi tria pondo carnis ueruecinæ, id est, libras.

Quanti libet indicat pannum, Il fait son drap tant quil ueult.

Pluris liceor, quam quāti est, Ie uous en offre plus quil ne uault.

Liceor presenti pecunia, Argent contant.

*Non addicet tibi ædeis minoris, Il ne uous deliurera pas la mai-
son a moins. Tanta summa non mercor.*

Quanto pretio redempta est?

*Nihilo minore pretio distrahitur lignum, quam si frigus esset
acrius. Magno illi stetit, Il luy couste bon.*

*Putri mespilo nō emerim, Ie nen donneroie pas une neffle pour-
rie. Vstatius tamen est Latinis, Vitiosa nuce non emerim.*

Nimio docet, Il uent trop ses lecons.

Hoc non ualeat teruncio, aut teruncium etiam.

*Priuatim uerò uerba æstimādi, curro, puto, fa-
cio, cōsulo, duco, pēdo, habeo, id est, æstimo, præ-
ter dictos genitiuos amāt etiam hos sibi adiun-*

G gere,

gere, magni, parui, nihili, maximi, minimi, floccí, nauci, assis, huius.

Quid de me fiat, parui curas, Peu te chault quil aduienne de moy. Non assis facio, nihili, flocci pendo istos nebulones, le nestime rien ces lanterniers. Aequi boniq; facio, æqui boniq; consulo, & boni consulo, le prends en gre.

Præterea ex actiuis uerba accusandi, damnandi, absoluendi, monendi, & consimilia, præter accusatiuum adsciscunt sibi genitiuum uel ablatiuum significantem crimen aut pœnam.

Qui alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet, Qui accuse ung aultre de deshonneur, se doit bien regarder. Arguo te solœci, uel solœco, le te reprends dincongruite. Ne quenquam peccati temere dannes, Ne condemne aulcun follement de faulte, ou davoir failli.

Magna summae damnatus fuit, aut magna summa, Il a este condamné à une grand somme. Reuinam te mendacij, seu mendacio, le te conuaincray de mensonge.

Insimulat herum auaritie, il accuse son maistre dauarice.

Absolui illum iniuriarum. Absolui illum iniuria.

Admoneo te errati, le te aduise de ta faulte.

Cōmoneo te promisi. Omne tēpus nos admonet C H R I S T I.

Excipiuntur alter, uter, uterq; ambo: construuntur enim hic duntaxat in ablatiuo. Vtro accusatus es, mendacij, an periurijs, an utroq; Responde, neutro, aut altero, aut ambobus.

Atq; ex neutrī satago assumit genitiū rerū.

Vt, Hic satagit rerum suarum, Cestuy icy pense & est sanguineux en ses affaires.

Quædam genitiuum recipiunt aut ablatiū, in eundem sensum.

Vt, E geo

Vt, Egeo tui, egeo pecunia. Careo tui, & careo libris.

Memini, construitur cum genitio: ut, memini huius rei. Cum accusatio: ut, memini hanc rem, id est, recordor. Cum ablato: accidente præpositione de: ut, non meminit de hac re, id est, mentionem non fecit: quo sensu dicitur etiam, non meminit huius rei. Construitur præterea cum infinitio: ut, non memini legere.

Tum ex deponentibus Misereor, Recordor,
Obliuiscor genitiuum requirunt. vt, Miserere mei
Deus, Recordare superioris uitæ, Obliuiscere malorum.

Ad hæc interest, refert, & est, pertinentia ad officium uel utilitatem, seu impersonalia sint actiuae uocis, seu personalia, quosuis genitiuos admittunt: præter illos quinque pronominum primitiiorum passiuè significantes, mei, tui, sui, nostri, uestrí: uice quorum interest, & refert, assumunt ablatiios possessorum foemini generis, mea, tua, sua, nostra, uestra, quibus additur ablatius cuius. Est uero accipit nominatiuos generis neutri, meum, tuum, suum, nostrum, uestrum. Interest omnium recte agere, Il appartient à chascun de bien faire.

Doctoris est præcipere, ex discipuli obtemperare, Il appartient au maître de donner doctrine, & au disciple obeir.

Magni referebat te consilijs eius interesse, Il estoit fort bon que tu fusse present a son conseil.

Aut nostra aut amicorum interest scire, Ou pour nous, ou pour nous amis il est expedient de scauoir. Quid tua id refert? Ineptū

G 2 nimis

nimir est, Quid habes tu ad faciendum?

Non est meum contra autoritatem preceptoris dicere, Il ne pas
a moy de dire contre lautorite du regent.

Cuius refert doceri, eius est idoneum magistrum diligere.

Dicimus etiā, Magni mea intererat. Mea nihil refert: dum po-
tior modo, Il ne men chault, mais que ien iouyſſe, mais que ie
laye.

Itē in prima & secunda declinatione, numero
singulari, loci minoris proprium nomē, in quo
esse, aut agi aliquid dicitur, cum omni uerbo
absolute construi potest in genituo.

Vixit Romæ, Egit Lugduni, Lutetiae florent bona literæ.

In tertia uero declinatione, aut plurali tantū
numero, in ablatiuo.

Ut, Militauit Carthagine, Claruit Athenis.

Etiam appellatiua hæc ponuntur in genituo.

Iacet humi. Domi, belliq; uiximus. Domi nostræ cœnauit: non
autem, domi pulchre, sed in domo pulchra.

Cætera appellatiua, aut propria maiorum lo-
corum ponuntur in ablatiuo cum præpositione.

Ut, Commorabar in suburbano, Dixi horarias in templo.
Minora loca, sunt urbes seu oppida, castella, pagi seu uici.
Maiora, regiones, prouincia, insulae.

DE DATIVO.

Quæ uerba exigunt datiuum?

Cuiuscunque generis uerbum habere potest
etiam præter alios casus datiuum significantem
personam siue rem, in cuius gratiam, uel hono-
rem, uel commodum, uel horum contrarium
actio

actio uerbi cedit. vt, Ne quicquam sapit, qui sibi non sapit, Pour neant est sage, qui nest sage pour soy.

Mibi istic nec feritur, nec metitur, Ie ne fais icy aucunement de mon proufit. Omnia tibi faciam, & obsequar, que uoles, Ie feray tout ce que tu uouldras.

Si quid peccat, mihi peccat, Sil fait faulte, il a fait a mon dommage. Serua tibi, non, pro te. Cui uiuise id est, in cuius gratiam uel honorem?

Viuit deo, Il est tout a dieu, Il est tout de dieu, Il ne fait rien que pour luy, Il est tout pour luy, cest a dire pour dieu.

Atq; hoc est, quod dicunt uerbum acquisitive ponit.

Quid mihi succenses, seu irasceris? De quo es tu marri contre moy? Semper nubi reclamas, & obstreps, Tu es tousiours contre moy. Item contingit, accidit, euenit, usu uenit, obtigit, uacat, congruit, cefit, cecidit, obuenit, & uertit. Atq; huc postrema ferè cum aduerbio bene aut male, ut, bene cefit tibi, &c.

DE ACCVSATIVO.

Quæ uerba exigunt accusatiuum?

Omne uerbum actiuum eius naturæ est, ut à nominatiuo personæ agentis feratur in accusatiuum personæ patientis.

Vt, Non abigo, non exigo te, Ie ne te chasse point.
Non exclusi te foras, Ie ne tay point fermé dehors.

Tu refers nubi patrem, Tu me ressemble ton pere.

Appendi lardum meum, Iay poise mon lard.

Pendit uiginti libras, Il poise uingt liures.

Pisces istos pulchri macerato, Detrempe bien ces poisssons.

Curris bouem trahit, Gallicum prouerbium est, La charrue ua deuant les boeufs.

Sequamur C H R I S T V M. Amplectamur Euangelium.

Quid uocas personam agentem? Rem quæ agit id quod uere

G 3 bum

verbū significat.

Quid patientem? Rem quæ in se illud agi sustinet, id est, quæ illam actionem recipit. Ut quum dico, ignis urit lignum, ignis quantū hic attinet, est persona agens, quia est res, quæ id agit, quod uerbum significat: lignum, est persona patiens, sic enim loquuntur Grammatici, quia est res, quæ in se recipit id, quod ignis agit. Et huiusmodi uocatur persona constructionis. Nam sermonis persona ea est, de qua supra in Pronomine egimus.

Actiua sunt, quæcunq; ex omni genere actionem significant. Atque ex his sunt, quæ præter accusatiuum personæ patientis, adsciscunt sibi etiam alterum accusatiuum rei.

Vt, docui te honesta.	Si te ueritatem exigant, quid dis-
Erudit; te bonas literas.	ces;
Pacem te poscimus omnes.	Precor te ueniam. Percontor te
Hoc te uehementer rogo.	unum. Hortor te uirtutem.

Sunt quæ posteriorem accusatiuum mutant ablatiuo sine præpositione. Vt, Induo te uestem, & induo te ueste. Erudio te literas, & literis.

Quædam cum præpositione, ut oro, quæro, flagito, rogo, interrog; posco, postulo, precor, sciscitor, percontor hoc abs te.

Porrò quinque uerba impersonalia actiue uocis, pœnitet, tædet, miseret, pudet, & piget à fronte postulant accusatiuum, & à tergo genitiuum uel infinitiuum.

Vt, Pœnitet nos huius rei. Cuius? Nempe, te non adfuisse. Neminem miseret mei, Aulcun na pitie de moy.

DE

DE ABLATIVO.

Quæ verba exigunt ablatiuum?

Passiva omnia exigunt ante se nominatiuum personæ patientis, & post se ablatiuū cum præpositione à, uel ab, personę agentis, aut nōnunquam datiuum ablatiuī loco.

Vt, Deseror ab amicis. Superor ab æqualibus. Honesta bonis uiris, non occulta queruntur, id est, à bonis uiris. Sunt mihi reperi capreoli, id est, à me. Post passiva participia frequentior datum quam ablatiuus, dilectus deo, nulli cognitus, frequentius, quam à deo dilectus, à nullo cognitus, &c.

Hoc fit à Deo. Væneo ab hoste. Supellex ista à nemine licuit. Vapulauit à præceptore. Oscular à matre.

Passiva, id est, quæ agi in se aliquid significant.

Inter actiuum autem in o, & eius passiuum in or, ita conuenit, ut ex actiuī nominatiuo fiat passiuī ablatiuus cum præpositione à uel ab; & ex accusatiuo illius fiat huius nominatiuuus: Hoc est, ut eadem persona sit agens in passiuo, quæ est in actiuo; & eadem utrobique patiens. Casus autem qui ab actiuo exiguntur, supra nominatiuum & accusatiuum, non mutantur, sed manent in passiuo.

Vt, Doceo te grammati-
cen. Tu doceris à me grammatica-
cen. Imbuo te bonis moribus, Tu imbuieris à me bonis
moribus.

Sunt ne quibus accusatiuuus, aut ablatiuus in eundem sensum
addi potest;

Tempus quantum, aut quādiu, quamdudum,
quampridem, in accusatiuo seu ablatiuo : Tem-
pus quādo, aut quo, aut quāto, pro intra quātū,
in ablatiuo tantū cuiq; uerbo succedere potest.

Vt, Totos tres annos uersatus sum in dialecticis, aut tribus
annis. Professus est triennium, & triennio: decem menses, &
decem mensibus, Il a regentē trois ans, &c. Iam seculum uideor
te non uidisse, il me semble quil ya cent ans que ie ne tay ueu.
Quandiu egistii Lutetiae? Annū cum dimidiato, hyemem totam,
uel anno, &c. Quandudum uenisti? Ab hinc horam.

Quampridem conscendiū nauem? Quampridem mortui sunt
tibi pater & mater? Ab hinc octo dies uel octo diebus.

Quām mox cocta est coena? Dicy a combien est prest le soupper?
Iuxta regulam responderi potest, Ab hinc semihoram, Dicy a de-
me heure. Quando dabimus illi operam? id est, quando illum
audiemus? Hora prima pomeridiana.

Sesquianno postquam Parisios uenit, magistri titulo decoratus
est, Vng an & demi apres quil est uenu a Paris, il a este faict
maistre. Paucis antē diebus quam ad te scriberem, frater no-
ster excessit ē uita. Quo tempore purgantur maria? Plenilunio.
Quanto tempore istud feceris? Triduo, quatriduo.

Quoto ab hinc die celebrabimus Hilaria? Dicy a combien de
iours ferons nous careisme entrant? Octauo ab hinc die.

Potest autem interuenire præpositio.

Vt, Ante duos annos rem hanc confeci, Il y a deux ans que
iay faict cecy. Post duos dies lenita est tempestas, Deux iours
apres le temps fut appaisé.

Ad quem diem profecturus est? Quel iour sen doibt il aller ou
partir? Ad diem prescriptum pecuniam ei numerabo, Ie luy
bailleray argent au iour dict.

In tempore ipso adueni, Ie suis uenu bien a point.

Per

Per hos totos dies nihil aliud, quam aut potauit, aut choreas duxit, Tous ces iours il na faict aultre chose que chopiner ou meuer les dances.

Item per postquam sic dicitur.

Mensis hic agitur iam septimus, postquam ad te uenit, Il ya desia sept mois quil est uenu uers uous.

Distantia item & spatium cum adiectiuis nominibus & uerbis in accusatiuo uel ablatiuo istidem construuntur.

Vt, Lugdunum abest hinc iter uel itinere octo dierum. Patet area quoquaversus pedes triginta, La court ha de largeur trente pieds de tous costes.

Non discedit latum unguem, seu transuersum digitum ab hoc precepto, Il ne passe pas ceste doctrine ou ceste regle du largedung ongle, ou du trauers dung doigt. Latis tres pedes mensas fecerunt. Nam spatum ferè per accusatiuum effertur.

Quibus uero addi solet tantum ablatiuus, atque is sine ulla præpositione.

Cum omni genere uerborum instrumentum quodus, Item causa efficiens, Item actionis modus, Itemq; materies, cōstrui solent in ablatiuo sine ulla præpositione.

Candefacies lintealixiuio, & insolatione, Tu blanchiras les linceieux par lexiue, & par les mettre au soleil.

Hoc absterge aqua, Nettie cecy avec de leau.

Tabescit moerore, Il seiche dennuy.

Liberatus sum opera tua. Barbarum est, medio tuo.

Gaudeo eius causa, Je suis ioyeulx pour lamour de luy.

Lachrymabat gaudio. Aequo animo feras aduersa.

Nollem tecto, nollem hospitio recipere furem, Je ne uouldroie

G 5 p 5 lo

pas loger ou haberger ung larron. Nullo pacto fieri potest.
 Exitu comparentur omnia. En la fin tout se trouuera.
 Explabo eius animum gaudio. Muta mihi scutatum solidis,
 Change moy ung escu a des soulz. Cambio barbarum est.
 Vtere libro meo, quandiu uoles, Sers toy de mon liure tant
 que tu uouldras.

Et uerba quidem quæ motum ad aliquem locum quoquo pacto significat, proprij nominis loci minoris, & horum appellatiuorum rus, & domus, accusatiuum flagitat absq; præpositione.

Vt, Eo Lugdunum. Sal aduehitur Condrieum. Hoc perlatum est Auenionem. Aufer istud domum. Rus hunc abigam.

Aliorum uero appellatiuorum, aut propriorum maiorum locorum accusatiuum etiam recipiunt, sed non sine præpositione. Vt, Confero me in Franciam. Comportantur in forum. Nauigat in Siciliam.

Sed quæ motum per locum, aut de loco significant, proprij nominis loci minoris, & appellatiuorum rus & domus, ablatiuum etiam sine prepositione postulant.

Vt, Transiui Gratianopoli. Venio Lutetia. Profecti sunt hi Auenione. Profectus est, mouit Turnone, Il est parti de Tournon. Venit rure. Egreditur domo.

Aliorū autē appellatiuorū aut priorū nominum maiorum locorum ablatiuum etiam recipiunt, sed accidente præpositione, utiq; quæ significant de loco; nam quæ per locū significat, accusatiuum intermedia præpositione flagitant.

Vt,

Vt, Eum abduxì è ganeo, Ie lay tire dung cabaret. Ab Italia nihil aduehitur librorum. Ex ædibus nostris modò prodijt. Per Siciliam tendebat in Latium. Transit per templum, per aream, &c.

At uerò sum, es, est, quotuplicem cōstructiōnem habet: Quintuplicem: Primo construitur cum genitiuo possisiue.

Vt, Hoc pecus est Melibœi. Possesiue: id est, cum genitiuus ille possidentis personam exhibet.

Secundo construitur cum datiuo acquisitiue, & cum per uerbum habeo interpretatur.

Vt, Ne mihi Suffenus essē, Affin que ie ne fuisse ung fol uanteur, & glorieux.

Ne nulli sis amicus, neq; multis, Entretiēs peu & de bons amis. Est mihi liber, id est, habeo librum. Et, Non est salus homini, id est, homo non habet salutem.

Affumit identidem alterū datiuum accipientium (ut uolunt) pro accusatiuo cum præpositione ad, uel in,

Vt, Fuiſti mihi præſidio. Fuiſti mihi auxilio. Negotium meum non est tibi curæ, Tu ne tiens compte de mon affaire.

Hoc tibi erit uſui, Cecy ſera a ton prouſit.

Erat alicui rei, il estoit bon a quelque chose.

Eares tibi est lucro, honori, infamiae, ignominiae, dedecori, ornameſto, indicio, argumento, documēto, exemplo, id est, in lucrum, honorem, &c.

Nec in uerbum Sum, es, est, modò: sed in alia quoque non pauca uerba huiusmodi duplices datiuī cadunt appositissime.

Vt,

Vt, Relinquo tibi pignori ueste, Ie te laisse ma robe en gaige.
 Do tibi pignori libros, Ie te baille en gaige mes liures.
 Misit mihi caseum dono. Muneri accepi à patruo thoracē undu-
 latum, Iay eu en don de mon oncle ung pourpoint de camelot.
 Id sibi habet studio. Id sibi laudi putat.
 Do tibi uitio. Verto tibi uitio, id est, uitupero.
 Habes me despectui, despiciatui, frustratui.
 Habent omnia sophiste questioni. Datur nuptui virgo.
 Canit receptui. Il sonne a la retraicté, ou il fait fin.
 Item, natus est opprobrio, laudi, ludibrio, gratijs, misis, &c.

Tertio, Sum, es, est, assumit accusatiuum cum
 præpositione.

Vt, Non fuit is apud te. Facultates meæ sunt penes tutorē,
 Mes biens sont entre les mains et en la puissance de mō tuteur.

Quarto, Siquid ex his quæ sunt animi aut cor-
 poris, cuiusdam per adiectiuum laudis aut uitu-
 periū tribuimus, hic uerbum Sum, es, est, abla-
 tiuum habet, aut etiam genitiuum.

Vt, Non ita sum acri ingenio & acris ingenij: Tu es obtusi
 capitis, & obtuso capite.

Quinto, iungitur ablatiuo interueniente præ-
 positione. Vt, Non sum in culpa, Ie nen peuls mais.
 Non sum in causa, Ie nen suis pas en cause.

Præterea, Sum es, est, plerunq; intelligendum
 est in oratione; Vt, Gloria tibi domine.

IMPERSONALIA PASSI VAE VOCIS.

Quid impersonalia passiæ uocis, quam constructionem hæc
 etiam habent?

Imper

Impersonalia passiuæ uocis cum significant actionem cum quadam generalitate, nullo indigent anteriore casu: quanquam generalitatis illius restringendæ gratia, eis aliquando præponitur ablatiuus cum præpositione à, uel ab. Post se autem à neutrīs quidem acquisitiuis profecta, datiuum assūmunt.

Vt, Seruitur tyrannis, Benefit multis à principe.

Alia non habent casum, nisi quem suppeditat præpositio.

Vt, Itur in antiquam syluam, Luditur de tuo corio, Viuitur in diem.

I N F I N I T I V A P E R S O N A L I V M.

Infinitiورum autem constructio quæ?

Infinitiuia uerborum personalium, quū ante se casum habent, duntaxat habent accusatiuum: post se uero casus suorum uerborum.

Vt, Hæc cne flagitia facere te: hæc te admittere indigna generare nostro?

Excipitur infinitiuum esse: nam hoc casum post se habet simile ei, qui ipsum continuo precepedit, etiam si is aliunde pendeat.

Vt, Ego precor esse tuus. C H R I S T V S dedit omnibus esse beatis. Apparet hunc esse seruum domini pauperis.

Latine tamen dicitur, Expedit uobis bonos esse, ex tibi licet esse fortunatissimum.

Quid aliorū uerborum itē similes casus annextentiū, hoc est, obtinentiū uim substantiū uerbi infini-

bī, infinitiua, non etiam excipiuntur? Non opī-
nor; ferē enim ad hunc modum construuntur;
Non possum resistere solus. Spero uideri tibi
amicus, Gaudeo illum haberi doctum.

INFINITIVA IMPER-
SONALIVM.

Porrò impersonalium infinitiua, quid? Hæc
constructione à thematis non differunt.

Vt, *Quis non uidet moris esse, præferri uitiosa rectis?* Scit il-
lum pœnitere peccati.

Iam uerò in summa, à quot partibus orationis exiguntur infi-
nitiu? Duabus. A' quibus? Nominé, & Verbo.

Nomine: ut, Audax impingere colaphum, *Qui est audacieulx à
donner ung soufflet.* Timidus uapulare, &c.

Ité, Facile est iugulare mortuū, Il est aisē tuer ung homme mort.
Operæ pretium est audire eorum stultitiam, Cest ung passé
temps douyr parler de leur sotise.

A' uerbo actiuo: ut, Cupio illum prouchi, Ie desire quil soit
auancé. Cogito ab eo inire gratiam, Ie pense dentrer en sa
grace. Negat sic esse, Il diit quil nest pas ainsi.

A' paſſiuo: ut, Creditur fecisse illos uersus. Nō uideris nūhi re-
ste intelligere.

A' neutro: Quid cessas intrò irrumpere? Quattendés uous
de uous fourrer la dedans? Quid cessatis eum adloqui?
Pergis esse Demea, Tu continues estre ung terrible homme, ou
ung chagrineulx.

A' deponenti: ut, Molitur oppugnare. Inficiar me fecisse.
Reor illum bene tibi uelle. Iandudu aliquid ruri agere arbitror.

Ab impersonalibus: Non uacat audire. Coepit non conuenie-
re inter Christianos. Perueniri ad summam, nisi ex principijs,
non potest.

Gerun

GERVNDIA ET SUPINA.

Gerundia seu participialia uerba, & supina quem præ se casum, quem post se exigunt?

Gerundia & supina ante se nullum prorsus exigunt casum, post se autem quæ actiuam significationem habent, eosdem casus admittunt, quos habent uerba, à quibus descendunt.

Vt, Venio ad spectandum ludos. Eo seruitum tibi.

Quæ uero passiuam significationem præferunt, respununt omnem casum.

Vt, Vrit uidendo foemina, id est, dum uidetur. Turpe dictu, id est, ut dicatur.

Nam posteriora supina in uero semper significat passiuum: eoq; omni exigentia carent.

Gerundia quot casibus uariantur? Quinq;. Nominatiuo: ut, Petendum est pacem ab rege.

Genitiuo: ut, Certus eundi.

Datiuo: ut, Non sum tibi soluendo.

Accusatiuo: ut, Inter coenandum.

Ablatiuo: ut, In tribuendo suum cuiq;.

Cui debetur gerundium nominatiui casus? Verbo substantiuo acquisitiue, & resoluitur in opus est, seu oportet, & infinitiuum sui uerbi.

Vt, Iterandum est ista, id est, opus est, seu oportet iterare.

Quibus adhæret gerundia in di, genitiui casus? Certis quibusdam nominibus substantiuis.

Vt, Hoc ego ad te nō tam cognoscendi quam emendandi causa transmisi. Occasio scribendi. Non est nunc narrandi locus.

Item paucis adiectiuis,

Vt, cer

Vt, certus eundi, gnarus bellandi, cupidus uisendi te.

Quibus iungunt gerundia in do, datiuui casus?
Hæc sunt admodum pauca, & ad hunc modum
ferè habent.

Tibi soluendo non sum, Ie ne suis pas suffisant a uous paier.
Cum est inficiando accusatori reus, Quant le defendant ou ce=

luy qui est accusé peult nier a l'accusateur.

Mala hæc nondum comedendo matura sunt. Ces pommes ne
sont pas encores bonnes a menger.

A' quibus pendent gerundia in dum accu=

satiui casus? Ab his præpositionibus, ad, inter,

ante, ob.

Vt, Ad dicendum locus ornatissimus est uisus.

Inter legendum uenit in mentem mihi, quod de lemuribus in=

audieram, En lisant, ou ainsi que ie lissoie, il mest uenu en mea

moire des esperits desquelz iauoie ouy parler.

Quibus addunt gerundia in do, ablatiuui casus?

Quibus seruiunt præpositiones, in, de, è, uel ex,
à, uel ab, cum pro.

Vt, Huius interfector si esset in confitendo, apud Ciceronem.

Cogitabat de redeundo in patriam.

E uel ex defendendo, quam ex accusando uberior gloria com=

paratur. Verbum dictum est à uerberando.

Deterres eum à discendo, Tu le destournes d'apprendre.

Ratio rectè scribendi cum loquendo coniuncta dicitur.

Pro uapulando quid pretij auferam? Que gaigneray ie pour
estre batu.

Mutantur gerundia in nominâ adiectiva,
qua gerundiua Grammatici uocant, idz ad
orna

ornatum.

Vt, Non est tempus imperandi pecuniam, uenustius imperande pecunie. Cōplures uineas oportet esse ad præbendum tantos reditus uini, & ad tantos uini reditus præbendos, Il fauldroit quil y eust plusieurs uignes pour telle rente de uin.

In accipiendo beneficium, & in accipiendo beneficio tenetur quis agere gratias: tenetur, est tenu.

Supina in um, quibus iunguntur? Verbis aut participijs uel apertum uel latenter motum significantibus.

Vt, Cur te is perditus? Eo quæ situ Petru. Mitto emptu panem. Datur illa hodie Pamphilo nuptum. Venudantur libri à bibliopola. Admissus est spectatum.

Supina in u, quibus? Certis qbusdā noībus.

Vt, Res digna memoratu. Optimum factu reor, le pense quil sera bien fait. Iucundum uisu.

PARTICIPII CONSTRVCTIO.

QVæ est participiorū natura? Vt posteriorū suorum uerborū constructionē imitentur.

Vt, Amans uirtutem, amatus literas, amatus à preceptore, amandus à te, & tibi. Volens fugere. Abiens pransum.

REGVLA GENERALIS.

vbi significatio est eadem, ibi eandem oportet esse ex constructionem.

ABLATIVI CONSEQUENTIAE.

Francisco primo Gallos regente: unde pendet hi ablatiu? Nō aliundè. Quomodo igitur construuntur? Nimirum absolute: & resoluuntur per cum, si, dum, postquam.

H

Vt,

Vt, Animante tuba galeatum serò duelli Pœnitet: id est, cum, uel si, uel dum, uel postquam animat tuba.

Semper'ne oportet alterum illorū esse à participio: Etiam,

Atqui dixit Cicero pro Milone, Quinimo nondum libera ciuitate, tamen populi Romani comitijs liberatus est. Hic neuter ablatiuorum est à participio. Respondeo, In id genus orationibus subaudiri ablatium ente, ut sit sensus, Ciuitate ente libera. Francisco rege, id est, ente rege: hoc est, cum nondum esset libera ciuitas, & cum Franciscus esset rex.

Cur dicūtur ablatiuī consequentiæ? Quia eis designatur consequentia quædam.

Vt, Orto sole dies est, id est, dū sol ortus est, sequitur, ut sit dies.

Potest'ne solus ablatiuus participij aliquando ita poni absolute? Præteriti quidem temporis, & generis neutri.

Vt, dicto de participio, dicendum est de prepositione, id est, postquam dictum est. Cuiusmodi participium eleganter etiam in uicem succedit infiniti: ut, Opus est facto, id est, facere. Curabo adductum, id est, adducere. Quomodo dicitur Latinè, Il doit uenir, Il doit lire? Venturus est, Lecturus est. Item hoc, Il nous le fault prier? Orandus est nobis. Cela te fault faire, Id tibi faciendum est.

CONSTRUCTIONE PRAEPOSITIONIS.

Quot casus exigit præpositio: Duos, Quos? Accusatium & ablatiuum. Quæ præpositiones exigunt accusatiuum? Ad, aduersus, &c, Quæ ablatiuum? A, ab, &c. Quæ utrumque sibi

fibi uendicāt: In, sub, super, & subter. Habent' ne
semper hos casus præpositiones: Habent, dun=taxat extra compositionem; alioqui degenerant
in aduerbia; ut, præceptor est infrā; propè est do minus: iace extrā. Quis delectus, & que obserua-
tio est in præpositionibus, quæ exigunt accusa-
tiuum: Discere exemplis sequentibus.

Primum, ne dixeris, Iuit apud uos: sed, Iuit ad uos, Il est alle Ad.
chéz uous. Nam ad significat ad locum, et ad personam, siue
rem quamlibet. Apud significat in loco, uel in persona, nec se= Apud.
quitur uerba motus.

Vt, Pernoëtaui apud te, Iay couché chés toy. Apud templū illum
conueni, id est, in templo. Il nest pas uers Pierre, Non est apud
Petrum. Et differt à penes. Nam penes significat in manu siue in Penes.
potestate et domino esse, quod non significat apud. Tout ce
que iay est entre ses mains, et en sa puissance, ou il est saisi de
tout ce que iay, Omnia mea sunt penes illum.

Aduersus et aduersum, id est, cōtra. Ne Hercules quidem ad-
uersus duos. Si recte facis, aduersus ingenium tuum facis, Si tu
fais bien, tu le fais contre ta nature.

Cōtra stimulum calcem iactas, Tu regimbes cōtre les guillons.
Princeps erga populum clemens. Erga, enuers.

Cis Alpes, Deca les mons. Citra Sequanam, Deca la Seine. Cis
tra pontem, Deca le pont.

Accipitur pro sine: Citra lactantiam, Sans uentance.

Vltra opponitur citra. Vltra pontem, Dela le pont. Vltra
Sequanam, Dela la Seine. Trans mare, Dela la mer.

Circiter ad tempus refertur et ad numerum. Circiter Calen-
das Februarias, Enuiron le premier iour de Fevrier. Circiter
duo milia, Enuiron deux milles.

116 DE CONSTRUCTIONE

Circum. A lentour de murs sont les fosses, Circum muros sunt fossæ. Circa forum, Circa tres annos.

Intra, dedans. Intra fortunam debet quisq; manere suam.

Extra, dehors. Extra oleas, Hors les linutes.

Inter os & offam, Entre la uianne & la bouche beaucoup de choses peuuent aduenir.

Ob rem tam paruam, Pour une chose si petite.

Ob oculos mors erat, La mort estoit devant les yeulx.

Propter te casus sum, Iay este batu pour l'amer de toy.

Secus uiam, Pres du chemin.

Ante opponitur prepositioni post. Ante domum, ex post domum, non, retro. Pone ædem uirginis matris, Derriere le glise de nostre dame. Pone se, Derriere soy.

Supra, contraria eius quæ est infra. Supra omnes homines, Par dessus. Infra omnes homines, Dessous tous les hommes.

Cause dicas, Infra octo dies, aut infra annum, sed intra.

Iuxta Paulum, Selon saint Pol.

Secundum. En uous est mon esperance apres dieu, In te est spes mea secundum deum.

Versus postponitur suo casui. Portum uersus abimus.

Vsque etiam postponitur, præterim ordinatum cum altera præpositione: ut, Ad multam usque noctem. Sed ex præponitur: ut, Vsq; in flumen, & usq; somni tempus.

Quis delectus, quæ ue obseruatio est circa præpositiones, quæ auferēdi casum uolunt: A, consonantibus tantum præponitur.

Vt, Venio à Petro: ne dixeris, uenio de apud Petrum.

Ab, uocabilibus, & i, cōsonanti, & liquidis l, & r, ut ab Ioāne, ab Ioue, ab legibus, ab re, Sans cause.

Abs præponitur t, & q, ut abs te, abs quiuis homine.

Significant autem motum à loco.

Vt, A

Vt, A' Gymnasio eunt in uicum stramineum. Et motum à persona: ut, Venio à nobis, Ie uiens de chés nous. Redeo à matre, Deauers ma mere. Item personam agentem, ut doceor ab amicis.

Præterea accipiuntur pro postut, Non uidi eum à prandio, Ie ne lay pas ueu depuis disner. Ab eo tempore quid factum est? Depuis ce temps la qua il este fait? Et pro de. Il est chés uous, Est à uobis. Il est de la grange, Est à uilla.

Absq; id est, sinc. Absque te esset, ego illum haberem rectum ad ingenium bonum. Triuiale est, Si tu non essem, &c.

Sil ne fuisse, ieusse bien porueu a mon cas, Absq; eo esset, ego rei meæ satis prouidissim.

Ie suis fortuné en toutes aultres choses, si nestoit ceste icy, Fortunatus sum ceteris rebus, absq; una hac foret.

Cum bonis agas consuetudinem, Hante les bons.

Coram preceptor, Deuant le regent.

Migrat in aduerbiū, & significat, quod barbari dicunt, præsentialiter: ut, Cupio tecum agere coram.

Clam patre fecit, Il la fait sans le sceu de son pere.

Non clam me est, id est, non ignoro.

De, significat materiam: ut, Carmen est de bello Troiano, id est, cuius materia est bellum Troianum: ubi ineptè diceretur, à bello Troiano: nam à, nunquam significat materiam: quare non dicam magnanimus compositum est à magnus, & animus: sed ex, uel de: neq; à, ponitur usquam pro de.

Et tamen contrà de, ponitur pro à: ut, Audiui de te, id est, abs te. Emi de Petro, id est, à Petro. De, etiam significat propter: ut, Amat te de uirgine, de munere tuo, id est, propter.

E, & ex, etiam ad materiam referuntur: ut, Anulus ex auro. Iungitur autem è, consonantibus tantum: ut, È renibus laborat, Il a mal aux reins. Ad hunc modum, laborat è capite, è pectore.

Ex, & uocalibus, & consonantibus: ut, Ex usu tuo, meo, suo, nostro, id est, ad utilitatem tuam, meam, &c.

Ita, è re tua, sua, illius, et è dignitate uestra, &c.

Viuo ex sententia, le uis a mon plaisir, ou a ma fantaisie. Selon mon cuer, Ex animi sententia. Significat etiā post. Ex illo non adiuu patrum. Barbarorum infantissimi hic usurpant deposit, uel extunc. Ie ne le uis depuis, Ex eo, siue ex illo eum non uidi. Combien y a il de iours que tu es uenu? Quotus dies est, ex quo uenisti? siue, Quotus dies est postquam uenisti?

Pro te hoc non facerem, id est, tua causa.

Significat etiam ante: ut, Quidam pro foribus te conuentum exceptit, Quelcun deuant la porte ueult parler a uous.

Infinitius ponitur pro nominatiuo, id est, loco nominatiui.

Præ oculis, id est, ante oculos: Et, Supina nullū præ se casum uolunt. Præ se fert fiduciam, Il se monstre assuré. Præ te fers magna grauitatem, Tu monstres une grande grauite.

De force de paour il nose parler, Præ metu loqui non audet.

Præ nequitia, præ luxuria, præ amore.

Præ studio literarum dormire non potest, De force de leſtude et affection quil ha aux lettres, il ne peult dormir. Præ te alios nihil facis, Tu nestimes riens les autres au pris de toy. Præ manu nihil tibi dabo, le te donneray riens deuant la main.

Tenus postponitur semper suo casui. Capulo tenus, Iusques au manche. Mento tenus, Iusques au menton.

Construitur etiam cum genitiuo plurali nominis significantis res genuinas, aut singularem numerum desiderantis: ut, Aurium tenus, nuptiarum tenus.

Quis delectus, & obſeruatio est in ijs, que nūc accusatiuo, nunc ablatiuo gaudent?

Nam in, ubi est motus ad rem siue locum, item ubi diuisio aut mutatio in aliquid significatur, accusatiuo iungitur.

Vt, Hæc uia fert in urbem, Ce chemin ua a la uille. Cicero inuenitus est in Antonium. Commoda mihi librum in quatuor dies.

Ne dix

Ne dixeris, pro quatuor diebus.

Non peto nisi in unū diem. Alium famulū querito in hunc dient,
Cerches ung autre uarlet pour aujourdhuy.

Seruato aut emito perdicem in coenam, pour le soupper.

Ei dicas in aurem, Dis luy a loireille.

Redijt in gratiam cum socio, Il est retourné en grace avec son
compaignon. Scinditur incertum studia in contraria uulgas.

Erasmus phrasin Græcam feliciter uertit in Latinam.

Pro erga:ut, Multa in me contulisti beneficia.

Cum uero significatur in loco siue in re quippiam aut agi, aut
esse, In, ablatiuum adsciscit:ut, Nunquam uersatus es in schola
Parisienſis Prodeambulemus in basilica palatina, Pourmenons
nous parmy la salle du palais.

Sub, accusatiuum requirit cum motum ad rem, siue locum,
item quum paulò ante uel circa, aut etiam paulò post significat:ut,
Descenditur sub terram. Non cadunt hec sub oculos. Sub
horam prandij exercetur iuuentus commissionibus, seu concer-
tationibus literarijs. Vulgo dicitur, Fiunt quæſtiones paulò ante
prandium. Sub lucem exportant calathis, id est, circa lucem ad-
ueniente die. Sub rem diuinam examinantur prelecta, id est, pau-
lo post. Vbi autem nihil tale est, ablatiuo gaudet:ut, Pernoctauit
sub dio, Iay couché au descouert, ou a la lune. Recubas sub
tegmine fagi.

Super, opponitur prepositioni subter. Et ubi est motus ad rē
siue locum, iungitur accusatiuo:ut, Super Garamantas & Indos
Proferet imperium. Vbi motus non est, accusatiuo & ablatiuo
indifferenter apponitur: ut, Poteris mecum requiescere super
fronde uiridi, & super frondem uiridem.
Significat & de, sed tum coniuncta est ablatiuo:ut, Multa super
Priamo rogitans, id est, de Priamo.

Subter, cuius una est significatio, eaq; contraria ei, que pro-
prie est super, sine delectu, alias accusatiuo cohæret, alias abla-

H 4 titio:

tiuo:ut, Subter aquas, aut subter aquis pulchrè urinatur, Il plonge gaillardement, ou il nage entre deux eaues.

CONSTR VCTIO ADVERBII.

CVm quot casibus construitur aduerbium?
Cum quinqz, nominatiuo, genitiuo, datiuo,
accusatiuo, & ablatiuo.

Quænam aduerbia construuntur cum nominatiuo & accusatiuo?

Aduerbia demonstrati, En improbitas, En quatuor aras. Ecce tibi status noster. Tibi datius est generalis. Ecce rem. En, exprobrandi tantum accusatiuum uult:ut, En astutias. En animum bonum:ironice.

Quænam construuntur cum genitiuo?

Primo aduerbia temporis : ut, Tunc temporis, alors. Interea loci, id est, temporis. Pridie eius dici, Le iour deuant. Postridie Resurrectionis, Le iour apres la Resurrection.

Construuntur etiam duo hæc posteriora cum accusatiuo. Ut, Pridie & postridie Calendas Februarij. Item cum particula quam, & sine casu : ut, Pridie quam patetur, C H R I S T V S comedit pascha cum discipulis, Le iour deuant que nostre Seigneur souffrist, &c. Et sine quam etiam. Venit ad me postridie clamitans, &c. Le iour apres il uint à moy criant.

Quæ sunt aduerbia temporis interrogatiua? Quando, quandiu, quandudum, quampridem, quam mox, quoties, quo usq;

Sunt & aliae percontandi formule, Quanto tempore, Quotum ab hinc, Ex quo, In quo, & Intra quod.

Quæ redunduntur quando? Heri, cras, pridie, postridie, peren die, apres le lendemain : nudius tertius, nudius quartus, &c. diu, noctu, interdiu, iam, nuper, aliquando, alias, olim, dudum, pridi tum,

tum, quum, statim, continuo, illico, antehac, posthac.

Quid elegantie est in aduerbio quum? Disces è sequentibus exemplis. Il y a deux ans, quil commence estre avec moy, Bien-
nium est, quum mecum esse coepit.

Il ny a pas long temps, que les dens luy sont tombees, Haud diu
est quum illi dentes exciderunt.

Il y a sept mois que personne na mis ceans le pied, Septem men-
ses sunt, quum in has ædes pedem nemo intro detulit.

Le temps uiendra, que tu ten repentiras, Aderit, quum te pœni-
tebit. Iay tousiours desire ce iour que tu eusses quelcun qui
tappellast pere, Hunc uidere semper optauit diem, cum ex te eset
aliquis, qui te appellaret patrem.

Si ullum unquam fuit tempus, quum tibi gratum fecerim: quæfo-
te, hanc mihi dato ueniam, Fais moy ceste grace.

Il y a trois iours quil na faict que dormir, Tertius hic dies est,
quum interea nihil aliud quam dormitauit.

Quæ respondentur ad quandiu? Tantisper, paulisper, pa-
rumper, semper. Cae dicas, Da mihi parumper uini, sed parum:
dicas autem, Mane parumper, & resiste paulisper, Arreste toy
ung peu.

Quæ respondentur ad quam mox? Statim, citò, iam, nunc, &c.

Quæ respondentur ad quoties? Sæpe, raro, subinde, nunquam,
plerunque, cottidie, toties: item numeralia, semel, bis, ter, quater,
quinquies, sexies, & sic deinceps.

Quæ respondentur ad quousque? Hactenus, adhuc, in diem, in
horam, hucusq; &c.

Secundo cū genitiuo construunt aduerbia loci.

Vt, vbi terrarum eses, ne suspicabar quidem. Vbius gen-
tiuum, quoquo terrarum, nusquam gentium. Quò miseric deue-
nimus? Eò impudentiae, cò temeritatis uentum est, id est, ad eam
impudentiam, temeritatem. Huccine rerum uenimus? id est, ad
has ne res? Eò loci redactus est status noscur.

H 3 Qæ

CHIOU

Quæ sunt quæstiuia aduerbia loci? Vbi, id est, in quo loco.
Vnde, id est, à quo loco. **Quò**, id est, ad quem locum. **Quà**, id est,
 per quem locum. **Quorsum**, id est, quem locum uersus.
Quousq;, id est, quem locum usq;

Quæ respondentur ad ubi? Hic, istuc, illuc, ibi, intus, foris, utro=biq; paſsim, nusquam, suprà, infrá, subtus.

Quæ respondentur ad unde? Hinc, istinc, illinc, inde, éminus,
 cominus, alicunde, undecunq;, superné, inferné.

Quæ respondentur ad quò? Huc, istuc, illuc, eò, illò, aliquò,
 quoquò, quocunq;, intrò, foras, peregrè, suprà, infrá.

Quæ respondentur ad quā? Hac, istac, illac, quaquà, quaquò,
 quaquauersus.

Quæ respondentur ad quorsum? Horsum, istorsum, illorsum,
 quoquouersus, sursum, deorsum.

Quæ redundunt ad quousq;? Hucusq;, istucusque, illucusque,
 eousque, aliquousq;.

Quis de his omnibus traditur canon?

Aduerbia localia seu quietis, seu motus significationē præferentia, uerbis aut participijs ad= duntur, quorum significatio ad eundē motū aut quietem pertineat: ut quum absit motus, díca= mus, fui, amauī, docuī illíc, &c. Si adsit motus, atq; is ad locū, dicamus, illuc ueni. Si per locum, hac iter facit; Si de loco, hinc proficiscuntur.

Tertio construuntur cum genitiuo aduerbia quantitatis. Satis uirium, parum animi.

Multum, paulum, paululum, dum aduerbia modō sint.

Abunde eruditioris. Affatim lignorum, Aforce bois.

Singulare est, minime gentium, pro nequaquam. Instar montis.

Instar mortis est hoc pati, Cest autant que mourir dédurer cecy.

Porro

Porro ut summam celeriter comprehendā, Sunt in aduerbijs,
quæ à quibus deriuantur, datiuum accipiunt: ut, Venit obuiam
illi:nā obuius illi dicitur. C anit similiter huic, sicut similis huic.

Comparatiua etiam, & superlatiua constru-
ctionem seruant nominum, unde profecta sunt.

Vt, Melius te dicit, id est, quām tu. Plus quingentis colaphis.
Maximè omnium, &c. Subseruit generalis regula, Vbi signifi-
catio est eadem, hic quoq; eadem conuenit esse constructionem.

De accusatiuo patuerunt exempla, Pridie Nonas, &c.

**C O N S T R U C T I O I N T E R-
E C T I O N I S.**

CVm quot casibus cohæret interiectio? Qua-
tuor: Nominatiuo enim, accusatiuo, & uo-
catiuo gaudent apponi O', Prō, & Heu.

Vt, O' magna uis ueritatis. Prō dolor. Heu dementia.

O' insignem impudentiam.

Aliquando tamen hic supprimitur O': ut, Miserrum me.

Prō Deum atq; hominum fidem.

Heu stirpem inuisam.

O' Pamphile saluc. Prō Deus immortalis. Heu socij.

Hei autem, & ueh datiuo; ut, hei mihi, ueh ti-
bi pharisæe.

**C O N S T R U C T I O C O N-
I V N C T I O N I S.**

Coniungūt similes quidem casus, & modos,
sed res tamen diuersas, coniunctiones copu-
liuæ, & disiunctiuæ, item uoculæ tam, quām,
nisi, præterquam, & ferè aduerbia similitudinis;
dum ne diuersum sit regimen.

Vt, Fregisti arcum, & calamos. Semper honos, nomenq;
tuum, laudesq; manebunt. Paupertas laudatur, & alget.
Amplectitur tum literas, tum iuritatem. Colit cum eruditos
omnes, tum in primis Budaeum. Hoc Petrus uel Ioannes fecit.
Seu Claudius, seu Henricus habet.

Vbi regimen est diuersum.
Interest mea, & Petri. Emi caroleo, & pluris.

Vtrius numeri oportet esse ita coniunctos ea
sus siue modos? Si copulativa est coiunctio, plu
ralis numeri.

Vt, Claudius, & Simon sunt aequales, Ego tuq; scribimus.
Si uero disiunctiva, singularis. Vt, Hoc Plato uel
Cicero tradit, Aut frater tuus, aut tute sublegisti.

Paradigmata de reliquis.

Tam doctus est, quam pater fuit. Ne dixeris, est tam doctus,
sicut tu, sed, quam tu, nec significat tantum sicut: sed, quantum.
Tam penè cecidi, quam tu. Nemo nisi stultus ita sentiret.
Avarus nulli rei preterquam pecuniae studet. Magnificus quasi
rex. Superbit tanquam leo, &c.

Quot sunt ordines coniunctionum? Tres. Qui? Praepositus,
Subiunctus, & Communis.

Quæ sunt coniunctiones praepositui ordinis? Et, ac, atq;, at,
ast, aut, neq;, nec, si, quin, quatinus, sin, seu, siue, nisi, ni.

Quæ sunt coiunctiones subiunctui ordinis? Que, ne, ue, qui=
dem, quoq;, autem, uero.

Quæ sunt communis? Ferè reliquæ, ut equidem, igitur, tamen,
ergo, &c.

F I N I S.

D I S T I C H O N.

Simplicium ratio prior: altera compositorum.

E membris corpus nōscitur omne suis.

MODVS EXA-
MINANDAE CON-
structionis in oratione, Ios-
anne Pellissone Con-
driensi autore,

IOANNES PELLISSO

CONDRIENSIS R. IN CHRI

sto P. ac D. Domino Claudio à Tur-

none, Viuariensi Episco-

po, S. P. D.

E LONGE fefellit quorundam persuasio, antistes amplissime, futurum, ut cum suauissimus nepos tuus Lutetie nubi curandus effet, nullam tamen in eo erudiendo operam sumerem: satis enim profecturum illum, dum frequens, et assiduus in scholis suis uersaretur. Quod nisi me ei preceptorem omnino præbuisset, bonaq; diei cuiusq; partem cum in cubiculo una necum retinuisse: periculum erat profecto, ne temporis, et rei iactura fieret: ita sibi, non pueris delegata docendi prouinciam gerunt quidam, præsentim qui extremis gymnasiorum classibus præficiuntur. Qua in re, quantum ab eiusmodi hominibus peccetur, non est quod palam faciam: neque enim tutum est, in qua sum naui, hanc ego ut perforem. Itaq; elegantiissimum nobilissimumq; puerum nepotem tuum semper hic, quoad eius fieri potuit, seorsum docui. Quo pacto, quaq; uia, è Rudimentis, quæ superiore anno ad utilitatem eius conscripsi, simul ex interrogatiunculis, quibus illum solitus sum exercere in Terentianis comedidi, ex epistolis Ciceronianis, coniectes licet. De re utraq; editus est libellus. Huc enim me pepulerunt amici, quod dicerent magno puerorum commodo id cesserum, si qui ex paru exercitatis præceptoribus, aut hanc docendi rationem sequerentur, aut exemplo meo adducti, meliorem excogitarent. Ut ut erit, certè et meam in te obseruantiam, et meum in nepotem tuū studium declarauerim. Nam è duobus illis libellis, alterum amplitudini tuae, alterum adulescētulo dicaui. Nec uero

me

me nominis tui magnitudo deterruit, quo minus sperarim fore, ut
boni consuleres, quicquid quoquo modo facerem nepotis tui
causa, quem tua pietas honesta conditione diligentiae mea credi-
dit. Quanobrem te exoratum uelim, ut quod mihi de tua huma-
nitate sum pollicitus, id quemadmodum antea in alijs semper, ita
nunc quoq; in hoc per te mihi liceat experiri. Interea precibus
& Deo & domino nostro I E S V C H R I S T O petam, ut
michi det adolescentulum ita instituere, ad suam ipsius laudem,
& sanctissimum animi tui uotum, ut qualem tu eum euadere cu-
pis, talem, id est, bonum & sapientem tibi reddere tandem pos-
sim. Bene uale præsul ornatisime. E Coqueretio apud Parisios,
v. Non. Octob. Ann. M. D. X X I X.

IOANNIS PEL

L I S S O N I S C O N D R I E N S I S D E modo examinandæ constructionis in oratione, Dialogus.

Interloquutores, Præceptor, & Discipulus.

P R A E C E P T O R.

I C mihi adolescentule, quis tibi enar-
ratur autor? D. M. Tull. Cicero. P.
In quo opere? D. In epistolis fami-
liaribus. P. Recita tibi pralecta. D.
Ego omni officio, ac potius pietate er-
ga te, cæteris satisfacio omnibus: mihi
ipse nunquam satisfacio. Tanta est enim
magnitudo tuorum erga me meritorum: ut quoniam tu nisi
perfecta re, de me non conquisti: Ego quia non idem in tua
causa

causa efficio, uitam mihi esse acerbam putem. P. Non pro-
gredaris ultrà? D. Nempe quòd híc putem esse periodum.

Periodus qd. P. Quid uocas periodum? D. Orationis continuationem
usque ad id, quo sensus concluditur. Id est, In lectione totam sen-
tentiam: seu maius, orationis uelut integrum quoddam corpus.
P. Græcum nomen est periodus? D. Scilicet. P. Quomo-
do interpretatur Latinè? D. Quintiliano autore, uel ambitus,
uel circunductus, uel continuatio, uel conclusio. P. Quir am-
bitus, uel circunductus? D. Quòd in orationis serie ea sit uo-
cum circuitio ac comprehensio, qua & impletur, & absolvitur
sententia. P. Quir autem conclusio? D. Quia non prius
est periodus, quam ad extremam clausulam peruentum est. P.

Eius species. Quid, periodi quot sunt partes? D. Duæ, colon & comma. Ex
his enim constat omnis periodus: siquidem ex commatis sunt
côla, ex colis periodi. P. Non his quoque Latina nomina da-
ta sunt? D. Prorsus. Illi membrum: huic incisum. P. Quid

Membrum. appellas membrum? D. Perfectam quidem orationem, sed cu-
miam tamen sensus adhuc pendeat, atque aliud quipiam sibi ad-
iungi postulet. P. Quid incisum? D. Membri partem,
Incisum. quæ ab eo integro absissa, per se nihil efficere posset. P.

Quænam ea est membra pars? D. Orationis partium structu-
ra, cui finitum deest uerbum: aut cui etiam si uerbum adest,
sensus tamen non conuiescit, sed ad membrum quasi metan-
properat, quemadmodum membrum ipsum ad periodum re-
ctâ tanquam sententia uerticem currit, quem ut pertigit, con-
quiescit: quo fit, ut si quid sequatur, alia sit oratio. P. Quid
ergo differunt colon & comma? D. Colon dictum est à cor-
pore absissum integrum membrum. Comma quasi trunca pars
membrí à corpore amputata. Corpus autem orationis intelligi-
uolo. P. In omni colo, quid primum querendum est? D. Ver-
bum opinor. P. Næ hic scopus est. Conuenit enim ante omnia
in uerbum inspicere, quid sibi id uelit, & quid agat: an perficiat

ciat sensum, nec' ne: unde, quò feratur, id est, quid ante se, quid post se exigat: quur hunc potius, quam illum admittat casum: quur alicubi interueniat prepositio: quid ei faciat aduerbum: breuiter quo pacto quæque dictio cum eo constructa sit. Nam ex eo pendent omnia. P. Cæterum quo pacto hæc perspicias omnia: an pro arbitratu, & de animi tui sententia? D. Imò uero ex certo quodam Grammaticorum præscripto textum in ordinem scholasticum redigam: & quod inuolutum erit expli= cabo. P. Expecto quid dicas. D. Primum si erit uocatiuus, vulgaris cō ab eo incipiam. Hinc continuo ueniam ad nominativum, quod struendi ra= suppositum uerbi dicitant. Deinde uerbum ipsum capiam: cui tio. accedet, si quod aduerbum eius significationem declarabit. Tum casus omnes adiungam, quos uidero constructos cum eo à parte posteriore. Ut ad pauca redeam, Quæcumque dictio al= teram adjiciuerit, hanc ei præponam. Ita fiet, opinor, ut omnia mihi sint aperta. P. Rectè sentis. Verum non sunt alia, unde isto pacto sententiam ordiare? D. Sunt profecto, & quidem multa: Nempe aduerbia demonstrandi, hortandi, uocandi, re= spondendi, optandi: quædam temporis, ut cum, dum, quando, quandoquidem, &c. Item aduerbia interrogandi, negandi, eli= gendi, prohibendi, ordinis, similitudinis. Præterea interieclio= nes, & frè coniunctiones: ab his omnibus initium capiūt gram= maticus ordo. Precedunt etiam interrogativa, relativa, negati= ua, diuisum, & antecedens relativi, cuiuscunque casus fuerint. P. Quir nunc ordinem scholasticum, nunc grammaticum no= minas? D. Scholasticum dico, quòd in scholis protritus fit: grammaticum, quòd iuxta canones grammaticos constituantur. neque is est, quo teximus orationem, certe quum ipsi elegan= ter aut loquimur, aut scribimus: tunc enim tale nihil obserua= mus. Nam quomodo loqui sunt ueteres Latini, alia ratione non habita, loqui studemus. Sed est resolutio quædam textorum, qua docendi gratia in autoribus enarrandis utimur.

P. Agedum ergo, in hac periodo, colla quo sunt? D. Sex. P.
 Cedò quæ? D. Ego omni officio, ac potius pietate erga te, cæteris satisfacio omnibus: primum colon est. Mibi ipse nunquam satisfacio: secundum. Tanta enim magnitudo est tuorum erga me meritorum: tertium. Ut quoniam non nisi perfecta re de me non conquiesti: quartum. Quia non idem in tua causa efficio: quintum colon est. Vitam mihi esse acerbam putem: sextum, in quo est periodus et clausula, id est, totius sententiae conclusio. P.
 Quot in eadem sunt commata? D. Tria. P. Fac uideam.
 D. Nam in primo membro sunt duo. Prius est, Ego omni officio. Alterum est, Ac potius pietate erga te. Tertium est in membro illo, Quoniam tu nisi perfecta re de me non conquiesti. Nisi perfecta re, comma est seu incisum. P. Quæ sunt in his omnibus necessariò animaduertenda? D. Ea ipsa quæ in constructione partium orationis requiruntur, couenientia, exigentia, delectus, ordo. P. Ordina ergo primum colon. D. Ego satisfacio omnibus cæteris omni officio, ac potius pietate erga te. P. Dic uerbum. D. Satisfacio. P.
 Quid significat satisfacere? D. Satisfacere generale est in præstando, efficiendoq; illud, quo quis contentus sit: uulgs Gallicum dicit contentare. P. Quodnam uerbum est? D. Personale. P. Finiti modi, an infiniti? D. Finiti. P. Cuius? D. Indicatiui. P. Quæ est eius exigentia? D. Exigit ante se nominativum personæ agentis eiusdem secum numeri et personæ, et post se datiuum personæ patientis, cum ablativo sine præpositione, si sensus exigit. P. Cur addis, si sensus exigit? D. Quia potest carere ablativo: ut, Hoc mihi non satisfacit, id est, non explet mihi animum. P. Quis est canon de nominatis ex rutiuo anteriore? D. Omne uerbum personale finiti modi exigit dimentis aut ante se, et c. P. Quis de datiuo posteriore? D. Omne uerbum toris. cuiusque generis habere potest etiam præter alios casus, et c. P. Quis autem canon de ablativo sine præpositiones? D. Cum omni

omni genere uerborum instrumentum quoduis, item causa efficiens, item actionis modus, &c. P. Ostende eius generis nominatum ante uerbum. D. Ego. P. Expressus ne est, an subauditus? D. Expressus est. P. Quir expressus, quum in uerbis primæ & secundæ personæ satis intelligatur nominatiuus? D. Quia in eo est emphasis. P. Quid est emphasis? D. Figura altiore præbens intellectum, quān quem uerba per se ipsa declarant. P. Hanc ergo monstra hic esse. D. Nam ita capio: O' Lentule, quān sint in te officiosi alij amici tui, non scribo: sed de me illud tibi affirmo, me amicum tibi tales esse, me in te ita officiosum esse, sic agnoscere, sic in memoria habere tua in me merita, ut dicant quidem omnes, eorum me nihil omittere, quæ amici gratia, eius quidem, cui plurimum debeas, par sit obire & prestare: sed tamen omnia cum faciam, & nihil intentatum tua causa relinquam, nūhi ipse uidetur nihil facere, adeo magni pendo, quæ tu mea causa fecisti. P. Ostende conuenientiam. D. Ego, est numeri singularis & primæ persona: satisfacio, item est numeri singularis & prime persona. P. Quid est conuenientia? D. Orationis partium inter se certus in aliquot accidentibus suis consensus. P. Quotuplex est conuenientia? D. Triplex. Nominatiui cum uerbo, Adiectiui cum substantiuo, & Relatiui cum antecedente. P. Ostende à posteriore datiuum. D. Cæteris omnibus. P. Cæteris, quomodo constructum est cum omnibus? D. Sanè in recta adiectiui cum substantiuo conuenientia: ut runq; enim est numeri pluralis, datiui casus, & masculini generis. P. Adiectiui cum substantiuo, atqui utrunq; est adiectiuum. D. Non inficior, si extra hanc orationem accipientur. Sed hic omnibus, uim obtinet substantiui à nominatiuo omnes, omnium, &c. P. Quid in hoc deputas elegans? D. Quod ipsum nouissimo sit loco positum: Præceptio namq; est elegans. Superlatiuus, negatiua nomina, nomine omnis, & quodlibet adiectiuu, quo magnificum quiddam

I 2 signi

significatur, post alia ut quum frequentissimè collocari solent.
 Paradigmata sunt, Non offertur dicendi materies amplissima.
 Qui suo iure cedere ultro uelit, reperias neminem. Quæ tu di-
 xisti, uera sunt omnia. Alexander ille Magnus. p. Cedò abla-
 tiuum sine præpositione. d. Omni officio : ac rursum hic ad-
 iectiuum congruè iunctum est substantiuo in eodem numero, ge-
 nere, & casu. p. Quid propriè est officium? d. Quod
 Officium quid. quisque efficere debet pro suæ conditione personæ, in quo ani-
 maduertere oportet, quid loco conueniat, quid tempori, quid
 rerum aut personarum dignitati : Gallicè, Le debuoir dung
 chascun:ut, In familiâ bene instituta, omnes in officio esse opor-
 tet, En une maison bien ordonnee fault que chascun face son
 debuoir. Vnde qui officium suum facit, is est, qui rectè facit.
 Nam officium dicitur quasi efficium ab efficiendo, quod uni-
 cique personæ congruit. Conuenit autem, ut quisque meren-
 tibus uel honorem exhibeat, uel opem ferat : quò factum est,
 ut officium beneficium dicatur sive obsequium, Honneur, plai-
 sir, service. Ut, Officij gratia deduximus eum, Nous lauons
 accompagné pour luy faire honneur. Item: Quandoquidem
 tuum in me officium nūbi exprobras, nullam tibi habeo gra-
 tiam, Puis que tu me reproches le plaisir que tu mas fault,
 ie ne ten scay point de gre. Et, Eius in te officia ei repen-
 dere non posses, Vous ne luy scauriés rendre les seruices quil
 Officiosus, uous ha fait. Hinc officiosus. Il ma tousiours fait tout plein
 de plaisirs & seruices, Semper in me officiosus fuit. Vnde &
 officiose aduerbium, quo sic licebit uti, Dis a ma mere que ie
 me recommande a elle, tant humblement que ie puis, Matri
 meæ salutem, quam potes officiosissime, nuntiato. Habes præ-
 ceptor de nomine officium, quæ dicenda putau. p. Probo.
 Cœu igitur dixeris seruitium, ad istum quidem sensum: signifi-
 cat nanq; hoc idem quod seruitus. Dic, Non functus es amici offi-
 cio, Non fecisti amici officium, Tu na pas fait ce que ung amy
 doibt

doibt faire. Nullum tuum erga me agnosco officium, Ie ne sa-
che point que tu mayes faict seruice. Quod in me contulisti of-
ficium? Quel seruice mas tu faict, ou quel plaisir? P. Ac, quo-
modo hic positum est? D. Inter duos ablativos, quos connectit.
P. Cedò quos? D. Officio & pietate. P. Quo canone eos
coniungit? D. Coniungunt similes quidem casus, & modos, sed
res tamen diuersas, &c. P. Cuius ordinis coniunctionum Ace
D. Praepositui. P. Quares? D. Quia postponi non potest.
P. Ac potius pietate, est ne hic figura quepiam? D. Est. P.
Quenam? D. Quam Rethores correctionem appellant,
quum id tollitur, quod primò dictum est, & pro eo reponitur,
quod magis idoneum uidetur. P. Ablatiuus pietate, unde pen-
det? D. A tergo uerbi satisfacio, eadem ratione qua ablatiuus
officio. P. Pietas quid propriè significat? D. Diuinum cul-
tum, siue obseruantiam quandam, & reuerentiam cum omni Pietas.
officio: primùm in deum, deinde in patriam, tum in parentes,
præterea in propinquos & sanguine coniuctos, postremò in
eos omnicis, à quibus magnis affecti beneficijs simus. Græcis est,
εὐσέβεια, & εὐσέβης, quod est pietatem colo, οὐσέβης, colo, uene-
ror, &c. Gallis uernacula lingua, Lhonneur & reuerence, lo-
beissance & seruice que nous debuons a dieu premierement,
apres la charite & amour que nous debuons auoir enuers no-
stre pais, a nos pere & mere, a tous nos superieurs, a ceulx qui
sont de nostre lignage, qui sont nos parens, a tous ceulx qui
nous ont faict de grands biens. En somme, lamour singuliere
& affection que nous auons a quelcun qui nest en rien inferieur
a nous. Pietas enim significat etiam singularem amorem: &
plus est longè quam officium. P. Ut dicas Latinè, Cest ung
homme tresdeuot a dieu? D. Vir est summa in deum pietate.
In deum admodum pius. Homo pietatis in deum non uulgaris,
egregie, eximie. P. Deuotus ergo & deuotio hic non usur-
pas? D. Quippe que barbara sint in eo significatu. P. Dic
I 3 etiam

etiam Latinè, Il ha bien aimé son pere & sa mere, & les ha bien serui. D. Pius fuit in parentes. P. Significat ne etiam pietas, quod Gallicè dicitur, pitie? D. Actiuè fortasse, pauciue non uidetur. P. Quomodo actiuë? D. Ut, Non secus in me pius fuit, quam pater in filios, id est, ut exponit Perottus, misericors, benignus. Pauciue, Cest grand pitie de cest homme la. Non hic dicam, magna est eius hominis pietas, sed miseria: misera est illius hominis conditio, miser status. Cest pitie de ueoir ce la, Miseru est id spectare: res misera est, si id spectes. Il y a pitie en moy, Miser ego sum. Et ien ay pitie, Me miseret eius, illius: non autem, pietatem habeo. P. Iam tandem, quis autori deleetus in his fuit? D. Nimirum, ut officio potius diceret, quam obsequio. Nam officium magis nescio quomodo in eos quadrat, qui se ijs magnopere deuinctos esse fatentur, quorum gratia quippiam faciunt, aut præstant. Et pietate, in quo nomine plus multo ponderis est, quam si dixisset, aut amore, aut obseruancia, aut aliud quiduis eiusmodi. P. Erga, quod genus dictiōnis? D. Prepositio. P. Quid hic facit? D. Declarat non men pietate: sic enim est, pietate erga te, id est, quam ego habeo in te, si ita licet dicere. P. Illud te, cuius casus? D. Accusatiui. P. Quur potius accusatiui, quam ablatiui? D. Quia erga, flagitat accusatiuum, non ablatiuum. P. Quid significat erga? D. Gallicè, enuers quelcun: refertur enim ad personam, non ad rem. Et capitur ferè in bonam partem, nonnunquam etiam in malam. In bonam: ut, Pius erga parentes. In malam, Je nay rien mespris enuers nous, Nihil erga te sum commeritus, nihil erga te peccavi. Item erga me contumeliosus, Qui me fait tout plein de uillenie & oultrage. P. Quur dixisti non referri ad rem? D. Quia non satis Latinum est, Turbaris erga plurima: dicendumq[ue] circa. P. Profer secundum membrum. D. Mibi ipse nunquam satisfacio. P. Ordina. D. Ipse nunquam satisfacio mihi. P. Ostende uerbum. D. Satisfacio.

P. Nomē

P. Nominatiuum à fronte. D. Ipse. P. Conuenit'ne huic
 satis cum illo? D. Satis. P. Planum fac. D. Ipse, est nomi-
 natius singularis numeri, prime personæ: & satisfacio, est eius
 uerbum, item singularis numeri, prime personæ. P. Quid, non
 tradunt Grammatici, casus nominandi omneis esse tertie perso-
 nae, preter Ego, & nos, qui sunt prime personæ, Tu, & uos, qui
 sunt secundæ? D. Tradunt. P. Tenes regulam? D. Te-
 neo. P. Profer in medium. D. Omnia nomina, pronomina,
 & participia sunt tertie personæ, exceptis, &c. P. Qui fit
 igitur, ut illud ipse hic sit primæ personæ. D. Quid quod idem
 posset esse secunda, si uerbum esset secunda? P. Ain' uero? D.
 Quippe, quod fit cuiusq; personarum indiscriminatim: ut, ipse
 lego, ipse dormis. P. Da uerbi casum à posteriore. D. Mi-
 bi. P. Quis casus est? D. Datiuus. Nam ut iam dixi, uer-
 bum satisfacio, exigit post se datiuum. P. Est'ne aliud quic-
 quam cum hoc uerbo? D. Aduerbium temporis nunquam. P.
 A tergo'ne, an à fronte? D. Istud queri non solet de aduerbio,
 sed tantum de casu. Aduerbium utrobiq; attexas licet, modò iuxta
 uerbum: huic enim adhæret, ut eius significationem explanet
 atque impleat. P. Quid est, mihi ipse nunquam satisfacio? D.
 Non facio ad cupiditatem meam, non expleo mihi animum, non
 facio satis meo tui studio. P. Non'ne satisfacio cōpositum est ex
 satis & facio? D. Quid tum posteas? P. Nam tu dissoluis com-
 positionem. D. Quid inde dissipendi non'ne itidē dicimus, adeo
 te, & eo ad te? P. Optimè. Perge ad reliqua. D. Vis resoluem
 tertium colon? P. Si uidetur. D. Magnitudo enim meritorū tuorū
 erga me est tanta. P. Quodnā est uerbū? D. Est. P. Quis nomi-
 natius? D. Magnitudo tuorum erga me meritorū. P. At enim,
 tuorum erga me meritorū, nominatiuus non est. D. Esto, sed una
 sunt cū nominatiuo. P. Qui sic? D. Quippe genitiuus meritorū,
 pendet ex nominatiuo magnitudo: & tuorū, est eius adiectiuum:
 & illud erga me, pēdet ex eodem genitiuo meritorum. Nam sen-

I 4 suis est,

sus est : meritorum erga me, id est, eorum quæ in me contulisti,
 hoc est, cure & diligentie, quæ tu in salutem meam contulisti,
 p. Est ita, ut dicis: sed quur potius genitiuum illum cum nomine,
 quam cum uerbo construissim uerbum est, etiam genitiuum
 admittit. d. Quia sensus orationis ostendit ad nomen, non
 ad uerbum referri. Is enim sensus est, ut dixi, Car la grandeur
 des biens que tu mas faict, &c. I am est canon, Substantium
 nomen si ad alterum diuersæ rei substantium quoquomodo
 spectat & refertur, cum eo iungitur in genitio. p. Consen-
 tit adiectiuum cum substantiis d. Consentit. p. Demon-
 stra. d. Tuorum, est adiectiuum numeri pluralis, genitiui ca-
 sus, & neutri generis. Itemq; meritorum, est substantium eius-
 dem numeri, casus, & generis. p. Quod adiectiuum est tuo-
 rum? d. Pronomen. p. Quotuplex est adiectiuum? d.
 Triplex. Nomen, ut bonus. Pronomen, ut tuus. Participium, ut
 legens. p. Est ne hic alia conuenientia? d. Est. p. Quæ?
 d. Nominatiui cum uerbo. p. Ostende. d. Magnitudo est.
 p. Est tanta, dicis etiam conuenientiam nominatiui cum uerbo?
 d. Non. p. Quid igitur? d. Exactionem. p. Quapropter?
 d. Quia is nominatiuus tanta, construitur à tergo uerbi: uerbum
 enim substantiuum exigit post se nominatiuum, qui ad eandem
 rem pertinet, quam significat nominatiuus anterior. p. Tamen
 nec numero, nec persona disidet ab eo uerbo. d. Sit ita sane,
 eo ne continuò uerbum tenebitur conuenire cum nominatiuo
 posteriore? Minime uero, quia uestes sunt lana: non, est lana,
 dicimus. Atque de hoc praeceptum est, Si uerbum substantiuum
 post duos aliquos nominatiuos diuersorum numerorum ponit-
 tur, ipsum conuenit cum proximiore: Si autem inter duos, cum
 priore tantum: ut, Omnia pontus erat: uerba Dei sunt medita-
 tio Christiani. p. Magnitudo meritorum tuorum, La gran-
 deur de tes biensfaictis, &c. pulchrè hoc Latinè dixisti. Cete-
 rum quomodo dixisti illud, Que tu mas faict? Non enim uisus es
 mibi

mihi dicere, quæ tu fecisti mihi. D. Ridiculum, quasi Latinam
 linguam oporteat seruire Gallicè. P. Quid tum postea? D.
 Nempe quòd nihil æque Latinam linguam corrumpit ac conta-
 minat, atq; si quis hanc ad Gallicam aut aliam peregrinam lin-
 guam, uelut obtorto collo trahat, cum eadem sententia efferri
 ferè soleat aliter Gallicè, aut Hispаниcè, aut Germanicè, aut Ita-
 licè, aliter Latinè. P. Vbi igitur enuntiatus est sensus iste? D.
 In præpositione erga, structa cum accusandi casu me. Siqui-
 dem, Tanta est magnitudo tuorum erga me meritorum, perinde
 est, ut iam admonui, quasi dicas, Adeò magna sunt officia, quæ
 tu in me collocasti, &c. P. Erga præpositio quur structa est
 cum accusatiuo? D. Quia de grege earum est, quæ seruunt
 accusatiuo casui. P. Meritorum quisnam intellectus, an idem
 qui hic est, Quòd uapularis, meritum est tuum? D. Vide quo
 sensu dicatur, bene mereri de aliquo: inde enim existunt merita,
 id est, beneficia, sive quæcunq; præstantur et efficiuntur alte-
 riis gratia. P. Dic ergo Latinè, Quant me recompenseras
 tu de tant de choses que iay faict pour toy? D. Quando mea
 in te merita repones, rependes, remetieris? quando meis in te
 meritis respondebis? P. Resolute quartum membrum. D. Ut
 quoniam tu non conquiesti de me, nisi re perfecta. P. Ostend-
 de uerbum. D. Conquiesti. P. Cuius generis personalium
 uerborum? D. Neutrius. P. Regulâne formatum est? D.
 Non, sed figura. P. Quanam? D. Syncope. P. Quid
 est syncope? D. Ablatio literæ uel syllabæ è medio dictioñis:
 ut conquiesti, pro conquieusti. P. Quem casum adsciscit sibi
 à posteriore? D. Ponitur plurimum absolute: est enim uerbum
 neutrum absolutum: aut si quem casum post se admittit, dun-
 taxat cum præpositione admittit. P. Admisit ne hic quen-
 quam? D. Etiam. P. Quem? D. Ablatiuum cum præposi-
 tione de: est enim, non conquiesti de me. P. Quid autem est,
 Non conquiesti de me? D. Id est, de me solitus esse non de-
 sisti:

Aev.: 66 185(2)

siisti: mearum rerum satagere non cessasti: aut potius de me, id
 est, propter me. P. Quot significata habet de? D. Circiter
 septem. P. Age, dic. D. Primo significat materiam, ut, nunc
 de præpo= disputamus de præpositionibus. Secundo significat à uel ex, ut
 itionibus. emi domum de Petro, id est, à Petro. De pueris disce quis hoc
 flagitium fecit, Saches des enfans qui ha fait ceste meschancete.
 Quæsumi de Pompeio, id est, ex Pompeio. Clamat de uia, id est,
 ex uia: & de fructu cognoscitur arbor, On congnoist larbre
 a son fruct. Domum hanc de patre cōduxit extruendam. Il ha
 pris a pris fait ceste maison de mon pere. Tertio significat
 propter, Latinè quidē:nā Gallicè ipsum de, auditur. Il est laſſé
 du chemūn, Defessus est de uia. Il est fort ioyeulx de ses enfans,
 Letus est admodum de liberis suis. id est, propter uiam, propter
 liberos, &c. Il uous aime fort de uostre Grec, Impense te amat
 de literis Gracis, id est, ob, seu propter literas Græcas. La teste
 me fait mal du uent, Caput mihi dolet de uento, id est, propter
 uentum: auditur & Gallicè propter, hoc modo uidelicet, Il est
 uenu une ambassade deuers l'empereur en France pour la paix,
 À Cæsare in Franciam uenit legatio de pace, id est, propter pa
 cem. Lay enuoye mon garson chés le libraire pour changer ces
 liures. Puerū nūsi ad bibliopolā de libris istis comutandis. Quar
 to significat secundū, seu pro. Il fait selon sa couſtume, De mo
 re facit, aut secundū more. Cela ne se fera pas a ton plaisir. Non
 id fiet de tua sentētia. Quinto Latinè significat per, sed Gallicè
 accipitur ipsum idem de. Je ne puis ueiller de nuit, De nocte
 uigilare non possum. Latinè id est, per noctem. Sexto perinde
 significat de, ac si dicas, quantum ad, siue quod ad. P. Expone
 exemplis. D. Quant à ce que uous mescripués de la pension
 de uostre fils, uous scaués que les uiures sont chers, toutesfois
 je feray ce que uous uouldrés, De filij tui pensitatione, non te
 clam est, annona quām sit cara, tamen quomodo tibi placuerit,
 faciam. De uostre fils, il me semble ueoir en lui tels signes de
 uertu

ueru & engin que ie ne puis faire, que ie nespere de luy toutes choses souueraines, De filio tuo, ea uirtutis & ingenij signa uideor in eo perspexisse, ut no possum, quin de illo summa omnia mihi promittam. Hic, de, ita exponetur, Quod attinet ad pensationem filij, qua de mihi scribis, &c. Et quantum attinet ad filium tuum, uideor perspexisse in eo, &c. P. Quid est, Non conquiesti de me nisi perfecta res? D. Non disiisti sollicitus esse & anxius propter me, quo ad effecisti, ut ab exilio reuocarer. Nihil cessauisti usq; ut me restitueres, inquit Cicero, significans Lentulum sua causa omneis labores exceperat, & nihil no fecisse, quo suae dignitati restitueretur. P. Vnde sensum istum colligis? D. E' uerbo conquiescere. Nam non quiescere, seu no conquiescere dicuntur qui maxime studet, & conantur aliquid. In id enim totos (quod dicitur) neruos intendunt, ut effectum dare queant quod cupiunt. Itaq; præ curarum multitudine nec dormire possunt, nec remittere animum, & tamen nusquam uidentur defisi, cum nihil sit actuosis illis, ut iure dicantur inquietes, siue inquieti: seu ita sunt ad malum, ut feroce, & crudelis: seu ad bonum, ut grauiissimi & uehementer studiosi. Contra conquiescent securi, & quibus nihil est obiectum, quod magnopere current, qui de nulla re laborant. P. Cæterum quæ utendi ratio? D. Quiescas, Quietus esto. Gallicè, Laisse faire, ne te soucie. Sex ego te totos menses quietum reddam, ne sursum deorsum cursites, ne uee usq; ad lucem uigiles. Ex Terentio. Gallicè, Ie te osteray de peine ces six mois entiers, que tu ne courres tant ca & la, & ne ueilles jusque au iour. Item, Non prius quieuit, quam effecit illud, ut iuuentuti bonorum autorum lectione interdiceretur, Il na cesse, quil naie fait desfendre que les ieunes enfans naient a lire les bons autheurs. Non potest conuiescere de filio, Il ne peult auoir repos pour cause de son fils. P. Ergo quiescere etiam est Gallice cesser? D. Næ:cessare enim proprie est Gallicè demeurer, & tarder, ou arrester a faire

faire quelque chose, ut, Cesso eum adloqui, Ie demeure trop de
 parler a luy. Nec est quod addas nimis. Cessamus ire ad coenam,
 Nous nous retardons daller soupper. At uero quiescere pro-
 prie est cesser. P. Da paradigma quodpiam. D. Do ex Te-
 rentio. Ut quiescant porrò moneo, & desinant maledicere, Ie
 leur conseille doresenauant quils cessent & delaissent a dire
 mal des gens. P. Non etiā cessare significat Gallice cesser? D.
Quidni? Ut desinant, id est, cessent: & non cessat clamare, il ne
 cesse de crier. P. Nisi perfecta re, &c. Perfecta re, Quenam
 hic pars orationis exigit hos ablatiuos? D. Nulla. P. Nulla
 uero. D. Nimirum quod nō aliunde pendeant. P. **Quomodo**
 igitur contexti sunt in hac oratione? D. Per se, & absolute. P.
Quid hoc sibi uult absolute? D. Nempe quod per se habent
 sensum. P. **Qui scis?** D. Nam sic resoluuntur, nisi perfecta re,
 id est, nisi quum perfecisti rem, nisi dum, quoad, seu postquam
 perfecisti rem, id est, negotium, id est, illud effecisti, ut reuocarer.
 P. Ordina deinceps quintum colon. D. **Quia,** inquit, ego non
 efficio idem in tua causa. P. **Quid in hoc pronomine ego, &**
 in illo superioris mēbri tu, ita expressis, quid spectas? uidetur enim
 hic Cicero hoc illi uelut opposuisse. D. Videtur sanè, & ita
 est: satis enim appetet in eis eximiam quandam emphasim esse.
 Nam ut illud tu superius, ita hoc ego, multum habet ponderis,
 præsentim cum uerbo efficio: significat enim Cicero se magno
 conatu & molimine facere, quod Lentulus ipse sibi exoptabat
 & ambiebat: sed se non posse perficere, non enim posse id à
 senatu extundere, &c. P. **Quid interest inter facio & effi-**
cio? D. **Facere,** est in opere esse: efficere uero, est in effectum
Efficere. perducere, & rem perfectam dare. P. Dic Latinè, Vous ne
 scauries faire, que les chiens tousiours nabayent apres ceulx
 qui ne congoissent. D. Non efficias, ne canes semper adla-
 trent ignotos. P. Rursum, il a faict que ses gens ont le pro-
 ces dung bon benefice. D. Illud efficit, ut sui euicerint lite
 opinum

optimum sacerdotium. P. Profer, si quid aliud habet elegantia,
 D. Il ha tant fait par sa fascherie que en la fin son fils ha pris
 ceste fille, Odio suo efficit, ut filius tandem uirginem hanc du-
 xerit. Dicitur et effectum dare, pro efficere. Tu as beau faire, si Effectum
 ne feras tu pas cela, Facias satis licet, id certe effectum non da=d dare.
 bis. P. Quid praterea est situ et collocatione uerborum hu-
 ius ambitus notandum ducas? D. Nempe orationem uerbo
 optimè claudi, nam conquiesci, efficio, putem, et quod in sequen-
 ti clausula est, oppugnat, in fine collocata sunt: quod ipsum, pro
 aurium iudicio imitari licebit. P. Quod aurium iudicium nubi
 narras? D. Id est, si compositione patiatur. P. Quid dicas
 compositionem? D. Eam quæ est est numeris orationis obser-
 uanda ab omnibus, qui ornate et uerè Latinè dicere cupiunt.
 P. At enim non aperis, qui sint isti numeri. D. Res est diffi-
 cilior certe nubi, quam ut possum: nisi ratio quedam est concen-
 tus, et, ut sic dicam, quadrantæ uocum in contextu et serie
 orationis. Nam et pedibus suis quibusdam certis oratione me-
 tiuntur oratores, et ad eorum modulos connectunt singula, quo
 congruunt maxime. P. Quomodo enarras illud, in causa tua?
 D. In negotio tuo. P. At uero causa quid proprie significat? Causa.
 D. Rem quæ, ut in hoc loco, controuersiam habet in dicendo
 positam cum certarum personarum interpositione. P. Expo-
 ne Gallicè. D. Toute chose ou il ya a debatre et plaider pour
 quelcon: unde causa cadere, id est, perdre l'instance. Et causa Cedere cau-
 cedere, quitter le proces. Sed accipitur multis modis, ut pro sa.
 quadam defensione sive expurgatione, puta sic, Quam cau- Dicere cau-
 sam dices patri, quir à preceptore defecris: id est, quomodo de- sam.
 fendes te de hoc, quòd deseruisti præceptorem? Quam rationem
 et excusationem habebis? sic enim inepte et illepidè uulgo
 dicitur. Tu ne te scaurois deffendre de cela, Nulla tibi esse pos-
 set de hac re causa: hoc est, Tu nen scaurois auoir aulcune ex-
 cuse. Quelle excuse trouueront ils? que diront ils pour leur
 deffense

deffense? Quam causam reperient, quam causam dicent? Dicimus prætere à uenusté, Causam haud dicas, cause nihil dicas, quin is sit profusus sui, id est, Vous ne scauries dire le contraire, que cestuy la ne soit prodigue, id est, non possis inficias ire, non possis negare, concedas oportet, &c. Item pro recusare, & delectare. Si tibi non soluero ad præscriptum diem, causam haud dico, quin me in ius uoces, Si ie ne te paye au iour dict, ie suis content que tu me faces conuenir en iustice. Dicitur etiam, non caufor, non caufifor. Si ie te trouue menteur, es tu content de stre batu? Si te mendacij conuinco, nunquid caufare, quin uapules? Diuersum est, Non sum in causa, ie nen suis pas en cause.

**Esse in cau-
sa.**

Quod negotia malè gesseris, in causa est secordia tua. Quid causa, quir non promoueas in literis? id est, quid uerat, quid prohibet? Il ny a rien qui me garde de uiure a mon plaisir, si ie ueulx, Nihil cause est, quir non obsequar uoluptati, si uidetur. Repe ritur & causa pro conditione & statu:ut, In eadem sum causa, qua antea eram. Ce nest pas tout ung de uous & de moy, Ego & tu non sumus in eadem causa. P. Iam tandem dic clausulam & periodum. D. Ut uitam mihi esse acerbam putem. P. Quis ordo est? D. Ut putem uitam esse mihi acerbam. P. Dic uerbum. D. Putem. P. Quir hoc in fine col locatum est? D. Quia uerbum eleganter ultimum locum orationis sortitur: quemadmodum paulò antè diximus. P. Quæ est eius constructio? D. Construitur cum oratione infinitiva, uitam esse acerbam mihi: eius enim hac significatione explicata, itaque ei est uice appositi. P. Quidnam uocas appositum? D. Grammatici esse dicunt casum uerbi à posteriore: sicut nominatiuum ante uerbum personale finiti modi, suppositum. Infinitius autem, uel sine casu, uel cum casibus suis non rarò adiungitur uerbo finito pro supposito (ut ita dicam) aut apposito: fungiturq; officio nominis:ut, Legere & non intelligere, negligere est. P. Caterum quæ est natura infinitiū esse? D. ut casum

casum post se habeat eundem, & similem ei, qui primus inuenitur ante ipsum, quanquam præcedente datiuo recte post se recipit accusatiuum: ut, mihi licet esse diuitem, si uelim. P. Quid sibi uult acerbam? D. Insuaue, iniucundam, & plenam solitudine. P. Vitam mihi esse acerbam puto: quomodo hoc Gallici uernaculè dicimus? D. Evidem sic ferme opinor, Ie me fache de uiure, que ie ne puis faire pour uous en uostre affaire, ce que uous aués fait pour moy au mien. Ut addatur illud, quoniam non idem in tua causa efficio, &c. P. Perge rem exemplis explanare. D. Igitur quod Gallicè dicitur, Il luy ennuye de uiure, Latinè non dubitabo dicere, uita est ei acerba, & fortasse quod est apud Terentium, sese odit, Græci dicunt ἀλιωβη τὸν θεόν: quasi quibus uita est acerba, uiuendo non uiuant. Vnde Cic. II. de Oratore: Nous ne pensons point que ce soit uiure, uiure sans leslude deloquence: Sine his eloquentia studijs nullam uitam esse ducimus: uitam insuaue sine his studijs putamus. Quomodo hic uitam sibi acerbam esse ait, Metaphora à fructibus non maturis, tunc enim proprie dicuntur acerbi: Gallicè etiam dicitur, Cela luy est bien aigre, Cela luy est bien amer, Hoc illi est oppidò acerbum, id est, ualde. Ie suis tombé en inconueniens fort aigres & fascheux, Impegi in casus multum acerbos. Fit autem substantiū multitūdinis numero acerba acerborum, quomodo aduersa aduersorum. Tant denuys & fascheries tous les iours aduiennent de ce monde a lhomme, Tot quotidie acerba homini ex hoc mundo offeruntur. P. Putare, quid propriè significat? D. Luxuriem quandam, id est, quæ redundant, & superflua sunt, refecare, ut putare uites dicimur, quum eis farmenta abscindimus, Galli= Putare cum cè, tailler les uignes. Transfertur autem ad animum, & significat compositis. cat existimare: quod cogitando dum in id inclinat animus, quod in rem fore uidetur, catera omnia rejicit. Accipitur interdum pro eo quod est, conferre rationem, subducere rationem, ponere calculum

calculum. Nam Plautus dixit, Putatur ratio cum argentario,
On compte avec largentier. Hinc compositum ex eo est suppu-
tare. P. Dic aliquot alia ex eodem composita. D. Disputare,
quod est differere de re quapiam. Il traicté fort bien de ceste
matiere, Optime de hac re disputat. Deputare, id est, censere.
Reputare, id est, considerare. P. Ex his texe orationem. D. Cum
mecum reputo, quanta me necessitas eius hominis mores per-
ferre cogat, non deputo quenquam usquam gentium esse æquè
misérum ac me, id est, Quant ie pense a moy mesme combien
mest force dendurer cest homme la qui est si terrible, ie ne pense
point quil y ait homme au monde ou il ayt si grant pitie quen
moy. P. Ex reputo fit'ne reputatio uerbale nomen? D. Quor-
sum istud? P. Num rectè dicatur, Ipse est bona reputationis,
ubi Gallicè dicitur, Il est de bonne reputation? D. Minimè:
sed dicendum est, bona existimationis. P. Rectum'ne est, De-
putauerunt custodes, id est, Ils ont deputes pour gardes, &c.
D. Non, sed Präfecerunt custodes. Terent. Chæream ei rei
præfecimus. Destinarunt custodes: aut, designauerunt etiam:
aut, constituerunt. P. Vt, hoc loco unde pendet? D. Ex superio-
re nomine tanta. P. Licuisse'ne autori dicere, Tanta quod,
quemadmodum uulgas ferè solet? D. Non. P. Quid causæ est?
D. Quia post tam, tantus, talis, adeò, tot, sic, ita: & post uerba ro-
gandi, iubendi: item post facio, efficio, fio, timeo, uercor, me-
tuo, sequitur ut, non quod: ut, Tam segnis est, ut ad opus exire
nolit, Il est si paresseux, quil ne uult aller a la besongne. Nul-
lum tam impudens mendacium, ut teste careat. Tanta est mag-
tu. er. me offi. ut, &c. Talis fuit, ut cum eo nemo durare posset.
Adolescentula est uulgu adeò modesto, adeò uenusto, ut nihil su-
prà. Tot mala ubiq; sunt, ut quò te uertas, tibi prorsus incer-
tum sit. Sic deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum
daret. Ita doctus est, ut ne legere quidem sciat. Post uerba ro-
gandi. Orat te, ut ad se uenias. Te precor, ut ne uelis mihi ad-
uersari

Vt.

uersari, Obsecro, obtestor, ut te inopis miserefacat mei. Discipuli
rogant, ut sibi ego prælegam libros Rheticorum. Post uerba
iubendi. CHRISTVS ait, Hæc mando uobis, ut diligas-
tis uos inuicem. Interdico tibi, ne puerum extulisse extra ædes
usquam uelis, Ie te defens, que tu ne soyes si hardie de porter
lensant en lieu du monde hors de la maison. Edico uobis, ut ne
quoquam efferri sinatis, aut, edico uobis, ne, &c. simpliciter,
Ie uous commande que ne souffres quil soit porté en lieu quel-
conque. Non iufi, ut hoc faceret. Post reliqua uerba. Feci, ut ad
te scriberem. Siquid est, quod mea scire intersit, fac ut sciam. Non
efficies, ut sint meliores. Cum nullam des literis operam, fit ut
nihil sit mirum, si oratione imperitus es. Post uerba timoris: ut,
significat ne non. Vt, Metuo, ut substet hospes. Vereor, ut firmæ
satis sint nuptiae, id est, ne non. P. In his omnibus, Vt quæ
pars orationis? D. Coniunctio. P. Cuius potestatis? D.
Causalis puto. P. Rectè, que est eius natura? D. Adsciscit
uerbi subiunctiuum modum, P. Exemplum. D. Iussisti, ut
facerem. P. Non Latinè diceretur, iussisti, ut faciam? D. Qui-
busdam non uidetur. P. Quir non uidetur? D. Quia præ-
cedente uerbo (inquiunt) præteriti temporis, ut coniunctionem
excipit, & sequitur uerbum subiunctiuum præteriti imperfecti
temporis. Præcedente uero præsentis temporis uerbo, ipsi eidem
ut, subiicitur præsens subiunctiuum. P. Hoccine est catholicum?
D. Non censes? P. Non equidem. D. Quamobrem quæso?
P. Quia nec id semper obseruatum est, ex ratio nonnunquam
exigere uidetur, ut aliter fiat, ut apud Terent. in Eunicho: Ita
conturbasti mihi rationes omnes, ut eam non possum suis, ita ut
æquum fuerat, atq; ut studui, tradere. Nam quæ loquitur Thais
illuc non potius, opinor, dicat, ut eam non possem reddere. Sed
quod id ut donemus usitatum esse, tamen non sit ubique nec sem-
per obseruatum, ex eodē Comico fiet manifestum. Qui itidem in
ea ipsa Comœdia ait: Nunc mihi hoc negotij cæteri dedere, illum
ut queram

ut queram. Non ait, illum ut quererem. Et in continuo sequenti scena: Submonuit me Parmeno ibi seruus, ut uestem cum eo mutem, & pro illo iubeam me ducier. Vides, hic etiam nec mutantem, nec iuberem dixit: & ne cauificeris poctam esse, Liuius item in prefatione primi: Res est, inquit, que ab exquis profecta initis eod creuerit, ut iam magnitudine laboret sua. Nec eod ita quadrasset, ut magnitudine laboraret sua. Præterea post ut, licet subiucere etiam præteriti perfecti subiunctium. Sueto. in August. Tantis perterrit minis, ut is se precipitarit. Tit. Liuius in primo: Subito coorta tempestas, tam denso regem operuit nimbo, ut conspectum eius concioni abstulerit. Plus quam perfecti etiam. Quis enim rectum esse neget? tam stultus, & inditus erat, ut etiam monachus huius seculi esse potuisset. Quid quod etiam si presentis temporis uestibulum præcesserit, post ut, non potest subiunctium præteriti temporis imperfecti? Cicr. in Quintiana: Iste postulat, ut procurator iudicatum solvi satisfaret. Itē inibi: Ita disceditur, ut Idibus Septembribus Publum Quintium sibi Sextus Alphenus promitteret. Et paulo post: Ita in utroque excellunt, ut nemo nostro loco natus assequi posset. p.

- Vt. Quot modis usurpatur ut? D. Multis. P. Planum fac. D. Primò pro postquam, & tunc iungitur indicatio. exemplum sit: Ut ab urbe discessi, nullum intermis diem, quin aliquid ad te literarum dederim, id est, postquam. Pro quemadmodum uel sicut, idq; rursum cum indicatio, Ita faciam, ut iubes, Credo, ut est impudens, id sibi arrogabit. P. Mane parumper: Est etiam in ut, nescio quid peculiare, quod non admodum diuersum uideri queat ab isto tuo postremo exemplo. Nam quomodo Latinè dicas, Il est homme ayes docte pour ung homme de France? D. Vir ut in Gallia, literis satis eruditus: quemadmodum dici posse opinor, Alexander ut temporibus illis, non malus auctor fuit, Lalexander pour ce temps la na point este mauvais auteur. P. Sat habeo: persequere quod restat. D. Igitur tertio accipitur

accipitur pro quam, quod significat quantum, ueluti, ut ferox est: id est, quam ferox. Quarto, pro quomodo interrogatiuè, & his duobus proximis modis non intuemur discrimen modorum, ut uales: ut ualuisse: ut fecerit, nescio, ut declinatur: et, dic ita ut dixisses. Quinto pro quamuis, Ut desint uires, tamen est laudanda uoluntas. Praeter hæc ut, est aduerbium similitudinis, Ut homo est, ita feras. Ut mores sunt, ita fortuna respondet. Quadrat & superlatiuè, præceptore Valla, Ut quisque maximè placet mundo, ita est nequissimus. Est & imprecatiuum: Ut omnes antichristos deus perdat. Que male fin puisse tu faire, ne me croiras tu passe. Ut te Deus perdat, non eris mihi dicto audiens: Ut tibi sit male. Inaudita Latinis sunt illa, quod dia=

bolus posset te importare, quod febris posset te religare, & cæ=

tera similia. P. At tu mihi adolescentule, caueto, si quid

Deum reuereris, talia ex te audiantur unquam. In=

terdixit dominus noster CHRISTVS ne cui

malediceremus unquam, aut imprecare=

mur: si omnis oratio nostra Chri=

stianis digna. D. Curabitur ob=

seruande præceptor. P. Su

pereſt' ne quicquam

quod uideas, de

hac perio=

do? D.

Nihil puto: excusimus omnia.

F I N I S.

Eiusdem Pelissonis
Rudimenta prima
Latine Gramma-
tices.

Melchior Perotii
Gymnastica cur-
sus et exercitii de
Typho. sy.

ALVENSLEBEN
Cb
183

Jean Pelliſſon

R V D I M E N
T A P R I M A L A T I
N A E G R A M M A
T I C E S,

IOANNE PELLISSONE
CONDRIENSI
AVTORE.

Modus examinandæ Constructionis in
oratione, per eundem.

L V G D V N I A P V D S E B.
G R Y P H I V M,
1538.

